

Vlaams
Parlement

ingediend op **229** (2014-2015) – Nr. 1
2 februari 2015 (2014-2015)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Katrien Schryvers, Vera Jans, Cindy Franssen, Griet Coppé,
Dirk de Kort en Sonja Claes

inzake binnenlandse adoptie

INHOUD

I. Situering	4
1. Korte historiek van het recht inzake adoptie.....	4
2. Het recente Vlaamse welzijnsrecht inzake adoptie	10
3. Het vooruitzicht op nieuwe Vlaamse regelgeving inzake binnenlandse adoptie	14
4. Doel van de conceptnota voor nieuwe regelgeving	15
II. De vigerende wetgeving	17
1. Algemeen.....	17
2. Het internationaal recht met betrekking tot (binnenlandse) adoptie....	17
A. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (1950)	17
B. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989)	23
C. Het Haags Adoptieverdrag (1993).....	27
D. De herziene Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen (2008)	29
E. De VN-Guidelines of the Alternative Care of Children (2010).....	32
3. De vigerende federale wetgeving inzake (binnenlandse) adoptie.....	33
4. Het samenwerkingsakkoord inzake de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van adoptie	39
A. Voorbereiding van de adoptant en voorafgaande informatie aan de oorspronkelijke ouders	39
B. Het maatschappelijk onderzoek	39
C. Bewaren, meedelen en verzenden van gegevens, documenten, verslagen en beslissingen	40
D. Identificatie van de adoptiediensten erkend door de gemeenschappen	41
5. De vigerende Vlaamse wetgeving inzake binnenlandse adoptie.....	41
A. Algemeen.....	41
B. Erkenningsplicht en erkennings- en bezwaarprocedure	42
C. Erkenningsvoorwaarden	44
D. Toezicht	51
6. De vigerende Vlaamse wetgeving inzake interlandelijke adoptie.....	51
A. Algemeen.....	51
B. Enkele betrokken instanties bij een interlandelijke adoptie	52
C. De kosten die gepaard gaan met een adoptieprocedure	57
D. Enkele stadia in de adoptieprocedure	57
E. De inzage in het adoptiedossier	59
F. Toezicht en sancties	61

III. Bestanddelen van een nieuwe wetgeving	62
1. Algemeen.....	62
2. De informatieverstrekking en begeleiding bij een ongewenste zwangerschap.....	64
3. De aanmelding door kandidaat-adoptanten bij Kind en Gezin (Vlaams Centrum voor Adoptie) en het instroombeheer	66
4. De voorbereiding van kandidaat-adoptanten (Steunpunt Adoptie)	67
5. Het maatschappelijk onderzoek (diensten voor maatschappelijk onderzoek)	68
6. Één adoptiedienst voor binnenlandse adoptie	69
7. Een goed uitgewerkte nazorg en regeling rond de omgang met het adoptiedossier en de afstammingsinformatie.....	71

I. Situering

1. Korte historiek

Adoptie is vandaag een rechtsfiguur waardoor nieuwe afstammings- en verwantschapsbanden tot stand komen. De grondslag voor deze vorm van afstamming is een rechterlijke beslissing en niet een biologische of een genetische band.

1804

Adoptie vindt onder meer haar oorsprong in het Romeinse recht, raakte in de middeleeuwen buiten gebruik en werd terug ingevoerd met de Code Napoléon of Code civil (1804)¹. Essentiële actoren bij een adoptie zijn de (kandidaat-)geadopteerde (adoptandus), de afstandsouders en de (kandidaat-)adoptieouders (adoptanten)².

Als rechtsfiguur kreeg adoptie door de tijd telkens een nieuwe functie toebedeeld. Adoptie diende aanvankelijk om het uitsterven van de familie te vermijden, de naam verder te zetten en vaak ook om de toegang tot bepaalde ambten mogelijk te maken waarop de geadopteerde met zijn oorspronkelijke afstamming geen aanspraak kon maken. Bij gebrek aan afstammelingen waarborgde de adoptie bovendien ook de continuïteit van de voorouderverering³.

Bij de uitwerking van de latere wetgeving hanteerde de wetgever niet altijd hetzelfde perspectief. Adoptie onder de Code Napoléon was enkel mogelijk onder zeer strenge voorwaarden. De adoptant moest minstens 50 jaar oud zijn en mocht geen wettige afstammelingen hebben. Alleen meerderjarigen konden worden geadopteerd.

Adoptie kon enkel dienen om de aanduiding van een erfgenaam mogelijk te maken. De adoptie had niet als doel om de geadopteerde in een nieuwe familie te integreren⁴. Adoptie kende, gezien de strenge voorwaarden, weinig succes⁵.

1940

Door de wet van 22 maart 1940 werd "voor het eerst beoogd met de instelling van de adoptie ook een uitkomst te bieden voor benadeelde kinderen, aan wie aldus de kans gegeven werd om in een gezin grootgebracht te worden (=caritatieve adoptie)"⁶. De adoptie van minderjarigen werd mogelijk en voor het eerst legde de wetgever de nadruk op het belang van de geadopteerde: adopties moesten steunen op wettige redenen en de geadopteerde tot voordeel strekken. De minimale leeftijd van de adoptant werd teruggebracht tot 35 jaar.

¹ In de memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet inzake interlandelijke adoptie (1997) wordt verwezen naar de oorsprong van adoptie die verder zou reiken dan het Romeins recht. Een kleitablet met een Summerische tekst van 4000 jaar oud wordt er aangehaald: ontwerp van decreet inzake interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 1996-97, nr. 677/1, 2.

² In het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek wordt geen gewag gemaakt van kandidaat-geadopteerden en kandidaat-adoptanten.

³ Vereniging voor Kind en Adoptiegezin, *Infomap*, 2008, 3.

⁴ T. Wuyts, *Ouderlijk gezag. Een coherente gezagsregeling voor minderjarigen*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2013, 115-116. De rechtsleer voor deze conceptnota werd geraadpleegd in het Parlementair Informatiecentrum van het Vlaams Parlement.

⁵ P. Senaeve, *Compendium van het Personen- en Familierecht. 2. Personenrecht*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1991, 65.

⁶ P. Senaeve, o.c., 65.

1958

Bijna twee decennia later, met een wet van 10 februari 1958, voerde de wetgever de mogelijkheid in van een 'regularisatieadoptie' waardoor de adoptie van het toenmalige 'natuurlijke' kind door zijn eigen ouder(s) en stiefouderadoptie (cf. infra) mogelijk werden. Voor een regulariserende adoptie werd de minimumleeftijd van de adoptant van 35 naar 21 jaar gebracht.

Met het koninklijk besluit van 15 september 1958 tot regeling van het verlenen van toelagen aan adoptiewerken⁷, gewijzigd met een koninklijk besluit van 29 maart 1960⁸, werd de subsidiëring van adoptiediensten mogelijk⁹. Het koninklijk besluit bepaalde dat de minister van Justitie aan 'adoptiewerken' toelagen kon verlenen¹⁰. De subsidievoorwaarden waren de volgende:

- 1° opgericht zijn als vzw of onder een andere wettelijke vorm, waarbij het nastreven van materiële winst is uitgesloten. Deze voorwaarde komt in latere wetgeving terug;
- 2° als voornaamste of uitsluitende bedrijvigheid het 'aannemen' (adopter) van kinderen beogen;
- 3° over 'bevoegd' (qualifié) en genoeg personeel beschikken. Ook deze voorwaarde werd in latere wetgeving hernomen en uitgewerkt;
- 4° om de zes maanden bij de minister van Justitie verslag uitbrengen "betreffende de bedrijvigheid van het werk";
- 5° zich aan de door de minister van Justitie georganiseerde controle onderwerpen¹¹.

Het koninklijk besluit bepaalde ook dat die adoptiewerken een "grondige enquête [moeten houden], vóór de aanneming, over het aangenomen kind (in de Franstalige versie: 'l'adopté') en over de aannemende persoon ('les adoptants'). Ook lezen we dat "een volledig individueel dossier voor elk geval van aanneming ('adoption')" moest worden gehouden. Dossiervorming is ook vandaag een belangrijk aandachtspunt voor de decreetgever.

Als subsidievoorwaarde gold ook dat een adoptiewerk "regelmatig toezicht [moet houden] over elke uitbesteding van een kind ('placement d'enfant') door het werk in afwachting dat het kind aangenomen wordt"¹². We komen hierop terug als we het hebben over de (perspectiefbiedende) pleegzorg die soms vooraf gaat aan een adoptie.

Het koninklijk besluit voorzag dat "[e]lke verhindering om [de] controle uit te oefenen, [...] de afschaffing van de [...] toelagen tot gevolg [kan] hebben"¹³. Het koninklijk besluit onderwierp de activiteiten van 'adoptiewerken' of 'adoptiebemiddeling' evenwel niet aan een vergunnings- of erkenningsplicht. Elkeen kon actief zijn op het vlak van adoptiebemiddeling, ook buiten het subsidiekader van het koninklijk besluit van 15 september 1958.

⁷ Koninklijk besluit van 15 september 1958 tot regeling van het verlenen van toelagen aan adoptiewerken, Belgisch Staatsblad van 9 oktober 1958. Met dank aan het Parlementair Informatiecentrum van het Vlaams Parlement dat een vlotte consultatie mogelijk maakte.

⁸ Belgisch Staatsblad van 9 mei 1960.

⁹ Het mag verbazen dat Schepers in zijn proefschrift over het welzijnsrecht, met een omstandige historiek per sector, geen melding maakt van deze wetgeving: "Tot voor kort bestond er in het geheel geen regelgeving inzake adoptiediensten": J. Schepers, *Overzicht van het welzijnsrecht*, Brugge, die Keure, 1996, 160.

¹⁰ Artikel 1 van het koninklijk besluit van 15 september 1958.

¹¹ Artikel 2, eerste lid, van het koninklijk besluit van 15 september 1958.

¹² Artikel 2, tweede lid, van het koninklijk besluit van 15 september 1958.

¹³ Artikel 2, derde lid, van het koninklijk besluit van 15 september 1958.

De subsidie werd uitgedrukt als een jaarlijkse toelage per kind, dat door de bemiddeling van de dienst aangenomen ('adopté') werd en tot één van de volgende categorieën behoorde: kinderen die onder toepassing van hoofdstuk I of II van de wet van 15 mei 1912 op de kinderbescherming vielen, kinderen "wier aanneming een maatregel tot ontzetting van de ouderlijke macht heeft kunnen voorkomen" en kinderen die ten laste van de Commissies van Openbare Onderstand vielen¹⁴. In 1960 werd hieraan een categorie toegevoegd: "kinderen toevertrouwd door de vrederechters"¹⁵. Vandaag bestaat er geen structurele subsidiëring van diensten voor binnenlandse adoptie.

1969

De wet van 21 maart 1969 hield een doorbraak in van "de idee van de adoptie als een instelling van jeugdbescherming, waarbij het belang van het kind het determinerende criterium is"¹⁶.

In deze wet werd voor het eerst het onderscheid gemaakt tussen een gewone adoptie en een 'wettiging door adoptie'. Met de wettiging door adoptie werd het geadopteerde kind volledig gelijkgesteld met het wettig kind. Ook personen die reeds (wettige of 'natuurlijke') afstammelingen hadden konden nu kinderen adopteren.

Vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw komt de internationale adoptie sterk op. Internationale adoptie wordt een mondiaal verschijnsel waarbij het vooral kinderen zijn uit 'het arme zuiden' die geadopteerd worden door ouders in het 'rijke noorden'¹⁷.

1987

De grote hervorming van het Belgische afstammingsrecht in 1987 had ook gevolgen voor de adoptiewetgeving. Doordat de ongelijkheid tussen wettelijke, natuurlijke en overspelige kinderen werd opgeheven, verloor de adoptie haar regulariserende functie.

Met de wet van 27 april 1987 werd de 'wettiging door adoptie' 'volle adoptie' genoemd (cf. *infra*)¹⁸. Het onderscheid tussen een gewone en een volle adoptie bestaat vandaag nog steeds¹⁹ en concretiseert het principe van de subsidiariteit.

Bij een gewone adoptie wordt het ouderlijk gezag over het adoptiekind weliswaar overgedragen, maar de juridische banden met de oorspronkelijke familie worden niet verbroken. Hierdoor vervalt het erfrecht van het adoptiekind ten aanzien van de oorspronkelijke familie niet. Langs de kant van zijn adoptiegezin kan het adoptiekind enkel erven van zijn adoptieouders. Bij de adoptie van meerderjarigen is enkel de gewone adoptie mogelijk. De adoptie van meerderjarigen blijft hier verder buiten beschouwing. Het toepassingsgebied van de beoogde regelgeving zal enkel betrekking hebben op de (binnenlandse) adoptie van minderjarigen.

Bij een volle adoptie behoort het adoptiekind niet langer meer tot zijn oorspronkelijke familie en worden alle juridische banden met zijn biologische ouders verbroken.

De wet van 27 april 1987 bracht de minimumleeftijd van de adoptant van 35 op 25 jaar. Indien men het kind van zijn partner adopteert volstaat het dat men meer-

¹⁴ Artikel 3, 1°-4°, van het koninklijk besluit van 15 september 1958.

¹⁵ Artikel 3, 5°, van het koninklijk besluit van 15 september 1958.

¹⁶ P. Senaeve, *o.c.*, 65.

¹⁷ Vereniging voor Kind en Adoptiegezin, *Infomap*, 2008, 3.

¹⁸ P. Senaeve, *o.c.*, 66.

¹⁹ Artikel 343, §2, van het Burgerlijk Wetboek.

derjarig is. Ook een alleenstaande kan overgaan tot een volle adoptie. Voorheen was dit enkel mogelijk voor echtgenoten. Ouders die toestemmen in de adoptie van hun kind kunnen een derde gelasten hen gedurende de adoptieprocedure te vertegenwoordigen en onder toezicht van de jeugdrechtbank de adoptant(en) aan te duiden²⁰.

In 1987 werd in het Burgerlijk Wetboek na de bepalingen inzake adoptie een nieuwe titel VIIIbis ingevoegd met als opschrift 'verlating van een minderjarige'. Zodoende werden in het Burgerlijk Wetboek twee nieuwe juridische instellingen ingevoerd, te weten de rechterlijke verklaring tot verlatenverklaring van een minderjarig kind (artikel 370bis) en de onderbrenging bij familieleden (artikel 370ter). In beide gevallen stelde de jeugdrechtbank vast dat de ouders niet omzagen naar hun kind en beslisten om hetzij een voogd aan te wijzen die met de uitoefening van het ouderlijk gezag werd belast en moest toezien op de adoptie van het kind, dan wel het kind toevertrouwen aan een familielid (elke verwant tot in de vierde graad evenals diens echtgenoot) die met de uitoefening van het ouderlijk gezag werd belast.

De wet van 20 mei 1987 strekte ertoe de adoptie te vergemakkelijken van kinderen die in opvanginstellingen waren ondergebracht en naar wie de ouders niet omzagen, door hun adoptie mogelijk te maken zonder dat de ouders daarin moesten toestemmen en zonder dat de procureur des Konings hun advies moest inwinnen tijdens het onderzoek.

Deze wetgeving kon van meet af aan op veel kritiek rekenen.

Uit studies bleek dat in de overgrote meerderheid van de gevallen de procedure tot verlatenverklaring betrekking had op een kind dat ondergebracht was bij een pleeggezin (en niet in een instelling) en was aangevraagd door dit pleeggezin om het kind te adopteren²¹. Daaruit bleek dat de wet geenszins voldeed aan de door de wetgever omschreven doelstelling, te weten een gezin bezorgen aan kinderen die in instellingen waren ondergebracht²².

Uit de studies bleek dat er voor bedoelde procedures slechts weinig belangstelling bestond. In een periode van vijf jaar (1987-1992) werden slechts 118 beslissingen genomen die betrekking hadden op 98 kinderen. In 77% van de gevallen was er sprake van de gerechtelijke verklaring tot verlatenverklaring, in de overige 23% van onderbrenging bij familie²³.

Uit informatie die bij de procureurs-generaal werd ingewonnen naar aanleiding van het wetsvoorstel tot afschaffing van de verlatenverklaring en van de overdracht van het ouderlijk gezag kon worden opgemaakt dat het aantal procedures gevoelig was gedaald.

De pleeggezinnen konden ook rechtstreeks een procedure tot adoptie instellen, zonder eerst over te gaan tot een verlatenverklaring. Ingeval de ouders in de adoptie toestemden, volstond immers een door de jeugdrechtbank gehomologeerde adoptieakte. Ingeval de ouders hun toestemming weigerden, zou een procedure met het oog op het uitspreken van adoptie er hebben kunnen toe leiden dat de weigering van toestemming onverantwoord werd geacht en de adoptie alsnog werd uitgesproken.

²⁰ Vereniging voor Kind en Adoptiegezin, *Infomap*, 2008, 4.

²¹ Zie studies aangehaald in het wetsvoorstel tot afschaffing van de verlatenverklaring en van de overdracht van het ouderlijk gezag, *Parl.St.* Kamer 1998-99, DOC 49 2100/001, 002.

²² Zie studies aangehaald in het wetsvoorstel tot afschaffing van de verlatenverklaring en van de overdracht van het ouderlijk gezag, *Parl.St.* Kamer 1998-99, DOC 49 2100/001, 002.

²³ Studie aangehaald in wetsvoorstel tot afschaffing van de verlatenverklaring en van de overdracht van het ouderlijk gezag, *Parl.St.* Kamer 1998-99, DOC 49 2100/001, 002.

In het Algemeen Verslag over de Armoede (1994) werd gesteld dat de gevaren waarop in 1987 was gewezen door verenigingen waar armen het woord nemen bevestigd werden door studies inzake de toepassing van de wet. In het Algemeen Verslag over de Armoede lezen we: "Sedert deze nieuwe wet in werking trad, zijn er in Vlaanderen bijna 100 gevallen van 'verlatenverklaring' genoteerd. De organisaties die opkomen voor de belangen van arme gezinnen, hebben in 1987 reeds gewaarschuwd voor de gevaren van deze wet. Hun voorspellingen zijn ondertussen (helaas) uitgekomen. Dat blijkt uit een studie van de Leuvense universiteit (P. Senaeve). Hij onderzocht alle dossiers en kwam tot schokkende vaststellingen:

- de verlatenverklaringen blijken vooral uitgesproken te zijn ten aanzien van kinderen die in pleeggezinnen geplaatst zijn. De aanvraag tot verlatenverklaring blijkt ook meestal uit te gaan van het pleeggezin, dat op die manier graag het kind op een meer definitieve wijze wil opnemen;
- de kinderen die verlaten verklaard worden, komen voor het grootste deel uit arme gezinnen;
- de natuurlijke ouders worden niet of nauwelijks geraadpleegd over de plannen tot verlatenverklaring. Over dit feit heeft onder meer de administrateur-generaal van Kind en Gezin zich uiterst verontwaardigd getoond: "Het is bedroevend te moeten vaststellen dat de ouders die eigenlijk recht moeten hebben op een maximale bescherming, soms amper een minimale bescherming bekomen" (Lieven Vandenberghe in de Morgen, 17 juni 1994);
- de jeugdrechtsbank blijkt geen echt diepgravend onderzoek te doen naar de mogelijke redenen tot verlatenverklaring. De bewijslast wordt vaak omgekeerd: in plaats van naar bewijzen van verwaarlozing te zoeken, vragen de jeugdrechters aan de natuurlijke ouders om te bewijzen dat ze hun kind niet verwaarlozen²⁴.

De interministeriële conferentie inzake maatschappelijke integratie van 30 november 1995 heeft beslist een werkgroep in te stellen belast met de evaluatie van de wet op de verlatenverklaring. Een wetsvoorstel van André du Bus de Warnaffe, Renaat Landuyt en Jo Vandeurzen strekte ertoe, gevolg gevende aan de conclusies van die werkgroep, om de verlatenverklaring af te schaffen: "Het door de de opheffing van de verlatenverklaring nagestreefde doel, namelijk het respect voor de oorspronkelijke familie en de geplaatste kinderen, veronderstelt een kwalitatieve verbetering van de praktijk van de plaatsing in onthaalgezinnen of instellingen. De plaatsingen moeten immers systematisch worden opgevolgd (artikel 25 van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van het Kind), waarbij beroepskrachten de mogelijkheid wordt geboden regelmatig na te gaan of de voorgestelde oplossing overeenstemt met de noden, het belang of de rechten van het kind en de participatie van de oorspronkelijke familie zo veel mogelijk in de hand wordt gewerkt (Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in verband met het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven). De plaatsing moet ingepast worden in een goed begrepen hiërarchie van maatregelen van hulpverlening aan kinderen en in de mate van het mogelijke tijdelijk zijn. Er dient onderlijnd dat de materie van de jeugdbijstand tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen behoort".

Met een wet van 7 mei 1999 werd de verlatenverklaring afgeschaft²⁵.

²⁴ X, *Algemeen Verslag over de Armoede*, Brussel, 1994, 59.

²⁵ Wet 7 mei 1999 tot afschaffing van de verlatenverklaring en van de overdracht van het ouderlijk gezag, Belgisch Staatsblad van 29 juni 1999.

2003

In 2003 kwamen twee wetten tot stand die een grondige wijziging inhielden van het adoptiesysteem²⁶. Zij traden pas in werking op 1 september 2005. Het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake interlandelijke samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van interlandelijke adoptie (Haags Adoptieverdrag) vormde de aanleiding voor de nieuwe federale adoptiewetgeving.

De adoptieakte en de homologatieprocedure werden afgeschaft. Fundamenteel is dat de adoptie niet gegrond is op een 'contract', maar wel tot stand komt op basis van een rechterlijke beslissing. Het is het vonnis of het arrest dat constitutief is en een 'staat' creëert die voorheen niet bestond²⁷.

Met de wetswijziging werd adoptie opengesteld voor samenwonenden. Er werd uitdrukkelijk bepaald dat een adoptie moet plaatsvinden in het hoger belang van het kind, getoetst aan de fundamentele rechten die hem op grond van het internationaal recht toekomen. De leeftijd waarop het kind moet toestemmen in adoptie werd verlaagd tot twaalf jaar.

Een informatieverplichting werd ingeschreven naar de oorspronkelijke ouders toe over de gevolgen van een toestemming bij adoptie en de mogelijke ondersteuning bij het oplossen van problemen. Er werd een voorafgaande evaluatie ingevoerd van de geschiktheid van kandidaat-adoptanten. Met de wetswijziging werd ook voorzien in een verplichte voorbereiding²⁸.

2005

In 2005 kwam een samenwerkingsakkoord tot stand inzake de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie (cf. infra)²⁹. Het samenwerkingsakkoord heeft betrekking op:

- de voorbereiding van de adoptant en voorafgaande informatie aan de oorspronkelijke ouders;
- het maatschappelijk onderzoek;
- het bewaren, meedelen en verzenden van gegevens, documenten, verslagen en beslissingen;
- de in te stellen commissie voor overleg en opvolging;
- de identificatie van de adoptiediensten erkend door de gemeenschappen.

Met een decreet van 21 april 2006 stemde het Vlaams Parlement in met dit samenwerkingsakkoord³⁰.

2006

Een belangrijk nieuw element was de mogelijkheid die in het Burgerlijk Wetboek werd gecreëerd voor personen van hetzelfde geslacht om een kind te adopteren.

²⁶ Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, Belgisch Staatsblad van 16 mei 2003; Wet 13 maart 2003 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat de adoptie betreft, Belgisch Staatsblad van 16 mei 2003; F. Traest, "Interlandelijke adoptie na de wet van 24 april 2003", *RW* 2003-2004, 1361-1375.

²⁷ T. Wuyts, *o.c.*, 215.

²⁸ Vereniging voor Kind en Adoptiegezin, *Infomap*, 2008, 4.

²⁹ Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie inzake de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, Belgisch Staatsblad van 1 juni 2006.

³⁰ Decr.VI. 21 april 2006 houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie inzake de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, Belgisch Staatsblad van 15 juni 2006.

Die mogelijkheid bestaat sedert 18 mei 2006. Vermits adoptie door mensen van hetzelfde geslacht nog in veel landen niet wordt aanvaard, zijn deze de facto vaak aangewezen op de zeer beperkte mogelijkheden van binnenlandse adoptie.

2. Het recente Vlaamse welzijnsrecht inzake adoptie

Het recht met betrekking tot adoptie is een gemengde bevoegdheid die deels door de Federale Staat en deels door de gemeenschappen uitgeoefend wordt. Hoewel de essentie van het recht met betrekking tot adoptie federaal geregeld is, hebben ook de gemeenschappen een belangrijke impact op het adoptiegebeuren.

Het burgerlijk recht, inclusief het personen- en familierecht, is een residuaire bevoegdheid die de federale overheid toekomt³¹. In het burgerlijk recht worden onder meer de grondvoorwaarden voor adoptie vastgelegd. De federale overheid is daarenboven, overeenkomstig de bijzondere wet tot hervorming der instellingen, expliciet bevoegd voor "de burgerrechtelijke regels met betrekking tot het statuut van de minderjarigen en van de familie, zoals die vastgesteld zijn door het Burgerlijk Wetboek en de wetten tot aanvulling ervan"³². De federale overheid is bevoegd voor het bepalen van de voorwaarden voor adoptie, en van de vormen, de gevolgen en de herroeping van de adoptie. De federale overheid kan aldus van de geschiktheid van kandidaat-adoptanten om te adopteren een voorwaarde voor de adoptie maken, "in welk geval het ook aan die overheid toekomt om te bepalen wat die geschiktheid precies inhoudt en hoe ze moet worden aangetoond"³³. De Vlaamse Gemeenschap is dan weer bevoegd voor "het gezinsbeleid met inbegrip van alle normen van hulp en bijstand aan gezinnen en kinderen" en de jeugdbescherming³⁴. Dit houdt in dat "de gemeenschappen [...] bevoegd zijn om regels vast te stellen in verband met de hulp, de begeleiding en de bijstand die verleend kan worden aan kandidaat-adoptanten en adoptanten, en aan kandidaat-geadopteerden en geadopteerden"³⁵. We spreken in dat verband over onder meer de voorbereiding van kandidaat-adoptanten, de adoptiebemiddeling en de nazorg. We stellen vast dat het maatschappelijk onderzoek naar de geschiktheid van de kandidaat-adoptant(en) gebeurt door diensten die onder de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap vallen. Dit doet geen afbreuk aan de bevoegdheid van de federale overheid om de voorwaarde van geschiktheid te stellen (cf. infra)³⁶.

Wie de historiek van het Vlaamse welzijnsrecht kent, weet dat de duurzaamheid van de Vlaamse adoptiewetgeving, toch minstens wat de interlandelijke adoptie betreft, tot voor kort beperkt leek.

³¹ J. Velaers, *De Grondwet en de Raad van State, afdeling Wetgeving*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 1999, 242.

³² Artikel 5, §1, II, 6°, a), van de bijzondere wet hervorming instellingen.

³³ Advies van de Raad van State bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/4, 7. Zie ook F. Swennen, "Het nieuwe interne adoptierecht", *RW* 2003-04, (441) 441-442.

³⁴ Artikel 5, §1, II, 1° en 6°, van de bijzondere wet hervorming instellingen.

³⁵ Advies van de Raad van State bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/4, 8.

³⁶ Zie ook Grondwettelijk Hof nr. 2/2001 van 10 januari 2001, Belgisch Staatsblad van 21 maart 2001: "Het gevolg van de in het geding zijnde bepaling is beperkt tot het feit dat, als ze ervoor kiezen een beroep te doen op een tussenpersoon, zij zich slechts kunnen richten tot een erkende dienst, aangezien enkel die ertoe zijn gemachtigd een rol te spelen in de adopties. Het is juist dat, in het geval waarin de kandidaat-adoptanten die keuze maken, zij zich moeten onderwerpen aan een 'medisch-sociaal-psychologisch' onderzoek, maar dat onderzoek zou geen bijkomende voorwaarde voor adoptie kunnen vormen, aangezien het optreden van de bemiddelaar facultatief blijft. Artikel 50, §1, van het decreet van 4 maart 1991 voegt geen enkele voorwaarde aan de adoptie van kinderen in de Franse Gemeenschap toe en heeft dan ook noch tot doel, noch tot gevolg, dat burgerrechtelijke regels met betrekking tot het statuut van de minderjarigen en van de familie worden bepaald".

1989

Initieel vatte de Vlaamse wetgeving de binnenlandse en interlandelijke adoptie in één decreet, zijnde het decreet van 3 mei 1989 houdende erkenning van de adoptiediensten³⁷. Het decreet kwam er op voorstel van de CVP-volksvertegenwoordigers Jos Ansoms, Johan De Roo, Annie Leysen, Trees Merckx-Van Goey, Roger Vannieuwenhuysen en Marc Van Peel³⁸.

De indieners van het voorstel van decreet motiveerden hun initiatief, stellende dat "dit voorstel van het decreet het complexe menselijke adoptiegebeuren in de toekomst [wens] toe te vertrouwen aan erkende adoptiediensten zodat het principe 'Een gezin zoeken voor een kind' niet verder meer ontaardt in een zoektocht naar een kind voor een gezin"³⁹. In de toelichting lezen we ook: "Het koninklijk besluit van 15 september 1958 tot regeling van het verlenen van toelagen aan adoptiewerken, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 29 maart 1960, welke beide betrekking hebben op de subsidiëring van adoptiediensten, biedt evenmin garantie voor een verantwoorde adoptiepraktijk met betrekking tot voorbereiding en nazorg inzake adoptie. Door deze lacune in de wetgeving is het in ons land perfect mogelijk dat om het even welke persoon een kind kan plaatsen bij om het even wie zonder voldoende inzicht te hebben in de beweegredenen van de aanvraag tot adoptie, zonder voldoende voorbereiding van de kandidaat-adoptant aangaande de gevolgen van de adoptie en zonder voldoende begeleiding van nazorg voor de afstanddoende ouder(s). Het niet peilen naar de beweegredenen voor een adoptieaanvraag en de afwezigheid van een degelijke evaluatie van kandidaat-adoptanten houden nochtans risico's in. Kandidaat-adoptanten trachten immers niet zelden via adoptie andere problemen op te lossen als vereenzaming, het redden van een wankelend huwelijk ... Het oorspronkelijk probleem wordt echter weinig of niet door de adoptie opgelost. Het belang van een goede voorbereiding van kandidaat-adoptanten op het adoptiegebeuren mag niet onderschat worden. Een Nederlands onderzoek heeft uitgemaakt dat er vaak een zeer grote discrepantie bestaat tussen de verwachtingen die adoptanten hebben, en de realiteit waarmee ze achteraf geconfronteerd worden. De nood aan een betere begeleiding van de natuurlijke ouders zowel vóór als na de bevalling alvorens tot een beslissing te komen betreffende het behoud, de tijdelijke plaatsing of het afstand doen van het kind, dringt zich op! De nood aan betere voorbereiding van kandidaat-adoptanten en indien mogelijk van het adoptief kind zelf dringt zich op. De nood aan een beter en een efficiënter uitgebouwde nazorg dringt zich eveneens op!"⁴⁰.

In het verslag van de bespreking en behandeling van het voorstel van decreet – de commissie wijdde hieraan vijf vergaderingen – lezen we: "Meermaals werd de noodzaak van dit decreetgevend initiatief onderstreept en gewezen op toestanden en misbruiken die verholpen moeten worden"⁴¹. Een lid stelde in dat verband dat "adoptie een handelspraktijk [is] geworden. Er zijn gespecialiseerde notarissen. Adoptie is voorbehouden aan een happy few. Daarom gaat men in het buitenland zoeken, met de gevolgen voor de werving aldaar"⁴².

³⁷ Decr.VI. 3 mei 1989 houdende erkenning van de adoptiediensten, Belgisch Staatsblad van 12 augustus 1989.

³⁸ Voorstel van een decreet van de heer Jos Ansoms c.s. houdende toekenning van een vergunning voor adoptiediensten, *Parl.St.* VI.Parl. 1988, nr. 85/1.

³⁹ Voorstel van een decreet van de heer Jos Ansoms c.s. houdende toekenning van een vergunning voor adoptiediensten, *Parl.St.* VI.Parl. 1988, nr. 85/2.

⁴⁰ Voorstel van decreet van de heer Jos Ansoms c.s. houdende toekenning van een vergunning voor adoptiediensten, *Parl.St.* VI.Parl. 1988, nr. 85/1, 2.

⁴¹ Verslag bij het voorstel van decreet van de heer Jos Ansoms c.s. houdende toekenning van een vergunning voor adoptiediensten, *Parl.St.* VI.Parl. 1988, nr. 85/6, 2.

⁴² Verslag bij het voorstel van decreet van de heer Jos Ansoms c.s. houdende toekenning van een vergunning voor adoptiediensten, *Parl.St.* VI.Parl. 1988, nr. 85/6, 3.

Uit de parlementaire voorbereiding blijkt zeer duidelijk dat de indieners van het voorstel van decreet zich wilden afzetten tegen de misbruiken die zich, bij gebrek aan sluitende regelgeving, voordeden rond adopties, misbruiken die betrekking hadden op binnenlandse, maar ook zeker op interlandelijke adopties.

In de rechtsleer lezen we: "Wanneer een vrouw een kind afstond voor adoptie, kon om het even wie de bewaring hebben over het kind en een adoptant zoeken. Hieraan kwam pas een einde met het decreet van 3 mei 1989 houdende erkenning van adoptiediensten"⁴³.

1997

Het decreet van 1989 werd, wat interlandelijke adoptie betreft, vervangen door een decreet van 15 juli 1997⁴⁴. In de memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet lezen we: "Bij de adoptie kan de verantwoordelijkheid van de maatschappij niet ontlopen worden. Bevoegde instanties dienen ervoor te waken dat elke adoptie zijn doelstelling bereikt, er geen druk wordt uitgeoefend op de zwakste partij, geen illegale bemiddelaars misbruik maken. Gaandeweg groeide het besef dat de huidige wetgeving in Vlaanderen en België onvoldoende bescherming biedt voor de kinderen en hun geboortelouder in de herkomstlanden. Ook voor de interne adoptie dienen bijkomende garanties te worden ingebouwd. Deze zullen echter in een volgend stadium worden behandeld"⁴⁵.

Het al dan niet grensoverschrijdende element bij adoptie maakt dat een onderscheid tussen 'binnenlandse adoptie' en 'interlandelijke adoptie' wordt gemaakt. Een binnenlandse adoptie houdt in dat er geen interlandelijke overbrenging van het kind is⁴⁶. De afkomst of nationaliteit van het kind is hierbij irrelevant.

Is dit wel het geval, dan gaat het om een interlandelijke adoptie. Bij interlandelijke adoptie gaat het om een kind dat:

- 1° vanuit de Staat van herkomst naar België werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in deze Staat door een persoon of door personen met gewone verblijfplaats in België, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in België of in deze Staat (het klassieke geval van interlandelijke adoptie); of
- 2° in België zijn gewone verblijfplaats heeft en het naar een andere Staat werd, wordt of moet worden overgebracht, hetzij na zijn adoptie in België door een persoon of personen met gewone verblijfplaats in die andere Staat, hetzij met het oog op een dergelijke adoptie in België of in die andere Staat; of
- 3° in België verblijft zonder gemachtigd te zijn er zich te vestigen of er langer dan drie maanden te verblijven, teneinde er te worden geadopteerd door een persoon of personen die er hun gewone verblijfplaats hebben⁴⁷.

2004

Op het decreet van 15 juli 1997 dat interlandelijke afsplitste van de binnenlandse adoptie werd teruggekomen met het decreet van 30 april 2004 tot regeling van de binnenlandse en interlandelijke adoptie van kinderen⁴⁸. Dit decreet stemde de

⁴³ J. Schepers, *o.c.*, 160.

⁴⁴ (opgeheven) Decr.VI. 15 juli 1997 inzake interlandelijke adoptie, Belgisch Staatsblad van 23 september 1997.

⁴⁵ *Parl.St.* VI.Parl. 1996-97, nr. 677/1, 2.

⁴⁶ Artikel 1231.2 van het Gerechtelijk Wetboek.

⁴⁷ Artikel 360.2 van het Burgerlijk Wetboek Over het onderscheid met een internationale adoptie zie M. Traest, "Het nieuwe recht inzake interlandelijke adoptie", *TJK* 2006, nr. 3, (185) 186.

⁴⁸ Decr.VI. 30 april 2004 tot regeling van de binnenlandse en interlandelijke adoptie van kinderen, Belgisch Staatsblad van 8 september 2004. In dezelfde periode kwam in de Franse Gemeenschap het nog steeds geldende decreet van 31 maart 2004 betreffende de adoptie tot stand (*décret relatif à l'adoption*) (Belgisch Staatsblad van 13 mei 2004).

Vlaamse regelgeving af op de federale. Het hief de decreten van 3 mei 1989 en 15 juli 1997 op.

Het decreet van 2004 ging terug op een voorstel van decreet van 2001. Dit voorstel van decreet had enkel betrekking op interlandelijke adoptie⁴⁹.

Eerste indiener van het voorstel van decreet, Patricia Ceysens, stelde: "We hebben ervoor gekozen te beginnen met de interlandelijke adoptie omdat er een federaal aanknopingspunt is. Als na verloop van tijd blijkt dat deze hervorming goed is, dan bestaat altijd de kans dat we de binnenlandse adoptie op dezelfde manier organiseren". Hierop werd tijdens de hoorzitting gereageerd door een geboortemoeder: "Gevoelsmatig is er geen enkel verschil. Ik heb recent een boek gelezen met brieven van Koreaanse afstandsmoeders. Die hadden net zo goed door Belgische of Nederlandse afstandsmoeders geschreven kunnen zijn. Precies daarom wil ik het woord interlandelijk schrappen"⁵⁰. In zijn advies bij het voorstel van decreet stelde de Raad van State: "De interlandelijke adoptie is weliswaar de in Vlaanderen meest voorkomende vorm van adoptie. Ze is ook de adoptie die onder de toepassing van het Haagse Verdrag valt, en waarvoor een aanpassing van de decretale regelgeving dus nodig is. Niettemin rijst de vraag waarom niet gelijktijdig wordt voorzien in een aanpassing van de regeling inzake de binnenlandse adoptie. Verscheidene aspecten die in het voorstel aan bod komen (onder meer voorbereiding en nazorg) zijn evengoed relevant voor binnenlandse adopties. Bovendien hebben de federale ontwerpen betrekking op zowel de binnenlandse als de interlandelijke adoptie, en zal de Vlaamse regelgeving inzake binnenlandse adopties dus hoe danook aan die federale regeling aangepast moeten worden"⁵¹.

Het voorstel van decreet werd uiteindelijk geamendeerd waardoor ook binnenlandse adopties gevat werden.

2005

Het decreet van 2004 trad evenwel nooit in werking en werd opgeheven met het decreet van 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, dat opnieuw afstemming zocht met de federale wetgeving⁵². Dit decreet had enkel betrekking op de interlandelijke adoptie, waardoor opnieuw een gescheiden regeling van binnenlandse en interlandelijke adoptie ontstond. Het decreet van 3 mei 1989 bleef van kracht voor de binnenlandse adoptie.

In de beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2004-2009 die voorafging aan het decreet van 15 juli 2005 lezen we: "De totale sector van adoptie heeft de voorbije jaren heel wat onzekerheid gekend. De nieuwe federale wet en het nieuwe Vlaamse Adoptiedecreet hertekenden het landschap inzake adoptie, maar werden nog niet uitgevoerd. In eerste instantie wens ik het Vlaamse decreet inzake adoptie te evalueren en te zoeken naar haalbare realisaties binnen deze hertekening. Ik wens onder meer na te gaan of de specificiteit van de binnen- en buitenlandse adoptie voldoende gevrijwaard kan blijven. Mijn grootste bekommernis hierbij is dat gezinnen die de stap zetten naar adoptie opnieuw duidelijkheid krijgen rond wat hun te wachten staat en dat ze maximaal ondersteund worden in het adoptieproces. Belangrijk hierbij zal het streven naar een toegankelijke en snelle procedure zijn, met bijzonder veel aandacht voor empathie en begrip ten aanzien van

⁴⁹ Voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/1.

⁵⁰ Verslag van de hoorzittingen bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/3, 16.

⁵¹ Advies van de Raad van State bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/4, 16.

⁵² Decr.VI. 15 juli 2005 tot regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, *Belgisch Staatsblad* van 16 september 2005.

adoptiekind, en -ouder en de afstandsouder bij binnenlandse adoptie. Het uitklaren van wie de evaluatie van de kandidaat-adoptieouders in de toekomst zal doen, is hierbij een prioriteit. Daarbij zal ik aandacht hebben voor de expertise binnen de huidige evaluatieteams. Verder wil ik de adoptiediensten verder professionaliseren en zorgen voor voldoende nazorg⁵³.

2006

In 2006 werd het oprichtingsdecreet voor het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin gewijzigd. Kind en Gezin heeft een aantal kerntaken; de decreetgever stelde in 2006 dat Kind en Gezin "ook taken op zich [moet nemen] betreffende binnenlandse en interlandelijke adoptie"⁵⁴.

2012

Het decreet van 2005 werd op zijn beurt afgevoerd met het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen⁵⁵. Deze laatste tekst werd aanhangig gemaakt als voorstel van decreet⁵⁶. Er werd geen advies aan de Raad van State gevraagd.

3. Het lange vooruitzicht op nieuwe Vlaamse regelgeving inzake binnenlandse adoptie

Een nieuwe regelgeving inzake binnenlandse adoptie wordt al langer aangekondigd.

De toenmalige Vlaamse Regering stelde in het Vlaamse regeerakkoord 2009-2014: "Wij werken een nieuw decreet binnenlandse adoptie uit om te komen tot een eenduidige werking, structuur en subsidiëring. Daarin regelen we onder meer de voorbereiding, het inzagerecht en het zoekregister. Bovendien krijgen de diensten voor binnenlandse adoptie de taak van sensibilisering en begeleiding van ongewenste zwangerschappen en de voorkoming van mogelijke negatieve gevolgen ervan"⁵⁷.

In de beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2009-2014 lezen we: "Daarnaast hebben we ook aandacht voor de eigenheid van de binnenlandse adoptie. De verhalen over achtergelaten kinderen na ongewenste zwangerschappen zijn nog steeds van deze tijd. We stellen vast dat ouders die geconfronteerd worden met een ongewenste zwangerschap geen beroep doen op de mogelijkheid om hun kind af te staan voor adoptie en daarbij zelf ook professioneel ondersteund en medisch begeleid te worden. Ondermeer hieruit blijkt de maatschappelijke nood aan goed omkaderde, bekende en bereikbare binnenlandse adoptiediensten. Ook voor de binnenlandse adoptie werken we daarom, na analyse van de situatie en in overleg met de stakeholders, een nieuw decreet uit. Het decreet omvat een duidelijke taakomschrijving en subsidieregeling voor de adoptiediensten en de voorwaarden voor een goede adoptiebemiddeling, uitgaande van de rechten van het geadopteerde kind. Daarbij besteden we aandacht aan de voorbereiding, het inzagerecht en de nazorg voor adoptiegezinnen, geadopteerden en geboorteouders"⁵⁸.

⁵³ Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2004-2009, *Parl.St.* VI.Parl. 2004-05, nr. 93/1, 21.

⁵⁴ Artikel 8, §1, derde lid, Decr.VI. 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin, Belgisch Staatsblad van 7 juni 2004.

⁵⁵ Decr.VI. 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen, Belgisch Staatsblad van 2 maart 2012.

⁵⁶ *Parl.St.* VI.Parl. 2010-11, nr. 1168/1.

⁵⁷ Regeringsverklaring van de Vlaamse Regering, *Parl.St.* VI.Parl. 2009, nr. 31/1, 74.

⁵⁸ Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, *Parl.St.* VI.Parl. 2009-10, nr. 191/1, 32.

In 2011 antwoordde de bevoegde minister op een schriftelijke vraag van Vlaams volksvertegenwoordiger Vera Jans dat “[d]e uniformisering van de werking van de adoptiediensten [mee] wordt [...] opgenomen in het traject dat een wijziging van het decreet binnenlandse adoptie voorbereidt. Hiervoor zijn de eerste stappen al gezet en wordt binnenkort een tijds kader vooropgesteld. Kind en Gezin werkt namelijk aan de voorbereiding van een Staten-Generaal binnenlandse adoptie”⁵⁹.

Het opzet om te komen tot een nieuw decreet voor binnenlandse adoptie werd niet gerealiseerd in de vorige legislatuur.

Het huidige Vlaamse regeerakkoord voorziet opnieuw een nieuwe regelgeving inzake binnenlandse adoptie: “Een actualisering van de regelgeving inzake binnenlandse adoptie dringt zich op. Aan het Vlaams Centrum voor Adoptie vragen we om, in overleg met de betrokkenen, de knelpunten op te lijsten en beleidsaanbevelingen te formuleren. Op basis hiervan maken we werk van nieuwe regelgeving”⁶⁰.

Recent groeide opnieuw het inzicht dat een afgestemd traject bij binnenlandse en interlandelijke adoptie wel degelijk opportuun is. Zo lezen we in de beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2014-2019 van de bevoegde Vlaamse minister: “Een afgestemd traject voor interlandelijke en binnenlandse adoptie. Het traject dat kandidaat-adoptanten voor een interlandelijke adoptie doorlopen, verschilt vandaag sterk van de procedure voor binnenlandse adoptie. Nochtans zijn de wettelijke voorwaarden en het opzet van het traject dezelfde. We gaan de dialoog aan met het federale niveau over de aanpassing van het Gerechtelijk Wetboek zodat kandidaten in beide procedures ook dezelfde rechten en plichten hebben en creëren voor alle kandidaat-adoptanten een transparant en eenvormig traject, tot en met het geschiktheidsvonnis”⁶¹.

4. Doel van de conceptnota voor nieuwe regelgeving

Tot nader order blijft het decreet van 3 mei 1989 de vigerende wetgeving voor wat betreft de binnenlandse adoptie. Met deze conceptnota voor nieuwe regelgeving beoogt de CD&V-fractie in het Vlaams Parlement een regelgeving die de binnenlandse adoptie van niet-gekende kinderen (minderjarigen) maximaal laat sporen met de Vlaamse regelgeving inzake interlandelijke adoptie en die de mensenrechten centraal stelt, niet in het minst de rechten van de betrokken kinderen. Een conceptnota voor nieuwe regelgeving beschrijft de huidige regelgeving of een lacune in de regelgeving en de problemen die daaruit voortvloeien, en schetst de krachtlijnen van nieuwe regelgeving die een oplossing zou moeten bieden voor die problemen⁶².

Deze conceptnota spitst zich zoals gesteld toe op de binnenlandse adoptie. In de Vlaamse adoptiepraktijk wordt een onderscheid gemaakt tussen de adoptie van ‘gekende kinderen’ en de adoptie van ‘niet-gekende kinderen’⁶³.

⁵⁹ Schriftelijke vraag nr. 85 van 10 november 2011 van Vera Jans aan de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

⁶⁰ Regeringsverklaring van de Vlaamse Regering, *Parl.St.* VI.Parl. 2014, nr. 31/1, 111.

⁶¹ Beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2014-2019, *Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 125/1, 47.

⁶² Artikel 76.2 Reglement van het Vlaams Parlement.

⁶³ www.kindengezin.be/img/Binnenlandse-adoptie-gekend-kind.pdf en www.kindengezin.be/img/Binnenlandse-adoptie-niet-gekend-kind.pdf.

In het Burgerlijk Wetboek worden die begrippen niet gebruikt. Wel lezen we dat het maatschappelijk onderzoek "niet verplicht [is] wanneer de adoptant een kind wenst te adopteren:

- 1° dat met hem, met zijn echtgenoot of met de persoon met wie hij samenwoont, zelfs overleden, verwant is tot in de derde graad; of
- 2° met wie hij reeds het dagelijkse leven deelt of met wie hij reeds een sociale en affectieve band heeft⁶⁴.

Bij binnenlandse adopties gaat het vaak om zogenaamde 'stiefouderadopties' waarbij men het 'gekende' kind van zijn partner adopteert. Belangrijk in dat verband: sinds 1 januari 2015 is het voor meemoeders in een lesbische relatie niet langer noodzakelijk om door middel van adoptie een afstammingsband met het kind te creëren. Alle kinderen geboren vanaf 1 januari 2015 binnen het huwelijk krijgen automatisch een juridische band met beide mama's. Kinderen waarvan de juridische moeder en meemoeder niet getrouwd zijn of die geboren werden voor 1 januari 2015 en die nog geen twee juridische ouders hebben, kunnen mits toestemming van de geboortemoeder erkend worden door de meemoeder via de burgerlijke stand.

Het Burgerlijk Wetboek maakt ook gewag van een kandidaat-adoptant die een kind wenst te adopteren met wie hij reeds het dagelijkse leven deelt of met wie hij reeds een sociale en affectieve band heeft. Het lijkt ons dat dit evenzeer een 'gekend kind' is, waarvoor een maatschappelijk onderzoek in het kader van de adoptieprocedure niet verplicht is.

Het aantal niet-gekende kinderen dat jaarlijks in België voor adoptie wordt afgestaan, is uitermate beperkt. Kind en Gezin stelt in dat verband: "Aangezien in België een goed sociaal systeem bestaat, worden in verhouding tot bepaalde herkomstlanden, zeer weinig kinderen afgestaan en is het aantal binnenlandse adopties via adoptiediensten zeer laag. Geboorteparenten kunnen op verschillende manieren ondersteund worden waardoor het behoud van hun kind ook vaak mogelijk blijft"⁶⁵.

In 2014 werden 23 niet-gekende kinderen 'geplaatst' door middel van een dienst voor binnenlandse adoptie⁶⁶.

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
22	32	29	24	35	25	30	26	23

Vandaag zijn er nog vier diensten voor binnenlandse adoptie:

- Gewenst Kind (Antwerpen)
- Adoptiedienst 'De Mutsaard' (Antwerpen)
- Gents Adoptiecentrum
- Adoptiedienst Stedelijk Ziekenhuis Roeselare.

De beoogde regelgeving strekt er niet toe om op welke wijze dan ook een aangroei te bewerkstelligen van het aantal adoptabele kinderen. Een dergelijke ratio legis zou niet stroken met het internationaal recht (cf. infra).

Deze conceptnota heeft ook betrekking op de mogelijkheden tot informatieverstrekking en begeleiding bij een ongewenste zwangerschap. Het is evenwel een bewuste keuze om dit niet aan te halen in de titel van de conceptnota voor nieuwe regelgeving omdat we niet de minste indruk willen wekken dat een ongewenste

⁶⁴ Artikel 346-2, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek.

⁶⁵ www.kindengezin.be/adoptie/adopter/binnenlandse-adoptie/adopteerbare-kinderen/.

⁶⁶ Kind en Gezin - Vlaams Centrum Adoptie, *Activiteitenverslag Adoptie 2013*, Brussel, 2014, 42; Persbericht Vlaams Centrum Adoptie 16 januari 2014.

en voldragen zwangerschap per definitie moet leiden tot een afstand van het kind voor binnenlandse adoptie.

De werkzaamheden van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement aangaande de gedwongen afstand/adopties van kinderen die zich voordeden in de tweede helft van de 20ste eeuw vormen als zodanig niet de aanleiding voor deze conceptnota voor nieuwe regelgeving. Wel wordt duidelijk dat, nu regelluwte als heilzaam recept voor het verhogen van de performantie van genormeerde organisaties wordt voorgeschreven, dit zeker niet opgaat voor een thema als binnenlandse adoptie. De CD&V-fractie in het Vlaams Parlement sluit niet uit dat het door de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin aangestelde Expertpanel ook aanbevelingen zal formuleren.

II. De vigerende wetgeving

1. Algemeen

In dit hoofdstuk bespreken we de vigerende wetgeving. We kiezen ervoor om hier al een aantal afwegingen met betrekking tot de nieuwe regelgeving op te nemen. Achtereenvolgens lichten we het internationaal recht met betrekking tot (binnenlandse) adoptie toe, gevolgd door de vigerende federale wetgeving inzake (binnenlandse) adoptie, het samenwerkingsakkoord inzake de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie, de vigerende Vlaamse wetgeving inzake binnenlandse adoptie en de vigerende Vlaamse wetgeving inzake interlandelijke adoptie.

2. Het internationaal recht met betrekking tot (binnenlandse) adoptie

A. *Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (1950)*

Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) bepaalt: "1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie. 2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen". Elke wetgeving die betrekking heeft op de adoptie van kinderen moet worden afgetoetst aan artikel 8 EVRM.

Artikel 12 EVRM bepaalt: "Mannen en vrouwen van huwbare leeftijd hebben het recht te huwen en een gezin te stichten volgens de nationale wetten die de uitoefening van dit recht beheersen". Hieruit kan geen aanspraak op een kind worden afgeleid.

Geen recht om een kind te adopteren

Er bestaat niet zoiets als het recht om een kind te adopteren. Dit werd meermaals bevestigd in de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Zo lezen we in het arrest *Fretté vs. Frankrijk* (2002): "The Court notes that the Convention does not guarantee the right to adopt as such [...]. Moreover, the right to respect for family life presupposes the existence of a family and does not safeguard the mere desire to found a family [...]"⁶⁷. Bij adoptie gaat het er niet om een kind te vinden voor een gezin, wel een gezin voor een kind. Adoption means

⁶⁷ EHRM 26 februari 2002, *Fretté t. Frankrijk*, 32.

“providing a child with a family, not a family with a child”, and the State must see to it that the persons chosen to adopt are those who can offer the child the most suitable home in every respect”⁶⁸.

De Raad van Europa stelde in een aanbeveling met betrekking tot internationale adoptie in dat verband: “The purpose of international adoption must be to provide children with a mother and a father in a way that respects their rights, not to enable foreign parents to satisfy their wish for a child at any price; there can be no right to a child”⁶⁹.

Niemand spreekt uitdrukkelijk in termen van een ‘recht op een kind’ en een ‘recht op adoptie’, hoewel de maatschappelijke perceptie hierop soms wel lijkt te steunen. Adoptie is één van de mogelijkheden die een kind voorziet van een gezin en niet een gezin van een kind⁷⁰. De Europese Commissie voor de Rechten van de Mens stelde in de zaak *Akin vs. Nederland* (1998) dat “the right to adopt is not, as such, included among the rights and freedoms guaranteed by the Convention, and that there is no positive obligation for the Contracting States under article 8 of the Convention to grant to a person the status of adoptive parent of adoptive child”⁷¹.

De Europese Commissie voor de Rechten van Mens stelde in de zaak *Di Lazzaro vs. Italië* (1997): “La requérante se plaint de l’impossibilité pour elle d’adopter un enfant. Elle allègue la violation de son droit au respect de sa vie privée et familiale, au sens de l’article 8 [...] de la Convention. [...] La Commission rappelle que le droit d’adopter ne figure pas, en tant que tel, au nombre des droits garantis par la Convention et que l’article 8 [...] de la Convention n’oblige pas les Etats à accorder à une personne le statut d’adoptant ou d’adopté [...]”.

Par ailleurs, la Commission rappelle que l’article 12 [...] de la Convention, qui reconnaît le droit pour l’homme et la femme d’âge nubile de fonder une famille, implique l’existence d’un couple et ne saurait être interprété comme incluant le droit d’adopter pour une personne célibataire [...]. En outre, l’article 12 [...] de la Convention ne confère aucun droit d’adopter ou d’intégrer dans sa famille une personne qui n’est pas l’enfant par le sang [...]”⁷².

De afwezigheid van een recht op adoptie hoeft staten niet te ontslaan van de positieve verplichting om de vorming en ontwikkeling van wettelijke familiale banden te bewerkstelligen, en dit onder meer in het licht van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. In de zaak *Emonet e.a. vs. Zwitserland* (2008) stelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens: “La Cour rappelle que l’article 8 de la Convention tend pour l’essentiel à prémunir l’individu contre des ingérences arbitraires des pouvoirs publics; il engendre de surcroît des obligations positives inhérentes à un ‘respect’ effectif de la vie familiale. Dans un cas comme dans l’autre, il faut avoir égard au juste équilibre à ménager entre les intérêts concurrents de l’individu et de la société dans son ensemble. De même, dans les deux hypothèses, l’Etat jouit d’une certaine marge d’appréciation [...]. [...] D’après les principes qui se dégagent de la jurisprudence de la Cour, là où l’existence d’un lien familial avec un enfant se trouve établie, l’Etat doit agir de manière à permettre à ce lien de se développer et accorder une protection juridique rendant possible l’intégration de l’enfant dans sa famille [...]. [...] La Cour rappelle aussi que la Convention doit s’appliquer en accord avec les principes généraux du droit international, en particulier ceux relatifs à la protection internationale des droits de l’homme [...] S’agissant plus précisément des obligations que l’article 8 de la

⁶⁸ EHRM 26 februari 2002, *Fretté t. Frankrijk*, 42.

⁶⁹ Aanbeveling nr. 1443 (2000) van de Raad van Europa (International adoption: respecting children’s rights).

⁷⁰ EHRM 26 februari 2002, *Fretté t. Frankrijk* en EHRM 22 september 2004, *Pini e.a. t. Roemenië*.

⁷¹ ECRM 1 juli 1998, *Akin t. Nederland*.

⁷² ECRM 10 juli 1997, *Di Lazzaro t. Italië*.

Convention fait peser sur les Etats contractants en matière d'adoption, celles-ci doivent s'interpréter à la lumière de la Convention des Nations unies du 20 novembre 1989 sur les droits de l'enfant et de la Convention européenne du 24 avril 1967 en matière d'adoption des enfants [...], ceci d'autant plus que la Suisse est partie à ces deux instruments [...]. [...] La Convention et ses Protocoles doivent s'interpréter à la lumière des conditions d'aujourd'hui [...], mais la Cour ne saurait en dégager, au moyen d'une interprétation évolutive, un droit qui n'y a pas été inséré au départ [...]. Dans ce contexte, la Cour rappelle que le droit à l'adoption ne figure pas en tant que tel au nombre des droits garantis par la Convention [...]. Cela n'exclut toutefois pas que les Etats parties à la Convention peuvent néanmoins se trouver, dans certaines circonstances, dans l'obligation positive de permettre la formation et le développement de liens familiaux légaux [...]. Que l'on aborde la question sous l'angle d'une obligation positive de l'Etat – adopter des mesures raisonnables et adéquates pour protéger les droits de l'individu en vertu du paragraphe 1 de l'article 8 – ou sous celui d'une obligation négative – une 'ingérence d'une autorité publique', à justifier selon le paragraphe 2 –, les principes applicables sont assez voisins. Une 'ingérence' dans le droit au respect de la vie familiale méconnaît l'article 8 sauf si, 'prévues par la loi', elle poursuit un ou des buts légitimes au regard du second paragraphe de cette disposition et est 'nécessaire dans une société démocratique' pour les atteindre"⁷³.

Het belang van het kind als voornaamste afweging

De rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens bevestigt dat bij adoptie het belang van het kind de voornaamste afweging moet zijn. In de zaak *Johansen vs. Noorwegen* (1996) stelde het Hof: "The Court considers that taking a child into care should normally be regarded as a temporary measure to be discontinued as soon as circumstances permit and that any measures of implementation of temporary care should be consistent with the ultimate aim of reuniting the natural parent and the child [...]. In this regard, a fair balance has to be struck between the interests of the child in remaining in public care and those of the parent in being reunited with the child [...]. In carrying out this balancing exercise, the Court will attach particular importance to the best interests of the child, which, depending on their nature and seriousness, may override those of the parent. In particular, as suggested by the Government, the parent cannot be entitled under Article 8 of the Convention [...] to have such measures taken as would harm the child's health and development. In the present case the applicant had been deprived of her parental rights and access in the context of a permanent placement of her daughter in a foster home with a view to adoption by the foster parents [...]. These measures were particularly far-reaching in that they totally deprived the applicant of her family life with the child and were inconsistent with the aim of reuniting them. Such measures should only be applied in exceptional circumstances and could only be justified if they were motivated by an overriding requirement pertaining to the child's best interests [...]"⁷⁴.

De bepaling van het belang van het kind vraagt een afweging van verschillende elementen, onder meer de leeftijd en de maturiteit van het kind, de wensen van het kind, de effecten op het kind wanneer het niet meer behoort tot de oorspronkelijke familie en de relatie met familieleden. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde in dat verband in de zaak *YC vs. Verenigd Koninkrijk* (2012): "The identification of the child's best interests and the assessment of the overall proportionality of any given measure will require courts to weigh a number of factors in the balance. The Court has not previously set out an exhaustive list of such factors, which may vary depending on the circumstances of the case in question.

⁷³ EHRM 13 december 2007, *Emonet e.a. vs. Zwitserland*, 63-67.

⁷⁴ EHRM 7 augustus 1996, *Johansen t. Noorwegen*, 78. Zie ook EHRM 10 januari 2008, *Kearns t. Frankrijk*, 79.

However, it observes that the considerations listed in section 1 of the 2002 Act [...] broadly reflect the various elements inherent in assessing the necessity under Article 8 of a measure placing a child for adoption. In particular, it considers that in seeking to identify the best interests of a child and in assessing the necessity of any proposed measure in the context of placement proceedings, the domestic court must demonstrate that it has had regard to, inter alia, the age, maturity and ascertained wishes of the child, the likely effect on the child of ceasing to be a member of his original family and the relationship the child has with relatives⁷⁵.

Bij het bepalen van het hoger belang van het kind moeten volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens twee zaken voor ogen worden gehouden. Het is vooreerst in het hoger belang van het kind dat de banden met de familie behouden blijven. Van dat principe kan worden afgeweken indien de familie bijzonder ongeschikt zou zijn. Ten tweede is het in het hoger belang van het kind om waarborgen te bieden dat zijn ontwikkeling kan plaatsvinden in een veilige en geborgen omgeving. Zo stelde het Hof in de zaak *YC vs. Verenigd Koninkrijk* (2012): "The Court reiterates that in cases concerning the placing of a child for adoption, which entails the permanent severance of family ties, the best interests of the child are paramount [...]. In identifying the child's best interests in a particular case, two considerations must be borne in mind: first, it is in the child's best interests that his ties with his family be maintained except in cases where the family has proved particularly unfit; and second, it is in the child's best interests to ensure his development in a safe and secure environment [...]. It is clear from the foregoing that family ties may only be severed in very exceptional circumstances and that everything must be done to preserve personal relations and, where appropriate, to 'rebuild' the family [...]. It is not enough to show that a child could be placed in a more beneficial environment for his upbringing [...]. However, where the maintenance of family ties would harm the child's health and development, a parent is not entitled under Article 8 to insist that such ties be maintained [...]"⁷⁶.

Om een kind adoptabel te maken volstaat het niet dat aangetoond wordt dat het kind in een voor zijn ontwikkeling betere omgeving kan worden geplaatst. Er moeten zeer vergaande inspanningen geleverd worden om de persoonlijke relaties van het kind te vrijwaren en, wanneer dit passend is, om het gezin terug te herstellen.

Geen consensus over een redelijke duur van de reflectieperiode voor geboorteouder(s)

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens acht een redelijke duur van de 'reflectieperiode' voor geboorteouder(s) belangrijk. Over de termijn en het belang van het kind om zo snel mogelijk van stabiele emotionele relaties te kunnen genieten binnen een nieuw gezin binnen dewelke op de keuze om een kind voor adoptie af te staan kan worden teruggekomen bestaat geen consensus binnen de lidstaten van de Raad van Europa. Een staat voldoet aan zijn positieve verplichting in het licht van artikel 8 EVRM wanneer de geboorteouders voldoende en gedetailleerde informatie over de implicaties van hun beslissing hebben gekregen en de tijdslimieten en de procedures voor de intrekking van hun toestemming⁷⁷. In de zaak *Kearns vs. Frankrijk* (2008) stelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens: "The applicant complained of the shortness of the two-month time-limit provided for in the second paragraph of Article L. 224-6 of the Social Action and Families Code for withdrawing consent to adoption. [...] the Court observes that there is no consensus among the member States of the Council of Europe regarding adoption, provision being made for a period of reflection in some countries but not in others, such as France. Similarly, as regards the time-limit for withdrawing consent, there is

⁷⁵ EHRM 13 maart 2012, *YC t. Verenigd Koninkrijk*, 135.

⁷⁶ EHRM 13 maart 2012, *YC t. Verenigd Koninkrijk*, 134.

⁷⁷ EHRM 10 januari 2008, *Kearns t. Frankrijk*, 77-84 en 86-88.

considerable diversity in the legislation of the member States that have provided for this possibility; some legal systems allow consent to be withdrawn until the adoption order is issued, whereas in others, by contrast, consent is irrevocable. In the States that have a fixed time-limit for withdrawing consent, it varies from ten days to three months. It cannot therefore be said that there is common ground in the member States' legislation and practice. [...] As regards the time-limit prescribed by French law, the Government pointed out that it had been reduced from three to two months by the Act of 5 July 1996, so that the child could quickly enjoy stable emotional relations within a new family and have the benefit of parental ties. [...] the Court observes that it is confronted in the present case with interests that are not easily reconciled: those of the biological mother, the child and the adoptive family. There is also a general interest at stake [...]. In striking a balance between these different interests, the child's best interests should be paramount. [...] In this connection, the Court accepts the relevance of the arguments put forward by the Government on the basis of studies by child-welfare professionals, which have stressed that it is in the child's interests to enjoy stable emotional relations within a new family as quickly as possible. It further observes that the tribunal de grande instance held that psychological and legal stability should be sought for the child, 'if only through the shortness of the time within which the natural parents may avail themselves of the appropriate procedures'. [...] Furthermore, while the two-month time-limit may seem brief, it nevertheless appears sufficient to allow the biological mother time to reflect and to reconsider her decision to give the child up. The Court is mindful of the psychological distress which the applicant must have experienced, but observes that she was 36 years old at the time, was accompanied by her mother and had two lengthy interviews with the social services after giving birth [...]. [...] The Court lastly notes that in a recent case (*V.S. v. Germany*, cited above), concerning a minor who had consented to the adoption of her child, it found that the German authorities had not overstepped their margin of appreciation, although under German law, consent to adoption is irrevocable except in the event of a declaration of nullity, which had not been sought in that particular case. [...] Having regard to the margin of appreciation which States must be afforded in view of the diversity in legal systems and traditions and in practice [...], the Court considers that the time-limit prescribed by the French legislation seeks to strike a balance and to ensure sufficient proportion between the competing interests [...]"⁷⁸.

Een toestemming van de geboortouder(s) omgeven door adequate waarborgen

De staat moet zich ervan verzekeren dat de toestemming van de moeder om een kind af te staan duidelijk is en omgeven door adequate waarborgen. In de zaak *Todorva vs. Italië* (2009) stelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens: "La Cour observe que l'on se trouve, dans ce type d'affaire, en présence d'intérêts difficilement conciliables, ceux de la mère biologique, ceux de l'enfant et ceux de la famille d'adoption. L'intérêt général n'est pas non plus absent [...]. Dans la recherche de l'équilibre entre ces différents intérêts, l'intérêt supérieur de l'enfant doit primer. [...] La Cour estime que la complexité de l'affaire et l'équilibre subtil qu'il convenait de ménager entre les intérêts des enfants et ceux de leur mère exigeaient que l'on accordât une importance particulière aux obligations procédurales découlant nécessairement de l'article 8 de la Convention. En l'espèce, il était capital pour la requérante de pouvoir s'exprimer devant l'autorité judiciaire et remettre en cause le choix d'abandonner ses enfants. [...] La Cour estime que cette lacune l'a empêchée d'être suffisamment impliquée dans l'ensemble du processus décisionnel pour pouvoir bénéficier de la protection de ses intérêts requise en vertu de l'article 8 de la Convention. [...] La Cour n'est pas convaincue non plus que la nécessité d'une procédure rapide, qui va généralement de pair avec les affaires mettant en jeu les intérêts d'un enfant, exigeait une mesure aussi radicale que la déclaration d'adoptabilité 27 jours après la naissance, sans entendre la requérante.

⁷⁸ EHRM 10 januari 2008, *Kearns t. Frankrijk*, 77-84.

Nul doute qu'il était préférable de statuer au plus tôt sur l'avenir des deux enfants, mais la Cour estime néanmoins que le fait de déclarer les enfants adoptables à la suite d'une procédure dans laquelle la mère n'a jamais été entendue, alors qu'elle l'avait demandé car elle avait commencé à douter de son choix d'abandonner les enfants, constituait une mesure ne tenant guère compte des faits de l'espèce. [...] Tout en reconnaissant qu'en l'espèce, les tribunaux se sont appliqués de bonne foi à préserver le bien-être des enfants, la Cour considère que la procédure suivie a empêché la requérante de présenter ses arguments de manière adéquate et effective et de protéger son droit à mener une vie privée et familiale. [...] Or, dans des litiges de cette nature, aux conséquences d'une extrême importance parce qu'ils touchent au lien familial, l'État avait l'obligation positive de s'assurer que le consentement donné par la requérante à l'abandon de ses enfants avait été éclairé et entouré de garanties adéquates. [...] La Cour conclut en conséquence que l'État a méconnu à l'égard de la requérante les obligations positives mises à sa charge par l'article 8 de la Convention. Partant, il y a eu violation de cette disposition"⁷⁹.

Toegang tot afstammingsinformatie

Een belangrijk aspect van het recht op privacy en het recht op een gezinsleven is de toegang tot afstammingsinformatie. Een persoon heeft een vitaal belang bij het verkrijgen van de inlichtingen die hij nodig heeft om zijn kindertijd te kennen en te begrijpen. Dit valt onder de bescherming van artikel 8 EVRM. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens poneerde reeds in 1989 in de zaak *Gaskin vs. Verenigd Koninkrijk*: "In the Court's opinion, persons in the situation of the applicant have a vital interest, protected by the Convention, in receiving the information necessary to know and to understand their childhood and early development. On the other hand, it must be borne in mind that confidentiality of public records is of importance for receiving objective and reliable information, and that such confidentiality can also be necessary for the protection of third persons. Under the latter aspect, a system like the British one, which makes access to records dependent on the consent of the contributor, can in principle be considered to be compatible with the obligations under Article 8 [...], taking into account the State's margin of appreciation. The Court considers, however, that under such a system the interests of the individual seeking access to records relating to his private and family life must be secured when a contributor to the records either is not available or improperly refuses consent. Such a system is only in conformity with the principle of proportionality if it provides that an independent authority finally decides whether access has to be granted in cases where a contributor fails to answer or withholds consent. No such procedure was available to the applicant in the present case. Accordingly, the procedures followed failed to secure respect for Mr Gaskin's private and family life as required by Article 8 (art. 8) of the Convention. There has therefore been a breach of that provision"⁸⁰.

Indien de toegang tot bepaalde gegevens afhankelijk wordt gemaakt van de toestemming van een andere betrokkene moet er een toetsing zijn door een onafhankelijke derde voor het geval de betrokkene zonder gegronde reden weigert of geen toestemming meer kan geven (bijvoorbeeld geval van overlijden). Bij de afweging van belangen dient rekening te worden gehouden met de rechten van de geadopteerde en de andere betrokkenen waaronder de geboortelouder en de adoptanten, alsook met het maatschappelijk belang. De vraag van de minderjarige geadopteerde kan enkel worden afgewezen indien de andere betrokkenen aantonen dat hun recht op bescherming van het privéleven en gezinsleven op ernstige wijze wordt geschonden door de uitoefening van dit recht. Bij twijfel of evenwaardige belangen dient voorrang te worden gegeven aan het recht van de minderjarige. De

⁷⁹ EHRM 13 januari 2009, *Todorova t. Italië*, 77-83.

⁸⁰ EHRM 7 juli 1989, *Gaskin t. Verenigd Koninkrijk*, 49.

motivering van deze voorrang ligt in het feit dat het kind bij adoptie meestal weinig of geen inspraak heeft (gehad)⁸¹.

De eventuele decretale uitwerking van de toegang tot het adoptiedossier naar aanleiding van deze conceptnota voor nieuwe regelgeving moet steunen op deze principes.

In de zaak *Jäggi vs. Zwitserland* (2006) merkte het EHRM op dat het belang bij de ontdekking van de identiteit van de ouders niet verdwijnt naarmate iemand ouder wordt, wel integendeel: "The Court considers that persons seeking to establish the identity of their ascendants have a vital interest, protected by the Convention, in receiving the information necessary to uncover the truth about an important aspect of their personal identity. At the same time, it must be borne in mind that the protection of third persons may preclude their being compelled to make themselves available for medical testing of any kind, including DNA testing [...]. The Court must examine whether a fair balance was struck between the competing interests in this case. [...] In weighing up the different interests at stake, consideration should be given, on the one hand, to the applicant's right to establish his parentage and, on the other hand, to the right of third parties to the inviolability of the deceased's body, the right to respect for the dead, and the public interest in preserving legal certainty. [...] Although it is true that, as the Federal Court observed in its judgment, the applicant, now aged 67, has been able to develop his personality even in the absence of certainty as to the identity of his biological father, it must be admitted that an individual's interest in discovering his parentage does not disappear with age, quite the reverse. Moreover, the applicant has shown a genuine interest in ascertaining his father's identity, since he has tried throughout his life to obtain conclusive information on the subject. Such conduct implies mental and psychological suffering, even if this has not been medically attested"⁸².

In het arrest *Odièvre vs. Frankrijk* (2003) stelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat artikel 8 EVRM het recht op identiteit en zelfontplooiing beschermt. Onder aangelegenheden die een impact hebben op de zelfontplooiing behoren volgens het Hof details aangaande de identiteit van een persoon als menselijk wezen en het vitale belang, beschermd door het EVRM, bij het verkrijgen van informatie nodig om de waarheid te kennen over belangrijke aspecten van iemands persoonlijke identiteit, zoals de identiteit van de ouders. Geboorte en in het bijzonder de omstandigheden van de geboorte, vormen volgens het Hof in die optiek een belangrijk deel van het privéleven van een persoon dat wordt beschermd door artikel 8 EVRM⁸³.

B. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989)

In de preambule van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) lezen we: "Aan het gezin dient, als kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing van het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder, de nodige bescherming en bijstand te worden verleend opdat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen. Het kind dient, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn of haar persoonlijkheid, op te groeien in een gezinsomgeving"⁸⁴.

⁸¹ J. Van Broeck, "Het recht van een geadopteerde om zijn geboorteparenten te kennen. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan ...", *TBBR* 2003, (407) 415.

⁸² EHRM 13 juli 2006, *Jäggi t. Zwitserland*, 38-41.

⁸³ EHRM 13 februari 2003, *Odièvre t. Frankrijk*.

⁸⁴ Preambule bij het Verdrag van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind opgemaakt te New York, Belgisch Staatsblad van 17 januari 1992 (hierna afgekort als IVRK).

De kernbepalingen van het IVRK zijn (1) het belang van het kind, (2) de overleving en ontwikkeling van kinderen, (3) het recht op een eigen mening waaraan passend belang moet worden gehecht en (4) non-discriminatie.

(1) Het belang van het kind

In het IVRK wordt het belang van het kind beschouwd als één van de vier kernbepalingen⁸⁵. Het hoger belang dient het te worden opgevat als een dynamisch concept dat een specifieke invulling krijgt naargelang de context⁸⁶. In alle acties die kinderen aangaan, dient het belang van het kind de eerste overweging (primary consideration) te zijn. Onder acties worden dan niet enkel beslissingen verstaan. Wat in het belang van het kind is dient geval per geval te worden beoordeeld rekening houdend met de specifieke omstandigheden waarin het kind zich bevindt.

Artikel 3 IVRK handelt als autonoom verdragsartikel over het belang van het kind. Ook andere verdragsartikels maken eveneens gewag van het belang van het kind. Dit is onder meer het geval bij het recht om niet van zijn ouders te worden gescheiden (artikel 9) en in de bepaling omtrent adoptie (cf. infra)⁸⁷. Specifiek voor adoptie is het belang van het kind niet de eerste overweging maar de overheersende overweging (paramount consideration). Hieruit blijkt des te meer dat het belang van het kind hét criterium is bij adoptie, meer nog dan in andere situaties. In de termen van UNICEF: "The provision establishes that no other interests, whether economic, political, state security or those of the adopters, should take precedence over, or be considered equal to, the child's"⁸⁸.

Het belang van het kind vinden we als principe ook terug in onder meer het Haags Adoptieverdrag en de (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen (cf. infra).

(2) De overleving en ontwikkeling van kinderen

Artikel 6 IVRK bepaalt: "1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft. 2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate het overleven en de ontwikkeling van het kind". Het mag duidelijk zijn dat de ontwikkelingskansen van een kind mee de opportuniteit en legitimiteit van een adoptie bepalen.

(3) Het recht op een eigen mening waaraan passend belang moet worden gehecht

Artikel 12 IVRK bepaalt: "1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn leeftijd en rijpheid. 2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht".

⁸⁵ Artikel 3 IVRK.

⁸⁶ General Comment nr. 14 van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (2013) on the right of the child to have his or her best interest taken as a primary consideration (artikel 3, paragraaf 1).

⁸⁷ General Comment nr. 14 van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (2013) on the right of the child to have his or her best interest taken as a primary consideration (artikel 3, paragraaf 1).

⁸⁸ UNICEF, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, New York, Unicef, 1998, 272.

Het gaat om een participatierecht van het kind⁸⁹. Het gaat niet om een verplichting opgelegd aan het kind, maar om een keuze⁹⁰. Het kind moet in de gelegenheid worden gesteld om in iedere bestuurlijke of gerechtelijke procedure die het kind betreft te worden gehoord⁹¹. Adoptieprocedures worden uitdrukkelijk vernoemd in de gezaghebbende general comment van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind met betrekking tot dit recht⁹².

De staten hebben geen beoordelingsmarge in het toekennen van een hoorrecht aan kinderen⁹³. Het kind moet zich een autonome mening kunnen vormen. Het dient steeds om een beoordeling geval per geval te gaan. In het kader van adoptie is het noodzakelijk dat een kind wordt gehoord, ook in gevallen van stiefouder- of pleegouderadoptie. Wat het belang van het kind is, wordt bepaald door de inzichten van het kind. Staten moeten kinderen in de mate van het mogelijke informeren over de effecten van adoptie⁹⁴.

Het kind dat door de wetgeving wordt beschouwd als een kind met voldoende onderscheidingsvermogen dient zijn toestemming bij de adoptie te geven⁹⁵.

(4) *Non-discriminatie*

Staten moeten de rechten van het kind uit het IVRK eerbiedigen en waarborgen voor elk kind zonder discriminatie van welke aard ook⁹⁶. Dit houdt onder meer in dat staten niet mogen discrimineren op basis van een adoptieve afstamming.

Het IVRK bevat een specifieke bepaling inzake adoptie. Artikel 21 IVRK luidt als volgt: "De Staten die partij zijn en die adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

- a) waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gezien de status van het kind wat betreft ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;
- b) erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn herkomst;
- c) verzekeren dat voor het kind dat interlandelijk wordt geadopteerd waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;
- d) nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;

⁸⁹ Punt 3 General Comment nr. 12 van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (2009) on the right of the child to be heard.

⁹⁰ Punt 16 General Comment nr. 12 van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (2009) on the right of the child to be heard.

⁹¹ Artikel 12.2 IVRK.

⁹² Punt 32 General Comment nr. 12 van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (2009) on the right of the child to be heard.

⁹³ Punt 19 General Comment nr. 12 van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (2009) on the right of the child to be heard.

⁹⁴ Punt 56 General Comment nr. 12 van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (2009) on the right of the child to be heard. Zie ook Gent 1 februari 1993, Kinderrechtengids, deel 3, 3.2.4, 5.

⁹⁵ Artikel 5, 1 b), Europese overeenkomst.

⁹⁶ Artikel 2.1 IVRK.

- e) bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan, te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen”.

Artikel 20 van het IVRK beschouwt adoptie als een alternatieve zorgvorm van zorg voor een kind dat het leven in het gezin waartoe het behoort moet missen of dat men in zijn eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven:

1. een kind dat tijdelijk of blijvend het leven in het gezin waartoe het behoort, moet missen, of dat men in zijn eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege;
2. de Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind;
3. deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn achtergrond wat betreft de taal”.

Het kind heeft het recht om met zijn of haar ouders samen te leven, tenzij dat onverenigbaar is met de belangen van het kind. Het is de taak van de overheid en de samenleving gezinnen toe te laten de zorg voor hun kinderen op te nemen. De verdragsstaten dienen te waarborgen dat het kind niet wordt gescheiden van zijn ouders. Zij moeten het recht eerbiedigen van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, om op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind⁹⁷.

Wanneer het oorspronkelijke gezin niet in staat is de ontwikkeling en de integriteit te waarborgen moet een geschikte oplossing worden gezocht. Binnen de oplossingen geldt een zekere subsidiariteit. Zo genieten oplossingen binnen een familiale context de voorkeur. De keuze dient steeds te worden gemaakt met oog voor het belang van het kind. De keuze voor adoptie dient steeds te worden gerechtvaardigd door het hoger belang van het kind.

Ook het Kinderrechtencommissariaat maakt duidelijk “dat adoptie een vorm van hulpverlening is voor het kind. Het kan ook enkel plaatsvinden indien duidelijk vaststaat dat het belang van het kind met de adoptie gediend wordt. (Interlandelijke) adoptie is met andere woorden geen instrument dat zo soepel mogelijk aan volwassenen moet worden aangeboden om aan gezinsuitbreiding te doen”⁹⁸.

Ook het IVRK bevat een belangrijke bepaling die relevant is voor de vraag naar afstammingsinformatie. Artikel 7 bepaalt: “1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn ouders te kennen en door hen te worden verzorgd. 2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn”.

⁹⁷ Artikel 9 IVRK.

⁹⁸ Advies van het Kinderrechtencommissariaat bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/2, 7.

Dit artikel heeft betrekking op alle kinderen, ongeacht de specifieke omstandigheden van de verwekking of geboorte. Van der Linden en Vlaardingerbroek hertalen dit als volgt: "Elk kind heeft het recht op kennis van zijn identiteit en daartoe behoort niet alleen dat het kind mag vernemen dat het een juridische status heeft die niet overeenstemt met de genetische waarheid, maar ook dat het, indien het kind daar prijs op stelt, mag weten van wie het daadwerkelijk afstamt. Met de kennis over de identiteit zijn immers voor het kind psychologische, sociologische, medische en juridische belangen gemoeid"⁹⁹.

'The right to know one's origins' wordt verder ondersteund door artikel 8 IVRK dat stipuleert dat overheden het recht van het kind om zijn of haar identiteit te behouden, moeten eerbiedigen: "De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging. 2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit zo snel mogelijk te herstellen".

Het recht van het kind om toegang te hebben tot informatie over zijn ouders vindt verder zijn grondslag in de artikelen 13 en 16 van het IVRK, die betrekking hebben op respectievelijk het recht op het zoeken en verkrijgen van informatie en het recht op respect voor het privé- en gezinsleven van het kind.

Het recht om zijn ouders te kennen, 'voor zover mogelijk' ('as far as possible'), is een recht dat interpretatieproblemen stelt. Niet enkel de vage bewoordingen maar ook de medische vooruitgang waardoor het artikel moet worden toegepast op 'niet-voorzien situaties', dragen hiertoe bij¹⁰⁰. In de rechtsleer wordt beargumenteerd dat aan het begrip 'ouders' een zo ruim mogelijke betekenis moet worden gegeven: "Wanneer een kind verschillende personen als juridische, sociaal-educatieve, biologische en/of genetische ouders heeft, bijvoorbeeld in het geval van draagmoederschap, heeft het kind het recht om elk van hen te kennen. Elk van deze ouders heeft immers een belangrijke invloed op de identiteitsvorming van het kind"¹⁰¹. Over de draagwijdte van 'as far as possible' is discussie mogelijk. Er kunnen omstandigheden zijn die het recht om zijn ouders te kennen beperken. Het belang van het kind kan impliceren dat identiteitsgegevens van de geboorteouders niet worden vrijgegeven (bijvoorbeeld wanneer het kind werd verwekt door incest). Hier moet artikel 7 worden afgewogen aan artikel 3 IVRK.

C. *Het Haags Adoptieverdrag (1993)*

Het Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie (het Haags Adoptieverdrag) beoogt kinderen en familie te beschermen tegen de risico's van illegale, onrechtmatige en slecht voorbereide adopties naar het buitenland. Het verdrag dateert van 1993, maar trad pas in werking in België in 2005.

Het verdrag geldt enkel voor interlandelijke adopties, maar is per analogiam relevant voor binnenlandse adopties. We halen enkele relevante bepalingen aan.

⁹⁹ A. Van der Linden en P. Vlaardingerbroek, "De kansen en risico's van adoptie", *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 25 (5), (104) 105.

¹⁰⁰ L. Pluym, "Het recht van het kind om zijn ouders te kennen (artikel 7.1 IVRK) na heterologe medisch begeleide voortplanting, adoptie en draagmoederschap in België", *TJK* 2012, 1, (5) 7.

¹⁰¹ L. Pluym, *l.c.*, 11.

Het Haags Adoptieverdrag heeft onder meer tot doel waarborgen vast te leggen om te verzekeren dat interlandelijke adopties op zodanige wijze plaatsvinden dat het hoogste belang van het kind daarmee is gediend en de grondrechten die hem volgens het internationale recht toekomen, worden geëerbiedigd.

Het Haags Adoptieverdrag huldigt het subsidiariteitsprincipe. Een interlandelijke adoptie kan slechts plaatsvinden indien vaststaat dat er geen afdoende mogelijkheden tot plaatsing van het kind in zijn staat van herkomst bestaan. Er moet bij voorkeur een oplossing worden gevonden in de staat van herkomst van het kind vooraleer interlandelijke adoptie als alternatief wordt overwogen.

De personen, instellingen en autoriteiten, wier toestemming voor de adoptie vereist is, moeten zondig voorlichting hebben ontvangen en naar behoren zijn ingelicht over de gevolgen van hun toestemming, met name over de vraag of adoptie zal leiden tot de beëindiging van de rechtsbetrekkingen tussen het kind en zijn familie van herkomst. Deze personen, instellingen en autoriteiten moeten hun toestemming vrijelijk hebben gegeven, in de wettelijk voorgeschreven vorm.

Belangrijk is ook dat deze toestemmingen niet zijn verkregen tegen betaling of in ruil voor enige andere tegenprestatie en dat zij niet zijn ingetrokken. De toestemming van de moeder, indien deze vereist is, kan pas na de geboorte van het kind worden gegeven. Het kind moet voorgelicht zijn en naar behoren ingelicht zijn over de gevolgen van de adoptie en van zijn toestemming tot de adoptie, indien deze vereist is. Hierbij moet rekening worden gehouden met de leeftijd en het ontwikkelingspeil van het kind. Bij een interlandelijke adoptie moeten de wensen en meningen van het kind in aanmerking zijn genomen¹⁰².

Het Haags Adoptieverdrag stelt de voorwaarde van geschiktheid in hoofde van kandidaat-adoptieouders. Zij moeten de nodige voorlichting hebben ontvangen¹⁰³.

Om de door het Haagse Adoptieverdrag beoogde samenwerking te realiseren, worden centrale autoriteiten in het leven geroepen. Elke verdragsluitende staat moet een centrale autoriteit aanwijzen die belast is met de nakoming van de door het verdrag opgelegde verplichtingen¹⁰⁴. Federale staten, staten waarin meer dan één rechtsstelsel geldt en staten die autonome territoriale eenheden omvatten, staat het vrij meer dan één centrale autoriteit aan te wijzen en de territoriale of personele reikwijdte van hun taken aan te geven¹⁰⁵.

De centrale autoriteiten moeten, hetzij rechtstreeks, hetzij via overheidsinstanties, alle passende maatregelen nemen om het ten onrechte genieten van financieel of ander voordeel in verband met de adoptie te voorkomen en alle praktijken die in strijd zijn met de doelstellingen van het verdrag te verhinderen¹⁰⁶.

De centrale autoriteiten moeten hetzij rechtstreeks, hetzij via overheidsinstanties of andere instellingen "waaraan naar behoren vergunning is verleend" in hun staat, alle passende maatregelen nemen om de ontwikkeling van voorlichtingsactiviteiten op het gebied van adoptie en van nazorg bij adoptie in hun staten te bevorderen¹⁰⁷.

Vergunningen kunnen slechts worden verleend aan en behouden door, instellingen die aantonen in staat te zijn de taken die hen kunnen worden toevertrouwd naar behoren te vervullen¹⁰⁸. Een vergunninghoudende instelling mag enkel doelstel-

¹⁰² Artikel 4 Haags Adoptieverdrag.

¹⁰³ Artikel 5 Haags Adoptieverdrag.

¹⁰⁴ Artikel 6.1 Haags Adoptieverdrag.

¹⁰⁵ Artikel 6.2 Haags Adoptieverdrag.

¹⁰⁶ Artikel 8 Haags Adoptieverdrag.

¹⁰⁷ Artikel 9 Haags Adoptieverdrag.

¹⁰⁸ Artikel 10 Haags Adoptieverdrag.

lingen zonder winstoogmerk nastreven onder de voorwaarden en binnen de beperkingen die door de bevoegde autoriteiten van de staat die de vergunning verleent, worden bepaald. Deze instellingen moeten bestuurders en medewerkers hebben die op grond van hun onkreukbaarheid en hun opleiding of ervaring bekwaam zijn om werkzaamheden te verrichten op het gebied van de interlandelijke adoptie. Wat hun samenstelling, functioneren en financiële situatie betreft, moeten deze instellingen onderworpen zijn aan het toezicht van de bevoegde autoriteiten van die staat¹⁰⁹.

Indien de centrale autoriteit van de staat van opvang van oordeel is dat de verzoekers voldoen aan de vereisten voor adoptie en daartoe geschikt zijn, moet zij een rapport samenstellen dat gegevens bevat omtrent hun identiteit, hun bevoegdheid en hun geschiktheid om te adopteren, hun persoonlijke achtergrond, gezinssituatie en medisch verleden, hun sociale milieu, hun beweegredenen, hun geschiktheid om een interlandelijke adoptie aan te gaan en omtrent de kinderen waarvoor zij de zorg op zich zouden kunnen nemen¹¹⁰.

De bevoegde autoriteiten van een verdragsluitende staat moeten zorg dragen voor de bewaring van de in hun bezit zijnde gegevens omtrent de afkomst van het kind, met name gegevens betreffende de identiteit van zijn ouders, alsmede de medische gegevens betreffende het medische verleden van het kind en zijn familie. Zij moeten bewerkstelligen dat voor zover de wetgeving van hun staat zulks toelaat, het kind of zijn vertegenwoordiger, onder passende begeleiding, toegang heeft tot deze gegevens¹¹¹.

Niemand mag ongerechtvaardigd financieel of ander voordeel trekken uit enig optreden in verband met een interlandelijke adoptie. Uitsluitend kosten en uitgaven, met inbegrip van redelijke honoraria van personen die bij een adoptie hebben bemiddeld, mogen in rekening worden gebracht en betaald. Bestuurders, beheerders en werknemers van instellingen die bij een adoptie hebben bemiddeld, mogen geen bezoldiging ontvangen die onevenredig hoog is in vergelijking met de verleende diensten¹¹².

D. De herziene Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen (2008)

In de schoot van de Raad van Europa kwam de herziene Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen tot stand. De overeenkomst werd ondertekend op 1 december 2008 en wijzigt het Europees verdrag inzake de adoptie van kinderen van 1967. Deze overeenkomst voorziet in een reeks beginselen voor adoptie die de verdragspartijen moeten opnemen in hun (sub)nationaal recht. Het is van toepassing op binnenlandse adopties en op internationale adopties van kinderen uit 'niet-partijen' bij het Haags Adoptieverdrag.

Met een decreet van 14 maart 2014 verleende het Vlaams Parlement zijn instemming met de (herziene) Europese overeenkomst¹¹³.

In de preambule van dit verdrag lezen we dat "[h]oewel de instelling van de adoptie van kinderen in de wetgeving van alle lidstaten van de Raad van Europa bestaat, er in deze landen nog uiteenlopende meningen zijn over de beginselen die aan de adoptie ten grondslag zouden moeten liggen, alsook verschillen met betrekking tot de adoptieprocedure en de juridische gevolgen van de adoptie".

¹⁰⁹ Artikel 11 Haags Adoptieverdrag.

¹¹⁰ Artikel 15.1 Haags Adoptieverdrag.

¹¹¹ Artikel 30 Haags Adoptieverdrag.

¹¹² Artikel 32 Haags Adoptieverdrag.

¹¹³ Decr.VI. 14 maart 2014 houdende instemming met de (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen, Belgisch Staatsblad van 17 april 2014.

De herziene Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen bevat een bepaling aangaande de minimumleeftijd van de adoptant¹¹⁴ en een bepaling aangaande de noodzakelijke toestemmingen¹¹⁵. Ook een kind wiens toestemming, gezien zijn leeftijd, niet is vereist, moet voor zover mogelijk geraadpleegd worden. Er moet rekening gehouden worden met zijn mening en wensen, zulks afhankelijk van zijn maturiteitsgraad. Het is mogelijk het kind niet te raadplegen ingeval dit kennelijk strijdig is met het hoger belang van het kind¹¹⁶.

Het verdrag regelt summier de gevolgen van de adoptie¹¹⁷. Ook de herroeping en nietigverklaring van een adoptie komen aan bod¹¹⁸.

De personen van wie de toestemming voor de adoptie is vereist, moeten de nodige raadgevingen ontvangen en behoorlijk worden ingelicht over de gevolgen van die toestemming, in het bijzonder met betrekking tot het handhaven of het verbreken van de bestaande rechtsbanden tussen het kind en zijn oorspronkelijke familie ingevolge een adoptie. Deze toestemming moet vrij worden gegeven, met inachtneming van de vereiste wettelijke vorm, en moet schriftelijk worden gegeven of vastgelegd¹¹⁹.

Een toestemming of een weigering van een toestemming kan een bevoegde autoriteit niet opzichschuiven, "behalve om in de wetgeving bepaalde uitzonderlijke redenen"¹²⁰. De toestemming van de moeder voor de adoptie van haar kind is enkel geldig wanneer deze na de geboorte wordt gegeven, na het verstrijken van de in de wetgeving voorgeschreven termijn die niet korter mag zijn dan zes weken of, ingeval er geen termijn nader is bepaald, op het tijdstip dat de moeder volgens de bevoegde autoriteit voldoende hersteld is van de gevolgen van de bevalling¹²¹.

De bevoegde autoriteit kan een adoptie enkel uitspreken ingeval zij ervan overtuigd is dat de adoptie overeenstemt met het hoger belang van het kind. De preambule verduidelijkt dat dit belang steeds voorrang moet krijgen op enige andere overweging. Het verdrag bepaalt ook dat de bevoegde autoriteit er bijzonder veel belang moet aan hechten dat de adoptie het kind een stabiel en harmonieus gezin bezorgt¹²².

Het aantal kinderen dat eenzelfde adoptant kan adopteren, mag niet worden beperkt door de wetgeving¹²³. De wetgeving kan een persoon niet verbieden een kind te adopteren omdat hij al een kind heeft of zou kunnen hebben¹²⁴.

Een adoptie kan volgens het verdrag enkel worden uitgesproken nadat de gepaste onderzoeken zijn uitgevoerd met betrekking tot de adoptant, het kind en zijn familie.

Tijdens en na deze onderzoeken kunnen de gegevens enkel worden verzameld, verwerkt en meegedeeld "met inachtneming van de regels inzake het beroepsgeheim en inzake de bescherming van persoonsgegevens"¹²⁵.

¹¹⁴ Artikel 9 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹¹⁵ Artikel 5 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹¹⁶ Artikel 6 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹¹⁷ Artikel 11 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹¹⁸ Artikel 14 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹¹⁹ Artikel 5.2 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹²⁰ Artikel 5.3 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹²¹ Artikel 5.5 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹²² Artikel 4 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹²³ Artikel 13.1 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹²⁴ Artikel 13.2 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹²⁵ Artikel 10.1 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

De onderzoeken moeten, in de mate die past bij elk geval, zoveel mogelijk en onder andere betrekking hebben op de volgende elementen:

- 1° de persoonlijkheid, de gezondheid en de maatschappelijke omgeving van de adoptant, zijn gezinsleven en de inrichting van zijn woning en zijn geschiktheid om het kind op te voeden;
- 2° de redenen waarom de adoptant het kind wenst te adopteren;
- 3° wanneer slechts één van beide echtgenoten of geregistreerde partners een verzoek tot adoptie van het kind indient, de redenen waarom de andere niet betrokken is bij het verzoek;
- 4° de wederzijdse aanpassing ('mutual suitability') van het kind en de adoptant en de periode tijdens welke het kind aan de zorgen van de adoptant werd toevertrouwd;
- 5° de persoonlijkheid, de gezondheid en de maatschappelijke omgeving, alsmede, onder voorbehoud van wettelijke beperkingen, het gezinsmilieu en de burgerlijke staat van het kind;
- 6° de etnische, religieuze en culturele afkomst van de adoptant en van het kind¹²⁶.

Het verdrag bepaalt dat deze bepaling geen afbreuk doet aan "de bevoegdheid of de verplichting van de bevoegde autoriteit om alle inlichtingen of bewijzen te verzamelen, die al dan niet onder deze onderzoeken ressorteren en die zij beschouwt als inlichtingen of bewijzen die nuttig kunnen zijn"¹²⁷.

Het onderzoek met betrekking tot de wettelijke bekwaamheid en de geschiktheid om te adopteren, de situatie en de beweegredenen van de betrokken personen en de gegrondheid van de plaatsing van het kind moet worden uitgevoerd voordat het kind met het oog op de adoptie aan de zorgen van de toekomstige adoptant wordt toevertrouwd¹²⁸.

De onderzoeken moeten worden toevertrouwd aan een persoon of orgaan dat daartoe is erkend of goedgekeurd door de wetgeving of door een bevoegde autoriteit. Zij moeten zoveel mogelijk worden uitgevoerd door maatschappelijk werkers die ter zake gekwalificeerd zijn door hun opleiding of ervaring¹²⁹.

Het verdrag bepaalt uitdrukkelijk dat "[n]iemand [...] ten onrechte een financieel of ander voordeel [mag] halen uit een activiteit die verband houdt met de adoptie van een kind"¹³⁰.

Belangrijk is dat het verdrag ook toelaat dat de wetgever een 'proefperiode' instelt die voorafgaat aan de uitspraak van de adoptie: "De staten die partij zijn, kunnen eisen dat het kind gedurende een voldoende lange periode vóór de uitspraak van de adoptie aan de zorgen van de adoptant wordt toevertrouwd zodat de bevoegde autoriteit de relaties die tussen hen zouden ontstaan als de adoptie zou worden uitgesproken op redelijke wijze kan beoordelen". Hier wordt uitdrukkelijk bepaald dat "het hoger belang van het kind voorrang [moet] krijgen op enige andere overweging"¹³¹.

De openbare overheden moeten toezien op "de bevordering en de goede werking van diensten voor advies en follow-up met betrekking tot adoptie die ermee belast zijn de toekomstige adoptanten, adoptanten en geadopteerde kinderen te helpen en te begeleiden". Het uitbesteden van het toezicht is geen optie. De verdragsstaten moeten ervoor zorgen dat de maatschappelijk werkers die de adoptie behan-

¹²⁶ Artikel 10.2 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹²⁷ Artikel 10.4 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹²⁸ Artikel 10.5 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹²⁹ Artikel 10.3 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹³⁰ Artikel 17 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹³¹ Artikel 19 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

delen een passende opleiding krijgen met betrekking tot de sociale en juridische aspecten van de adoptie¹³².

Een belangrijke bepaling heeft betrekking op de toegang tot informatie en de wijze van mededeling ervan. Het verdrag voorziet dat er maatregelen genomen kunnen worden opdat een adoptie in voorkomend geval zou kunnen plaatsvinden zonder dat de identiteit van de adoptant aan de oorspronkelijke familie van het kind wordt onthuld¹³³. Er moeten maatregelen genomen worden "om te eisen of ermee in te stemmen dat de adoptieprocedure met gesloten deuren verloopt"¹³⁴.

Het verdrag voorziet uitdrukkelijk dat het geadopteerde kind toegang moet hebben tot "de informatie in het bezit van de bevoegde autoriteiten met betrekking tot zijn herkomst". Wanneer de oorspronkelijke ouders het recht hebben hun identiteit niet bekend te maken, moet een bevoegde autoriteit, voor zover zulks krachtens de wet mogelijk is, kunnen bepalen of van dit recht moet worden afgezien, en of er informatie over de identiteit moet worden meegedeeld, zulks gelet op de omstandigheden en de respectieve rechten van het kind en van zijn oorspronkelijke ouders. Een geadopteerd kind dat de meerderjarigheid nog niet heeft bereikt, moet passend advies kunnen krijgen¹³⁵.

De adoptant en het geadopteerde kind kunnen documenten verkrijgen met uittreksels uit openbare registers waaruit de geboortedatum en de geboorteplaats van het geadopteerde kind blijken, maar waarop de adoptie en de identiteit van de oorspronkelijke ouders niet uitdrukkelijk worden vermeld¹³⁶.

Gelet op het recht van een persoon om zijn identiteit en herkomst te kennen moet de relevante informatie met betrekking tot een adoptie verzameld en bewaard worden gedurende ten minste 50 jaar nadat deze definitief is geworden¹³⁷. De openbare registers moeten op zodanige wijze worden gehouden of de inhoud ervan moet op zijn minst op zodanige wijze worden weergegeven dat de personen die geen rechtmatig belang erbij hebben, niet kunnen vernemen dat een persoon is geadopteerd of, ingeval deze bekend is, de identiteit van de oorspronkelijke ouders niet kunnen vernemen¹³⁸.

E. De VN-Guidelines for the Alternative Care for Children (2010)

In 2010 namen de Verenigde Naties een resolutie aan met richtlijnen omtrent alternatieve zorg voor kinderen ('Guidelines for the Alternative Care for Children')¹³⁹. Het gaat om bepalingen over alternatieve zorg voor kinderen die aan de ouderlijke zorg onttrokken zijn of bij wie de kans groot is dat dit zal gebeuren. Adoptie valt niet onder alternatieve zorg in de zin van deze richtlijnen: "The scope of alternative care as foreseen in the present Guidelines does not extend, however, to [...] parents from the moment the child concerned is effectively placed in their custody pursuant to a final adoption order, as of which moment, for the purposes of the present Guidelines, the child is considered to be in parental care. The Guidelines are, however, applicable to pre-adoption or probationary placement of a child with the prospective adoptive parents, as far as they are compatible with requirements governing such placements as stipulated in other relevant international instruments"¹⁴⁰.

¹³² Artikel 21 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹³³ Artikel 22.1 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹³⁴ Artikel 22.2 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹³⁵ Artikel 22.3 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹³⁶ Artikel 22.4 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹³⁷ Artikel 22.5 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹³⁸ Artikel 22.6 (herziene) Europese overeenkomst inzake adoptie van kinderen.

¹³⁹ VN-Resolutie 64/142 van 24 februari 2010 'Guidelines for the Alternative Care for Children'.

¹⁴⁰ Artikel 30.b VN-Resolutie 64/142 van 24 februari 2010.

Wel wordt adoptie in verband gebracht met residentiële zorg: "Facilities providing residential care should be small and be organized around the rights and needs of the child, in a setting as close as possible to a family or small group situation. Their objective should generally be to provide temporary care and to contribute actively to the child's family reintegration or, if this is not possible, to secure his/her stable care in an alternative family setting, including through adoption or kafala of Islamic law, where appropriate"¹⁴¹.

Adoptie van kinderen in residentiële voorzieningen wordt aldus niet uitgesloten, maar wordt wel uitdrukkelijk in een perspectief van subsidiariteit gebracht. Adoptie kan niet de eerste voorkeur zijn.

Ook lezen we in dat verband: "Should family reintegration prove impossible within an appropriate period or be deemed contrary to the best interests of the child, stable and definitive solutions, such as adoption or kafala of Islamic law, should be envisaged; failing this, other long-term options should be considered, such as foster care or appropriate residential care, including group homes and other supervised living arrangements"¹⁴².

3. De vigerende federale wetgeving inzake (binnenlandse) adoptie

In België kunnen zowel alleenstaanden als gehuwden en samenwonenden een kind (een persoon van minder dan 18 jaar¹⁴³) adopteren. Ook personen van hetzelfde geslacht mogen adopteren¹⁴⁴. Samenwonenden zijn twee personen die een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd of twee personen die op een permanente en affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar op het tijdstip van de indiening van het verzoek om adoptie, voor zover zij niet door een band van bloedverwantschap zijn verbonden die leidt tot een huwelijksverbod waarvoor de Koning geen ontheffing kan verlenen¹⁴⁵.

Opdat een mens geadopteerd zou kunnen worden, moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Adopties moeten steeds gegrond zijn op 'wettige redenen'. Ingeval zij betrekking hebben op een minderjarige kunnen zij slechts plaatsvinden "in het hoger belang van dat kind en met eerbied voor de fundamentele rechten die het op grond van het internationaal recht toekomen"¹⁴⁶. Adoptie als maatregel van jeugdbescherming moet de subsidiariteitstoets doorstaan.

De adoptant of de adoptanten moeten minstens 25 jaar zijn en minstens 15 jaar ouder zijn dan de geadopteerde. Als het gaat om een afstammeling in de eerste graad of om een geadopteerde van de echtgenoot of van de samenwonende, zelfs overleden, van de adoptant ('stiefouderadoptie'), dan volstaat het de leeftijd van 18 jaar te hebben bereikt en minstens 10 jaar ouder te zijn dan de geadopteerde. Deze voorwaarden moeten vervuld zijn op het tijdstip van indiening van het verzoekschrift tot adoptie¹⁴⁷. Wettelijk bestaat er geen maximumleeftijdsgrens voor adoptanten, maar er wordt wel rekening gehouden met de leeftijd bij het maatschappelijk onderzoek.

¹⁴¹ Artikel 123 VN-Resolutie 64/142 van 24 februari 2010.

¹⁴² Artikel 161 VN-Resolutie 64/142 van 24 februari 2010.

¹⁴³ Artikel 343, §1, c), van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁴⁴ Artikel 343, §1, a), van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁴⁵ Artikel 343, §1, b), van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁴⁶ Artikel 344-1 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁴⁷ Artikel 345 van het Burgerlijk Wetboek.

Opdat een binnenlandse adoptie tot stand zou kunnen komen moet een verzoek van de adoptant(en) daartoe bij eenzijdig verzoekschrift worden ingediend bij de familierechtbank¹⁴⁸. In het verzoekschrift moet worden vermeld of het een gewone of volle adoptie¹⁴⁹ betreft (cf. supra). Een adoptie kan ook tot stand komen op verzoek van het openbaar ministerie, al dan niet op verzoek van een belanghebbende derde¹⁵⁰.

Bij het verzoekschrift van de kandidaat-adoptanten moet het attest worden gevoegd waaruit blijkt dat de voorbereiding werd gevolgd¹⁵¹.

Nadat het verzoekschrift werd ingediend zal het openbaar ministerie alle nuttige inlichtingen inwinnen omtrent de voorgenomen adoptie. Bij een aantal personen wordt advies ingewonnen, onder meer het advies van de moeder en vader van de geadopteerde, het advies van de persoon die het kind heeft opgevangen om het te onderhouden en op te voeden in de plaats van de moeder en de vader en het advies van eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is en geweigerd heeft die te geven¹⁵².

De adoptant of de adoptanten die een kind wensen te adopteren moeten bekwaam en geschikt zijn om te adopteren¹⁵³. Een persoon die daartoe over de vereiste sociaal-psychologische eigenschappen beschikt, is geschikt om te adopteren¹⁵⁴.

De geschiktheid wordt door de familierechtbank beoordeeld op grond van een door haar te bevelen maatschappelijk onderzoek. Tijdens dit onderzoek moeten de diensten die door de bevoegde gemeenschappen zijn aangewezen, worden geraadpleegd¹⁵⁵.

Vooraleer over hun geschiktheid wordt geoordeeld, moeten de persoon of de personen die een kind wensen te adopteren de voorbereiding hebben gevolgd die door de bevoegde gemeenschap wordt verstrekt. Dat is dus ook het geval voor stiefouderadoptie. De voorbereiding moet de informatie inhouden over de stappen in de procedure, de juridische en de andere gevolgen van de adoptie, en over de mogelijkheid en het nut van nazorg na de adoptie¹⁵⁶. De voorbereiding is niet verplicht voor de adoptant of de adoptanten die deze voorbereiding reeds hebben gevolgd bij een eerdere adoptie en van wie de geschiktheid om te adopteren door de familierechtbank is erkend¹⁵⁷.

Binnen twee maanden na ontvangst van het verzoekschrift moet het openbaar ministerie het verzoekschrift tot adoptie terugzenden aan de griffier, samen met zijn advies en de inlichtingen die hij heeft ingewonnen¹⁵⁸. Het verslag van het maatschappelijk onderzoek moet worden neergelegd ter griffie binnen twee maanden na uitspraak van het vonnis waarbij het is bevolen¹⁵⁹.

---

¹⁴⁸ Artikel 1231.3, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek. Om ontvankelijk te zijn moeten bij het verzoekschrift tot adoptie volgende stukken worden gevoegd: een voor eensluidend verklaard afschrift van de akte van geboorte of een hiermee gelijkgesteld stuk, een bewijs van de nationaliteit en een verklaring betreffende de gewone verblijfplaats van de adoptant of van de adoptanten, en van de geadopteerde (artikel 1231.4, §1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

¹⁴⁹ Artikel 343, §2, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁵⁰ Zie artikelen 1231.24 en 1231.25 van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁵¹ Artikel 1231.3, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁵² Artikel 1231.5 van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁵³ Artikel 346-1, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁵⁴ Artikel 346-1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁵⁵ Artikel 1231.6, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁵⁶ Artikel 346-2, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁵⁷ Artikel 346-2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁵⁸ Artikel 1231.7, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁵⁹ Artikel 1231.7, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

De familierechtbank moet bij het beoordelen van de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten in het bijzonder rekening houden met de persoonlijke, familiale en medische toestand van de betrokkene, en met zijn beweegredenen.

Het maatschappelijk onderzoek is zoals reeds gesteld niet verplicht wanneer de adoptant een kind wenst te adopteren:

- 1° dat met hem, met zijn echtgenoot of met de persoon met wie hij samenwoont, zelfs overleden, verwant is tot in de derde graad; of
- 2° met wie hij reeds het dagelijkse leven deelt of met wie hij reeds een sociale en affectieve band heeft¹⁶⁰.

De kandidaat-adoptant en de kandidaat-geadopteerde wiens toestemming is vereist worden opgeroepen nadat de verslagen van het openbaar ministerie en het maatschappelijk onderzoek zijn neergelegd¹⁶¹. De familierechtbank hoort hierbij een aantal mensen, waaronder de adoptant(en), eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is en de geadopteerde jonger dan twaalf die in staat is zijn mening over de voorgenomen adoptie te kennen te geven¹⁶².

Eenieder die op het tijdstip van de uitspraak van het vonnis van adoptie, de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, moet in zijn adoptie toestemmen of daarin hebben toegestemd¹⁶³.

Wanneer de adoptant, een van de adoptanten of de geadopteerde gehuwd is en niet van tafel en bed is gescheiden of samenwoont op het tijdstip van verschijning voor de familierechtbank die over het verzoekschrift tot adoptie uitspraak moet doen, moet zijn echtgenoot of de persoon met wie hij samenwoont in de adoptie toestemmen (behalve indien deze vermoedelijk afwezig is, geen gekende verblijfplaats heeft of ingeval de familierechtbank oordeelt, op grond van feiten vastgesteld in een met redenen omkleed proces-verbaal, dat hij in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven of wilsonbekwaam is)¹⁶⁴.

Wanneer de afstamming van een kind ten aanzien van zijn moeder en van zijn vader vaststaat, moeten beiden in de adoptie toestemmen. Indien echter een van hen vermoedelijk afwezig is, geen gekende verblijfplaats heeft, in de onmogelijkheid verkeert om zijn wil te kennen te geven of wilsonbekwaam is, is de toestemming van de andere voldoende.

Wanneer de afstamming van een kind slechts ten aanzien van een van zijn ouders vaststaat, dient enkel deze in de adoptie toe te stemmen¹⁶⁵.

Belangrijk: zowel de moeder als de vader kunnen hun toestemming slechts geven twee maanden na de geboorte van het kind¹⁶⁶.

Zij worden over de adoptie en de gevolgen van hun toestemming geïnformeerd door de familierechtbank voor wie de toestemming moet worden gegeven en door haar sociale dienst¹⁶⁷.

Deze informatie moet in het bijzonder betrekking hebben op de rechten, de bijstand en de voordelen waarop de families, de vaders en moeders, al dan niet alleenstaand, en hun kinderen bij wet of decreet aanspraak kunnen maken, alsook op de

¹⁶⁰ Artikel 346-2, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁶¹ Artikel 1231.8 van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁶² Artikel 1231.10, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁶³ Artikel 348-1, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁶⁴ Artikel 348-2 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁶⁵ Artikel 348-3 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁶⁶ Artikel 348-4, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁶⁷ Artikel 348-4, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

middelen waarop een beroep kan worden gedaan om sociale, financiële, psychologische of andere problemen die hun situatie meebrengt, op te lossen¹⁶⁸.

Wanneer de afstamming van een kind niet vaststaat of wanneer de vader en de moeder van een kind, of de enige ouder ten aanzien van wie de afstamming vaststaat, overleden zijn, vermoedelijk afwezig zijn, geen gekende verblijfplaats hebben of in de onmogelijkheid verkeren om hun wil te kennen te geven of wilsonbekwaam zijn, wordt de toestemming door de voogd gegeven¹⁶⁹. In geval van adoptie door de voogd, wordt de toestemming gegeven door de toeziende voogd. Ingeval de belangen van de toeziende voogd tegenstrijdig zijn met die van de minderjarige, wordt de toestemming gegeven door een voogd ad hoc aangewezen door de rechtbank op verzoek van iedere betrokken persoon of van de procureur des Konings¹⁷⁰.

Eenieder van wie de toestemming in de adoptie vereist is, kan dit doen door middel van ofwel een persoonlijke verklaring gedaan voor de familierechtbank die het verzoekschrift tot adoptie behandelt en waarvan deze een proces-verbaal opstelt, ofwel een akte verleden ten overstaan van een notaris naar keuze of ten overstaan van de vrederechter van zijn woonplaats¹⁷¹. Er moet nader worden bepaald dat de toestemming wordt gegeven voor een gewone adoptie of voor een volle adoptie¹⁷². Belangrijk is ook dat de intrekking van de toestemming slechts mogelijk is tot het tijdstip van de uitspraak van het vonnis en, ten laatste zes maanden na de indiening van het verzoekschrift tot adoptie. Dit moet op dezelfde wijze gebeuren als vereist is voor de toestemming in de adoptie¹⁷³.

Ieder lid van de oorspronkelijke familie van het kind van wie de toestemming vereist is, kan in de akte of in de verklaring houdende zijn toestemming nader bepalen dat hij de identiteit van de adoptant of van de adoptanten niet wenst te kennen. In dat geval, moet hij een persoon aanwijzen die hem in het kader van de procedure zal vertegenwoordigen. Ook kan hij bepalen dat hij later in de procedure niet wenst tussenbeide te komen. In dat geval, wijst hij eveneens een persoon aan die hem zal vertegenwoordigen¹⁷⁴.

Het Burgerlijk Wetboek legt vast hoe een persoon zijn weigering om in de adoptie toe te stemmen te kennen kan geven¹⁷⁵. Niet-verschijning voor de familierechtbank wordt in elk geval als weigering van de toestemming beschouwd¹⁷⁶.

Ingeval een persoon die in de adoptie moet toestemmen, dit weigert te doen, kan de adoptie op verzoek van de kandidaat-adoptant(en) of van het openbaar ministerie toch worden uitgesproken indien de familierechtbank van oordeel is "dat de toestemming op onverantwoorde wijze is geweigerd"¹⁷⁷. Wanneer evenwel de vader of de moeder van het kind weigert in de adoptie toe te stemmen, kan de rechtbank de adoptie pas uitspreken wanneer na een grondig maatschappelijk onderzoek gebleken is dat deze persoon zich niet meer om het kind heeft bekommerd of de gezondheid, de veiligheid of de zedelijkheid van het kind in gevaar heeft gebracht¹⁷⁸.

¹⁶⁸ Artikel 348-4, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁶⁹ Artikel 348-5, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷⁰ Artikel 348-5, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷¹ Artikel 348-8, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷² Artikel 348-8, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷³ Artikel 348-8, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷⁴ Artikel 348-9, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷⁵ Artikel 318-10, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷⁶ Artikel 348-10, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷⁷ Artikel 348-11, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁷⁸ Artikel 348-11, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

Belangrijk is ook dat een adoptie uitgesproken bij een overgeschreven beslissing gevolgen heeft vanaf de neerlegging van het verzoekschrift¹⁷⁹. Dit is belangrijk voor adoptanten die voorheen de pleegzorgers van het kind waren (cf. infra).

De kandidaat-adoptant(en) kunnen in de loop van de procedure aan de familierechtbank vragen dat de voornamen van de geadopteerde worden gewijzigd. Indien de geadopteerde de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, moet hij in deze wijziging toestemmen¹⁸⁰.

De rechtbank moet zich ervan vergewissen dat met kennis van zaken is gekozen tussen gewone adoptie en volle adoptie. De rechtbank moet tevens nagaan of is voldaan aan de bij wet gestelde voorwaarden. De rechtbank moet, rekening houdend met alle wettige belangen, oordelen of de adoptie kan worden uitgesproken¹⁸¹. Behalve indien is gebleken dat het kind sedert meer dan zes maanden wordt opgevoed door de adoptant of door de adoptanten, doet de familierechtbank uitspraak ten vroegste zes maanden na de neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie¹⁸².

In het beschikkend gedeelte van het vonnis inzake adoptie moet een aantal elementen worden opgenomen, waaronder de namen en de voornamen van de adoptant(en), of de uitgesproken adoptie een gewone of een volle adoptie is en de naam en de voornamen die de geadopteerde bij de adoptie droeg en ingeval zij ingevolge de adoptie zijn gewijzigd, de naam en de voornamen die hij voortaan zal dragen¹⁸³.

Het beschikkend gedeelte van de rechterlijke beslissing waarbij de adoptie wordt uitgesproken moet worden overgezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand¹⁸⁴. Deze laatste moet het beschikkend gedeelte onmiddellijk overschrijven in registers en een afschrift toezenden aan de griffier van de familierechtbank en de federale centrale autoriteit. De federale centrale autoriteit moet de Vlaamse centrale autoriteit hiervan in kennis stellen¹⁸⁵.

Het Burgerlijk Wetboek regelt de gevolgen van de gewone¹⁸⁶ en volle adoptie¹⁸⁷ (cf. supra). Volle adoptie is slechts mogelijk ten aanzien van een persoon die bij de neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie minder dan achttien jaar oud is¹⁸⁸. Na de overschrijving van een vonnis waarbij de gewone adoptie van een kind wordt uitgesproken, kunnen de adoptant of de adoptanten een verzoekschrift indienen dat erop is gericht deze adoptie in een volle adoptie om te zetten. Deze omzetting wordt slechts toegestaan indien alle voorwaarden, inzonderheid deze betreffende de toestemming, gesteld voor het totstandkomen van de volle adoptie, zijn vervuld¹⁸⁹. Het Burgerlijk Wetboek regelt de afstamming van de geadopteerde na de adoptie. We gaan hier verder niet op in.

Een adoptie kan niet bij wege van nietigheid worden bestreden¹⁹⁰. De herziening die wordt gevorderd moet worden uitgesproken "wanneer er voldoende aanwijzingen zijn dat de adoptie is totstandgekomen ingevolge de ontvoering van, de

¹⁷⁹ Artikel 349-1 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁸⁰ Artikel 349-2 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁸¹ Artikel 1231.13, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁸² Artikel 1231.13, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁸³ Artikel 1231.15, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁸⁴ Artikel 1231.19, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

¹⁸⁵ Artikel 1231.19, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek; artikel 368-1 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁸⁶ Artikel 353-1-353-18 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁸⁷ Artikel 356-1-356-3 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁸⁸ Artikel 355 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁸⁹ Artikel 347-3 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁹⁰ Artikel 349-3 van het Burgerlijk Wetboek.

verkoop van of de handel in kinderen¹⁹¹. Om zeer gewichtige redenen kan een gewone adoptie worden herroepen¹⁹².

Volle adoptie is onherroepelijk. Herziening is wel mogelijk¹⁹³.

Belangrijk is ook de federale bepaling dat niemand als 'tussenpersoon' bij adoptie kan optreden zonder daartoe vooraf door de bevoegde gemeenschap te zijn 'erkend'¹⁹⁴. Swennen duidt dit aan als een 'blanco erkenningsvereiste'¹⁹⁵. In het Strafwetboek wordt een inbreuk op deze regel beteugeld (cf. infra). Een gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en/of een geldboete van 500 tot 25.000 euro (x 6) is voorzien voor de persoon die bij een adoptie als tussenpersoon is opgetreden en voor een derde een adoptie heeft verkregen of proberen te verkrijgen zonder lid te zijn van een daartoe vooraf door de bevoegde gemeenschap erkende adoptiedienst of die als lid van een erkende adoptiedienst voor een derde een adoptie heeft verkregen of proberen te verkrijgen die strijdig is met de bepalingen van de wet¹⁹⁶.

Ook moet gewezen worden op de strafbepaling volgens dewelke een persoon gestraft kan worden met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en/of een geldboete van 26 tot 500 euro als deze voor zichzelf, met bedrieglijk inzicht, een adoptie heeft verkregen of proberen te verkrijgen die strijdig is met de bepalingen van de wet¹⁹⁷.

Het Burgerlijk Wetboek legt de 'bevoegde autoriteiten' op te "zorgen voor de bewaring van de gegevens waarover zij beschikken in verband met de herkomst van de geadopteerde, in het bijzonder deze betreffende de identiteit van zijn moeder en vader, en ook van de gegevens die nodig zijn voor het volgen van zijn gezondheidstoestand, over het medisch verleden van de geadopteerde en van zijn familie, met het oog op de totstandkoming van de adoptie en teneinde het de geadopteerde, indien hij dit wenst, later mogelijk te maken zijn herkomst te achterhalen"¹⁹⁸. De 'bevoegde autoriteiten' moeten "aan de geadopteerde of aan zijn vertegenwoordiger de toegang [waarborgen] tot die gegevens in de mate toegestaan door de Belgische wet, waarbij passende begeleiding wordt verstrekt"¹⁹⁹. Het verzamelen, bewaren en de toegang tot deze gegevens moet worden geregeld met een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de (federale) ministerraad²⁰⁰. Onder voorbehoud van het bovenstaande "mogen de persoonlijke gegevens die overeenkomstig het [Haags Adoptieverdrag] of de wet zijn verzameld of overgezonden, in het bijzonder de verslagen betreffende het kind, zijn oorspronkelijke familie en de adoptanten, niet voor andere doeleinden worden gebruikt dan die waarvoor zij zijn verzameld of overgezonden"²⁰¹.

¹⁹¹ Artikel 351, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁹² Artikelen 354-1-354-3 en 356-4, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁹³ Artikel 356-4 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁹⁴ Artikel 552 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁹⁵ F. Swennen, *l.c.*, 442.

¹⁹⁶ Artikel 391quinquies van het Strafwetboek.

¹⁹⁷ Artikel 391quater, eerste lid, van het Strafwetboek. Bij herhaling binnen drie jaar te rekenen van een in kracht van gewijsde gegaan vonnis van veroordeling wegens een dergelijke inbreuk kunnen deze straffen worden verdubbeld (artikel 391quater, tweede lid, van het Strafwetboek).

¹⁹⁸ Artikel 368-6, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁹⁹ Artikel 368-6, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

²⁰⁰ Artikel 368-6, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek.

²⁰¹ Artikel 368-7 van het Burgerlijk Wetboek.

4. Het samenwerkingsakkoord inzake de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie

A. Voorbereiding van de adoptant en voorafgaande informatie aan de oorspronkelijke ouders

Het samenwerkingsakkoord van 12 december 2005 inzake de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie voorziet dat het de gemeenschappen zijn die een attest afleveren waaruit blijkt dat kandidaat-adoptant(en) de voorbereiding hebben gevolgd. Het model bevindt zich in bijlage bij het samenwerkingsakkoord²⁰².

De adoptanten die in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest verblijven, moeten een keuze maken tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap²⁰³.

De gemeenschappen moeten aan de geboorteouders de voorafgaande en gepaste informatie verstrekken over de adoptie en de gevolgen van hun toestemming (in het Burgerlijk Wetboek geldt deze informatieverplichting voor de familierechtbank en 'haar sociale dienst')²⁰⁴.

B. Het maatschappelijk onderzoek

Het maatschappelijk onderzoek dat wordt bevolen, moet worden gevoerd door de dienst aangewezen door de gemeenschappen²⁰⁵. Wat betreft de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie wordt het maatschappelijk onderzoek uitgevoerd door de dienst aangewezen door de Franse Gemeenschap wanneer de procedure werd ingeleid voor een Franstalige kamer van de jeugdrechtbank en door de Vlaamse Gemeenschap wanneer de procedure werd ingeleid voor een Nederlandstalige kamer van de jeugdrechtbank²⁰⁶.

Ingeval een organisme bestaat dat optreedt als tussenpersoon voor de adoptie van het kind wordt het maatschappelijk onderzoek bedoeld in artikel 1231-35, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek gevoerd door de dienst aangewezen door de Gemeenschap die het organisme heeft erkend. In de andere gevallen wordt het maatschappelijk onderzoek gevoerd door de dienst aangewezen door de Franse Gemeenschap wanneer de procedure werd ingeleid voor een Franstalige kamer van de jeugdrechtbank of door de Vlaamse Gemeenschap wanneer de procedure werd ingeleid voor een Nederlandstalige kamer van de jeugdrechtbank²⁰⁷.

Het maatschappelijk onderzoek moet ten minste betrekking hebben op:

- 1° inzake de procedure houdende vaststelling van de geschiktheid om te adopteren;
- a) het verzamelen van de gegevens inzake de identiteit van de adoptant, zijn sociaal-economische situatie en zijn sociaal milieu;
  - b) een onderzoek, op grond van de verzamelde gegevens, of de adoptant over de sociaal-psychologische kwaliteiten beschikt die noodzakelijk zijn voor de adoptie. Die gegevens houden in het bijzonder met: de persoonlijkheidskenmerken van de kandidaat-adoptanten, de voorgeschiedenis en de dynamiek van de relatie en van het gezin, de kinderwens en de beweegredenen voor de adoptie, de opvattingen en de verwachtingen aangaande de adoptie, de uitwerking van het adoptieproject of de individuele sensibilisering voor de

²⁰² Artikel 1, eerste lid, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005 inzake de tenuitvoerlegging van de wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie.

²⁰³ Artikel 1, tweede lid, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²⁰⁴ Artikel 2 Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²⁰⁵ Artikel 3, eerste lid, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²⁰⁶ Artikel 3, tweede lid, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²⁰⁷ Artikel 3, derde lid, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

adoptie, de opvoeding van het kind, de psychoaffectieve mogelijkheden en de levensbeschouwelijke overtuiging van de kandidaat-adoptanten, het profiel van het kind of de kinderen die aan de kandidaat-adoptanten kan of kunnen worden toevertrouwd (leeftijd, geslacht, aantal, herkomst, lichamelijke en geestelijke toestand van het kind) en, met de schriftelijke toestemming voor de kandidaat-adoptanten gegevens over hun medische toestand²⁰⁸;

2° inzake de procedure houdende vaststelling van de adopteerbaarheid van een kind:

- a) het nagaan van de specifieke noden van het kind om te worden geadopteerd;
- b) het verzamelen van de gegevens omtrent de identiteit van het kind, zijn adopteerbaarheid, zijn sociaal milieu, zijn persoonlijke en familiale achtergrond, en, met de schriftelijke toestemming van de betrokken personen, van de wettelijke vertegenwoordiger van het kind en het kind zelf indien het de leeftijd van 12 jaar bereikt heeft, omtrent zijn medisch verleden en dat van zijn familie²⁰⁹.

Op grond van de gegevens over de gezondheidstoestand van de adoptant moet de arts aangewezen door de bevoegde centrale autoriteit van de gemeenschap een gestandaardiseerd medisch attest opstellen waaruit enkel blijkt of zijn medische toestand al dan niet de mogelijkheid biedt een kind te adopteren. Het model van dit attest bevindt zich in bijlage bij het samenwerkingsakkoord²¹⁰.

Aan de adoptant moet worden meegedeeld dat dit attest ter beschikking wordt gesteld van de dienst voor maatschappelijk onderzoek²¹¹.

Voor de adoptanten die op het grondgebied van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest verblijven, moet de centrale autoriteit van de gemeenschap die het maatschappelijk onderzoek heeft gevoerd de arts aanwijzen die het medisch attest moet opstellen²¹².

De kosten van het maatschappelijk onderzoek worden ten laste genomen door de federale overheid door middel van de financiering van de maatschappelijk assistenten, belast met het uitvoeren van dit onderzoek, naar rata van 100 maatschappelijke onderzoeken per jaar voor elke maatschappelijk assistent²¹³.

C. Bewaren, meedelen en verzenden van gegevens, documenten, verslagen en beslissingen

Met het oog op centralisatie moeten de centrale autoriteiten van de gemeenschappen aan de federale centrale autoriteit de gegevens meedelen inzake de plaats waar de dossiers van de door hun instellingen behandelde adopties worden bewaard, ingeval zij tot een adoptie hebben geleid in België of in het buitenland²¹⁴.

²⁰⁸ Artikel 4, 1°, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²⁰⁹ Artikel 4, 2°, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²¹⁰ Artikel 5, eerste lid, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²¹¹ Artikel 5, tweede lid, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²¹² Artikel 5, derde lid, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²¹³ Artikel 6, §1, eerste lid, Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²¹⁴ Artikel 7 Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

D. Identificatie van de adoptiediensten erkend door de gemeenschappen

Opdat de federale centrale autoriteit aan het Permanent Bureau van de Haagse Conferentie de lijst van de erkende adoptiediensten zou kunnen bezorgen, moet elke gemeenschap aan de federale centrale autoriteit de lijst meedelen van de erkende adoptiediensten, alsmede elke wijziging aangebracht in die lijst²¹⁵.

5. De vigerende Vlaamse wetgeving inzake binnenlandse adoptie

A. Algemeen

Het decreet van 3 mei 1989 houdende erkenning van de adoptiediensten werd initieel uitgevoerd met een besluit van de Vlaamse Regering van 31 januari 1990. Het besluit werd opgeheven met het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 betreffende adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse kinderen²¹⁶. Dit nieuwe besluit kwam er op voordracht van de toenmalige Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen, Mieke Vogels, en trad in werking op 1 januari 2002²¹⁷. Het decreet van 1989 legde de Vlaamse Regering op om te bepalen welke adoptiedossiers, op het ogenblik van de inwerkingtreding van het decreet, "als ingeleid of als in behandeling [moesten] worden beschouwd"²¹⁸. De decreetgever 'vergat' evenwel de rechtsgevolgen van die kwalificatie aan te geven. Welke nieuwe regeling de decreetgever anno 2014 ook voor ogen heeft, hij zal moeten ingaan op de hangende dossiers.

De decreetgever verstaat onder 'adoptie' "gewone adoptie, volle adoptie of pleegvoogdij van Belgische of buitenlandse minderjarigen". Zoals hierboven reeds werd gesteld ressorteert de interlandelijke adoptie niet meer onder het decreet van 1989. De adoptie van meerderjarigen valt buiten de scope van dit decreet. Het is opvallend dat de decreetgever 'pleegvoogdij' als adoptie aanziet. Pleegvoogdij mag niet worden verward met pleegzorg, een begrip dat enkel in de Vlaamse Gemeenschap een omvattende wettelijke regeling kent na een voorstel van decreet van Katrien Schryvers e.a. De pleegvoogdij is een gezagsinstelling voor een minderjarige waarbij een persoon vrijwillig de belangrijkste ouderlijke verplichtingen (tijdelijk) overneemt. De pleegvoogdij komt contractueel tot stand. De pleegvoogd moet het minderjarig kind onderhouden, opvoeden en het de mogelijkheid geven zelf in zijn onderhoud te voorzien. Het staat volledig los van pleegzorg. Pleegvoogdij is géén speciale vorm van gewone voogdij. Het ouderlijk gezag blijft bij de ouders, terwijl de pleegvoogd een aantal aspecten ervan op zich neemt. Zo heeft een pleegvoogd wel een bewaringsrecht en het recht van dagelijkse zorg als het kind bij hem verblijft. Een pleegvoogd beheert het vermogen van het kind en vertegenwoordigt het in alle burgerlijke handelingen. Eveneens neemt de pleegvoogd ook de onderhoudsverplichting van de ouders over, maar niet de burgerlijke aansprakelijkheid²¹⁹.

Het decreet van 1989 definieert 'bemiddeling' als "alle activiteiten die ertoe strekken via een tussenpersoon een persoon te laten adopteren en de informatieverstrekking, de begeleiding en de hulpverlening daaraan verbonden"²²⁰.

²¹⁵ Artikel 13 Samenwerkingsakkoord van 12 december 2005.

²¹⁶ Artikel 41 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002 betreffende adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse adoptie, Belgisch Staatsblad van 18 juni 2002.

²¹⁷ Artikel 44 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²¹⁸ Artikel 8 Decr.VI. 3 mei 1989.

²¹⁹ Zie artikel 475bis-artikel 475septies van het Burgerlijk Wetboek.

²²⁰ Artikel 2, §1, 2, Decr.VI. 3 mei 1989.

B. *Erkenningsplicht en erkennings- en bezwaarprocedure*

“[A]lle activiteiten inzake bemiddeling” (men bedoelt dus ‘bemiddeling’) zijn onderworpen aan een erkenningsplicht (“[o]nverminderd de opdrachten vervuld door de met de bijzondere jeugdbijstand belaste overheden”)²²¹. Wie bemiddelt zonder te beschikken over een erkenning kan worden gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen en/of met een geldboete van 25 frank tot 500 frank²²². Ook het Strafwetboek stelt de persoon strafbaar “die bij een adoptie als tussenpersoon is opgetreden en voor een derde een adoptie heeft verkregen of proberen te verkrijgen zonder lid te zijn van een daartoe vooraf door de bevoegde gemeenschap erkende adoptiedienst of die als lid van een erkende adoptiedienst voor een derde een adoptie heeft verkregen of proberen te verkrijgen die strijdig is met de bepalingen van de wet”²²³. De strafmaat bedraagt hier een gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en/of een geldboete van 500 tot 25.000 euro (x 6) (cf. supra). Het is maar de vraag welke strafrechtelijke incriminatie hier de *lex specialis* is.

Ook in een nieuwe regelgeving moet bemiddeling voor binnenlandse adoptie voorbehouden blijven voor een organisatie die daartoe ‘gemachtigd’ is van overheidswege om elke zweem van kinderhandel uit te sluiten.

Alleen vzw’s of publiekrechtelijke rechtspersonen kunnen thans als adoptiedienst worden erkend²²⁴. Ook dit (de afwezigheid van enig winstoogmerk) is verworven in het kader van een nieuwe regelgeving.

De erkenning moet worden afgeleverd of geweigerd door de Vlaamse Regering, “op eensluidend en gemotiveerd advies van Kind en Gezin”²²⁵. In het decreet van 1989 is nog geen sprake van de Vlaamse Centrale Autoriteit. Dit is wel het geval in het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 zonder dat verduidelijkt wordt wie deze Vlaamse Centrale Autoriteit dan wel mag zijn.

De erkenningsprocedure ligt vast in de artikelen 33 en 34 van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002. Een adoptiedienst moet zijn aanvraag tot erkenning richten met een aangetekende brief aan de Vlaamse Centrale Autoriteit. Bij die aanvraag moeten de statuten van de diensten zitten en alle nodige stukken waaruit blijkt dat aan de wettelijke bepalingen voor de erkenning van adoptiediensten is voldaan²²⁶. De Vlaamse Centrale Autoriteit moet de aanvraag onderzoeken, eventueel na opvraging van extra stukken of inlichtingen. Kind en Gezin neemt binnen drie maanden na ontvangst een gemotiveerde beslissing, op advies van de Vlaamse Centrale Autoriteit²²⁷. De adoptiedienst moet onmiddellijk van de beslissing over de erkenning op de hoogte worden gebracht, nog voor de erkenningstermijn is verlopen²²⁸.

Een adoptiedienst wordt erkend voor een (hernieuwbare) termijn van maximaal vijf jaar. De adoptiedienst moet zijn aanvraag tot hernieuwing van de erkenning indienen uiterlijk drie maanden voor het verstrijken van de erkenningstermijn²²⁹. De decreetgever zal zich moeten uitspreken over de duurtijd van de ‘machtiging’ in de nieuwe regelgeving om aan bemiddeling voor binnenlandse adoptie te doen.

²²¹ Artikel 2, §2, Decr.VI. 3 mei 1989.

²²² Artikel 7 Decr.VI. 3 mei 1989.

²²³ Artikel 391quinquies van het Strafwetboek.

²²⁴ Artikel 2, §3, Decr.VI. 3 mei 1989.

²²⁵ Artikel 5, §1, Decr.VI. 3 mei 1989.

²²⁶ Artikel 33, §1, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²²⁷ Artikel 33, §2, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²²⁸ Artikel 33, §3, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²²⁹ Artikel 33, §4, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

Wanneer een adoptiedienst niet voldoet aan één van de erkenningsvoorwaarden en bij weigering om zich aan toezicht te onderwerpen, kan de erkenning door de Vlaamse Regering, eveneens "op eensluidend en gemotiveerd advies van Kind en Gezin", worden ingetrokken²³⁰. Hoewel het decreet van 1989 die mogelijkheid niet voorziet, laat het uitvoeringsbesluit toe dat de erkenning ook voor een bepaalde termijn wordt geschorst. Het uitvoeringsbesluit legt de bevoegdheid om een erkenning te schorsen of in te trekken bij Kind en Gezin (en niet bij de Vlaamse Regering)²³¹. Het is de Vlaamse Centrale Autoriteit die de adoptiedienst vooraf per aangetekende brief op de hoogte moet brengen van de intrekking of schorsing. Het uitvoeringsbesluit scheidt de mogelijkheid voor de adoptiedienst om binnen veertien dagen na ontvangst van de brief te verzoeken om te worden gehoord²³², zonder evenwel te bepalen door wie men gehoord kan worden.

In een nieuw decreet zal voor deze aspecten afstemming moeten worden gezocht met andere regelgevingen.

Het uitvoeringsbesluit voorziet in een bezwaarprocedure. Een adoptiedienst kan bezwaar aantekenen de weigering en de intrekking van de erkenning, de weigering van de verlenging van de erkenning en de beslissing over de termijn van de erkenning of de verlenging van de erkenning²³³. Een adoptiedienst moet op straffe van niet-ontvankelijkheid uiterlijk vijftien kalenderdagen na kennisneming van één van deze beslissingen een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij de Vlaamse Centrale Autoriteit²³⁴. Het bezwaarschrift moet, eveneens op straffe van niet-ontvankelijkheid, de volgende elementen bevatten: naam en adres van de adoptiedienst, datum van ontvangst van de betwiste beslissing, een referentie of een kopie van de betwiste beslissing, een uitvoerige motivering van het bezwaar, de naam en handtekening van de voorzitter van de adoptiedienst en de datum van instelling van het bezwaar²³⁵. De Vlaamse Centrale Autoriteit moet binnen vijftien dagen na ontvangst van het bezwaarschrift over de ontvankelijkheid van het bezwaar beslissen op basis van voornoemde elementen. De Vlaamse Centrale Autoriteit moet "die beslissing" motiveren en de adoptiedienst hiervan onverwijld per aangetekende brief op de hoogte brengen²³⁶. Bij een bezwaar tegen de intrekking van de erkenning, kan de Vlaamse Centrale Autoriteit tevens binnen vijftien dagen na ontvangst van het bezwaarschrift beslissen dat het bezwaar geen schorsend karakter heeft. Die mogelijkheid wordt beperkt tot "de gevallen waarbij een ernstig gevaar voor de veiligheid en de gezondheid van de cliënteel en medewerkers dreigt". In alle andere gevallen is het bezwaar schorsend²³⁷. Ingeval besloten wordt dat het bezwaar niet schorsend is, stuurt de Vlaamse Centrale Autoriteit de gemotiveerde beslissing onverwijld per aangetekende brief aan het organiserende bestuur²³⁸. Het bezwaar moet (wat de gegrondheid betreft) worden behandeld door de Adviescommissie voor Voorzieningen van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en (Kandidaat-)pleegzorgers²³⁹.

Het decreet van 1989 voorziet geen subsidiëring voor adoptiebemiddeling. De financiering van de diensten voor binnenlandse adoptie bestaat uit de bijdragen van kandidaat-adoptanten, projectsubsidies en giften. De projectsubsidies aan de verschillende diensten in 2014 bestonden uit subsidies voor de werking van het Zoekregister (aan vzw Gewenst Kind) (cf. infra), voor de voorbereiding van kandi-

²³⁰ Artikel 5, §2, Decr.VI. 3 mei 1989.

²³¹ Artikel 34, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²³² Artikel 34, tweede lid, B.VI.Reg 19 april 2002.

²³³ Artikel 35 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²³⁴ Artikel 36 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²³⁵ Artikel 37 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²³⁶ Artikel 38 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²³⁷ Artikel 39, §1, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²³⁸ Artikel 39, §2, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²³⁹ Artikel 40 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

daat-adoptanten (aan vzw E.V.A.Vorming²⁴⁰), voor een project rond de adoptie van kinderen met special needs (aan De Mutsaard), voor het op elkaar afstemmen van de bemiddelingspraktijk, voor digitalisering van oude dossiers en voor het uitvoeren van maatschappelijk onderzoeken in opdracht van de jeugd- en familie-rechtbank (aan diverse adoptiediensten)²⁴¹.

C. Erkenningsvoorwaarden

Het decreet van 1989 formuleert een aantal (verder in te vullen) erkenningsvoorwaarden²⁴² en machtigt de Vlaamse Regering om deze voorwaarden en opdrachten uit te breiden en nader te specificeren²⁴³. Dit laatste is een overbodige machtiging.

In het uitvoeringsbesluit lezen we dat een adoptiedienst 'de visie' moet uitdragen, "zoals die is vastgelegd in de kwaliteitsvisietekst die de Vlaamse Centrale Autoriteit in samenspraak met de sector opstelt"²⁴⁴. Of de sector enkel het geheel van de adoptiediensten uitmaakt, is onduidelijk. Een adoptiedienst moet een pedagogisch en agogisch concept formuleren conform deze kwaliteitsvisietekst²⁴⁵. Het bepaalt tevens dat de minister bevoegd voor de bijstand aan personen de bepalingen met betrekking tot de minimale elementen van kwaliteitszorg moet vastleggen²⁴⁶. Verder wordt gesteld dat de bepalingen van het decreet van 29 april 1997 inzake de kwaliteitszorg in de welzijnsvoorzieningen, wat de sector binnenlandse adoptie betreft, in werking treden op 1 januari 2002²⁴⁷.

De adoptiedienst moet erover waken haar betrouwbaarheid en professionaliteit te waarborgen en uit te dragen²⁴⁸ en in zijn beleid streven naar een systematisch, methodisch en procesmatig handelen²⁴⁹. De organisatie van de adoptiedienst moet gericht zijn op een vlotte hulp- en dienstverlening. De adoptiedienst moet hiervoor samenwerken "met externe bevoegde personen en instanties"²⁵⁰. Dit is, naar onze inschatting, onvoldoende geconcretiseerd. De adoptiedienst moet "met de beschikbare middelen" een gezond financieel beleid voeren²⁵¹.

De decretale erkenningsvoorwaarden, de voorwaarden om de erkenning te bekomen én te behouden, zijn de volgende:

1. de voornaamste activiteit van de dienst moet bestaan in bemiddeling²⁵². In het uitvoeringsbesluit lezen we dat het dienstverleningsaanbod onder meer moet bestaan uit "het begeleiden van ongewenst zwangere vrouwen en ouders die niet zelf voor hun kinderen kunnen zorgen en die overwegen afstand van hun kind te doen, naar een verantwoorde keuze voor de toekomst van het kind, rekening houdend met de bepalingen van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind"²⁵³. Dit is, in het licht van de decretale definitie, geen 'bemiddeling' ("activiteiten die ertoe strekken via een tussenpersoon een persoon te laten adopteren"). Aangenomen moet dan ook worden dat de regelgever "het begeleiden van ongewenst zwangere vrouwen en ouders die niet zelf voor hun kinderen kunnen zorgen en die overwegen afstand van hun kind te doen" niet

²⁴⁰ www.evavorming.be

²⁴¹ Schriftelijke vraag nr. 168 van 3 december 2014 van Katrien Schryvers aan de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

²⁴² Artikel 3, §1, Decr.VI. 3 mei 1989.

²⁴³ Artikel 3, §2, Decr.VI. 3 mei 1989.

²⁴⁴ Artikel 11, §1, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁴⁵ Artikel 11, §2, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁴⁶ Artikel 31 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁴⁷ Artikel 43, §2, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁴⁸ Artikel 12 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁴⁹ Artikel 13 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁵⁰ Artikel 16 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁵¹ Artikel 15 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁵² Artikel 3, §1, 1, Decr.VI. 3 mei 1989.

²⁵³ Artikel 18, 4°, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

- als voornaamste activiteit van een adoptiedienst zag. Het is maar de vraag of de praktijk hiermee spoort (cf. infra);
2. de adoptiedienst moet "beschikken over of een beroep kunnen doen op een interdisciplinair team van bevoegd en voldoende personeel of medewerkers" volgens de kwalificaties bepaald door de Vlaamse Regering²⁵⁴.

De coördinator (cf. infra), de teamleden en de medewerkers moeten aan de adoptiedienst verbonden zijn door middel van een schriftelijke arbeidsovereenkomst of een schriftelijke samenwerkingsovereenkomst²⁵⁵.

In het uitvoeringsbesluit van 19 april 2002 wordt de voorwaarde van een interdisciplinair team nader uitgewerkt. Het team moet bestaan uit minstens vier personen. In het team moeten volgende disciplines vertegenwoordigd zijn: een arts, een licentiaat (thans 'master') in de psychologie, pedagogie of gelijkwaardig diploma, een jurist, een maatschappelijk assistent of houder van een ander diploma van minstens het niveau hoger onderwijs buiten de universiteit met sociale, psychologische of pedagogische oriëntatie²⁵⁶. De bevoegde minister heeft geen gebruikgemaakt van zijn bevoegdheid²⁵⁷ om voor eventuele extra teamleden de voorwaarden inzake kwalificaties vast te leggen.

De Vlaamse Regering achtte het nodig om te bepalen dat de teamleden en de coördinator (cf. infra) "voldoende competent en professioneel" moeten zijn en moeten beantwoorden aan een door de adoptiedienst opgestelde profielomschrijving²⁵⁸. We gaan ervan uit dat het decretale begrip 'bevoegd' samenvalt met 'voldoende competent en professioneel' in het uitvoeringsbesluit.

- De Vlaamse Regering vond het eveneens opportuun om te bepalen dat alle teamleden "een duidelijke taakomschrijving" moeten hebben, "[d]ie [...] het uitgangspunt [moet vormen] voor systematische en geregelde evaluatie- en functioneringsgesprekken"²⁵⁹. Eveneens wordt voorgeschreven dat een adoptiedienst een vormingsbeleid voor alle teamleden en medewerkers moet uitwerken. Dit moet in samenspraak met hen worden opgesteld²⁶⁰. De teamleden en medewerkers moeten de door de Vlaamse Centrale Autoriteit aangeboden vorming volgen²⁶¹. Ook lezen we in de regelgeving dat "[i]n het personeelsbeleid [...] voorwaarden [moeten worden] gecreëerd voor een goed samenwerkingsklimaat"²⁶²;
3. de adoptiedienst moet geleid worden door een persoon die beantwoordt aan de voorwaarden en kwalificaties die moeten worden bepaald door de Vlaamse Regering²⁶³.

Het besluit van 2002 introduceert het begrip 'coördinator' die deel uitmaakt van het interdisciplinair team. Ook hiervoor worden diplomaveren vastgelegd. Het moet gaan om een persoon met een diploma van maatschappelijk assistent, een ander diploma van ten minste het niveau hoger onderwijs buiten de universiteit met sociale, psychologische of pedagogische oriëntatie of een diploma van licentiaat in de psychologie of pedagogie of gelijkwaardig²⁶⁴. Juristen zijn nodig voor de teams, maar worden blijkbaar niet geschikt geacht om de rol van coördinator op te nemen.

²⁵⁴ Artikel 3, §1, 2, Decr.VI. 3 mei 1989.

²⁵⁵ Artikel 3 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁵⁶ Artikel 1, §1, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁵⁷ Artikel 1, §2, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁵⁸ Artikel 4 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁵⁹ Artikel 5 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁶⁰ Artikel 7, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁶¹ Artikel 7, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁶² Artikel 8 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁶³ Artikel 3, §1, 4, Decr.VI. 3 mei 1989.

²⁶⁴ Artikel 2, §1, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

De omzetting van de decretale voorwaarde ('geleid worden door een persoon') in het uitvoeringsbesluit is verwarrend vermits bepaald wordt dat de coördinator 'sturing' moet geven aan de dagelijkse leiding, zonder dat verder ingegaan wordt op het begrip 'dagelijkse leiding'. Ook is bepaald dat de coördinator "voldoende sturing, informatie, begeleiding en inspraak [moet] bieden aan alle teamleden en medewerkers". Hij moet ook sturing geven aan de kwaliteitszorg²⁶⁵.

Met het oog op participatie aan het adoptiebeleid moet de coördinator op geïndividueerde tijdstippen deelnemen aan een door de Vlaamse Centrale Autoriteit gecreëerde overlegstructuur²⁶⁶. Gezien het dwingende karakter (erkenningvoorwaarde) van de deelname lijkt het logisch dat de regelgeving ook de modaliteiten van deze 'overlegstructuur' vastlegt.

- Enkel via de coördinator zijn dossiers en wachtlijsten toegankelijk (cf. infra);
4. de adoptiedienst moet beschikken over voldoende infrastructuur om op normale wijze de haar oplegde verplichtingen en de continuïteit van de dienst te verzekeren²⁶⁷. In het uitvoeringsbesluit wordt gewag gemaakt van een aangepaste infrastructuur om de gesprekken met de gebruikers (zonder te definiëren wie 'gebruiker' is) te laten verlopen "met maximale garanties voor de privacy"²⁶⁸;
  5. de adoptiedienst moet een aantal opdrachten uitvoeren²⁶⁹:
    - a) de voorbereidende informatieverstrekking aan en de voorbereiding van de 'natuurlijke ouder(s)', de kandidaat-adoptant(en) en de te adopteren persoon voor wat betreft het belang, de voorwaarden en de gevolgen van de adoptie (cf. supra). De decreetgever koos hiervoor de benaming 'natuurlijke ouder(s)', wellicht verwijzende naar het biologisch ouderschap, terwijl 'ouders' een meer correcte verwijzing is naar het (juridisch) ouderschap.

Een adoptiedienst moet duidelijke en relevante informatie verstrekken aan de gebruikers zowel voor, tijdens als na de begeleiding²⁷⁰.

Een dienst moet ook instaan voor "een kwalitatieve voorbereiding van kandidaat-adoptanten die moet bijdragen tot een verantwoorde en bewuste keuze om al dan niet een kind te willen adopteren". Dit voorbereidingsprogramma moet worden goedgekeurd door de Vlaamse Centrale Autoriteit²⁷¹.

Het voorbereidingsprogramma moet het volgende omvatten: de stappen in de procedure, de juridische en andere gevolgen van de adoptie, de mogelijkheden en het nut van de nazorg na de adoptie²⁷². Het voorbereidingsprogramma moet minstens 20 uur duren en volledig door de adoptanten gevolgd worden²⁷³.

De voorbereiding moet worden gegeven "binnen een redelijke termijn nadat de adoptant zich bij de adoptiedienst aangeboden heeft" (men bedoelt kandidaat-adoptant). Aan het einde van de voorbereiding moet de adoptiedienst aan de adoptant een attest geven waaruit blijkt dat hij de voorbereiding gevolgd heeft (cf. supra)²⁷⁴;

²⁶⁵ Artikel 2, §2, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁶⁶ Artikel 2, §3, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁶⁷ Artikel 3, §1, 3, Decr.VI. 3 mei 1989.

²⁶⁸ Artikel 9 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁶⁹ Artikel 3, §1, 5, Decr.VI. 3 mei 1989.

²⁷⁰ Artikel 17 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁷¹ Artikel 18, 1°, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁷² Artikel 20, §1, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁷³ Artikel 20, §2, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁷⁴ Artikel 19 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

- b) de uitvoering van een 'kindstudie' en een 'gezinsstudie' volgens de voorwaarden en de modaliteiten bepaald door de Vlaamse Regering.

De adoptiedienst moet volgens het uitvoeringsbesluit een kindstudie uitvoeren volgens het schema, gevoegd als bijlage bij dit besluit²⁷⁵. De vermelding van de gezinsstudie werd hier vergeten.

In de bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 is bepaald welke gegevens de kindstudie en de gezinsstudie (hier 'gezinsrapport') moeten bevatten.

Kindstudie	
gegevens over de biologische ouders	gegevens over de minderjarige
<ul style="list-style-type: none"> • identificatiegegevens (van ouders of voogd) • achtergrondgegevens over de biologische ouders en eventueel andere familieleden meer bepaald over hun sociaal milieu, gezondheidstoestand, de leeftijd en zwangerschap van de moeder • bewijzen dat zij in de mogelijkheid werden gesteld vrijwillige afstand te doen van het kind en in te stemmen met adoptieplaatsing • bewijzen dat indien de biologische ouders of verwanten of voogd niet bekend zijn, al het mogelijke werd ondernomen om hen op te sporen 	<ul style="list-style-type: none"> • identificatiegegevens: indien de afstamming vaststaat: naam, geslacht, geboortedatum en -plaats, nationaliteit en desgevallend religieuze overtuiging • omstandigheden van zwangerschap en bevalling • gegevens over de fysieke, psychische, emotionele en intellectuele ontwikkeling van de kandidaat-geadopteerde en het type van zorg dat hij/zij ontving in zijn/haar natuurlijke omgeving en daarna • beeldmateriaal over onder meer tehuis, directe omgeving, minderjarige • gegevens over de redenen en omstandigheden die aanleiding geven tot de adoptieplaatsing • bewijs dat in hoofde van de geadopteerde en zijn vertegenwoordiger voldaan is aan alle voorwaarden gelet op de toe te passen wetgeving • medisch dossier: er dient een gericht medisch onderzoek te gebeuren. De instelling Kind en Gezin kan daaromtrent richtlijnen geven

²⁷⁵ Artikel 22 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

Gezinsrapport

- identificatiegegevens van de kandidaat-adoptant(en)
- gegevens over de gezondheidstoestand van de kandidaat-adoptant(en) en hun eventuele gezinsleden
- dat de betrokkenen over de nodige morele, sociale en pedagogische eigenschappen beschikken om tegemoet te komen aan de noden van de te plaatsen en te adopteren kinderen en van een concreet toe te wijzen kind
- motivatie tot het opnemen en adopteren van een kind en stappen die werden ondernomen om tot deze beslissing te komen
- bevestiging dat de kandidaat-adoptant(en) volledig is ingelicht over de gevolgen van deze beslissing
- bevestiging dat hij zich bereid verklaart in te staan voor een concreet toegewezen kind
- bevestiging dat hij over de financiële mogelijkheden beschikt om een kind op te voeden

Het decreet van 1989 werd niet aangepast in functie van de wijzigingen die federaal werden doorgevoerd in 2003. In het uitvoeringsbesluit daarentegen wordt het voeren van een maatschappelijke onderzoek in opdracht van de jeugdrechter wel expliciet vernoemd als opdracht van de adoptiediensten:

- het voeren van het maatschappelijk onderzoek, dat de jeugdrechter (familierechtbank) inlichtingen verschaft over de geschiktheid van de adoptant om te adopteren. Dit maatschappelijk onderzoek moet resulteren in een verslag over de adoptant dat neergelegd wordt ter griffie binnen twee maanden na het vonnis waarbij het is bevolen²⁷⁶;
  - het voeren van het maatschappelijk onderzoek dat de jeugdrechter inlichtingen verschaft omtrent de adoptabiliteit van een kind. Dit onderzoek moet resulteren in een verslag over het kind dat neergelegd wordt ter griffie binnen twee maanden na het vonnis waarbij het is bevolen²⁷⁷;
- c) de toewijzing van een kind aan de kandidaat-adoptant(en) moet gebeuren op grond van het gemotiveerde voorstel van het interdisciplinair team;
- d) de adoptiedienst moet ter beschikking staan van de 'natuurlijke ouders', de adoptie-ouder(s) en het geadopteerde kind teneinde op hun verzoek de nazorg te verzekeren. Het uitvoeringsbesluit lijkt nazorg eerder beperkend in te vullen: een adoptiedienst moet "de eerste nazorg [verstrekken] met als doel de integratie van het kind in het gezin te stimuleren, vooral in de eerste periode na de plaatsing"²⁷⁸.

De Vlaamse Centrale Autoriteit kan "nadere richtlijnen" geven voor de organisatie of de terbeschikkingstelling van de nazorg van de natuurlijke ouders, de adoptieouders en het geadopteerde kind²⁷⁹.

²⁷⁶ Artikel 18, 2°, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁷⁷ Artikel 18, 3°, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁷⁸ Artikel 18, 7°, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁷⁹ Artikel 24 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

Ook lezen we dat een adoptiedienst moet zorgen voor “een verantwoorde afsluiting” van de begeleidings- en bemiddelingsopdracht in samenspraak met ‘de gebruiker’²⁸⁰;

- e) het opmaken van een geschreven overeenkomst tussen enerzijds de kandidaat-adoptanten en anderzijds de betrokken adoptiedienst, waarin de procedure, de vermoedelijke duur, de kostprijs en de gewaarborgde dienstverlening omschreven worden. De Vlaamse Regering kan nadere voorwaarden opleggen inzake de aard en de grootte van de kosten die door de adoptiedienst mogen worden aangerekend.

In het uitvoeringsbesluit wordt de overeenkomst aangeduid als ‘bemiddelingscontract’ en wordt verkeerdelijk gewag gemaakt van ‘de adoptant’ en niet van ‘de kandidaat-adoptant’²⁸¹.

Het bemiddelingscontract moet “een gedetailleerde weergave [geven] van de aard en de omvang van de kosten, alsook van de betalingswijze”. Het uitvoeringsbesluit geeft twee mogelijkheden voor de adoptiedienst bij het bepalen van de omvang van de kosten in de overeenkomst:

- 1) de “opname van de kosten van het individuele dossier”;
- 2) de “verrekening van de totale jaarlijkse werkingskosten over het gemiddelde aantal dossiers”.

Het uitvoeringsbesluit maakt gewag van ‘kosten’, maar stelt ook dat bij de twee mogelijkheden voor de doorrekenen van de kosten “ongepast financieel gewin uitgesloten [moet zijn]”. Als het enkel om de doorrekening van kosten mag gaan, dan is niet enkel ‘ongepast financieel gewin’ verboden, maar elk ‘gewin’. De Vlaamse Centrale Autoriteit (en niet de Zorginspectie) wordt gemachtigd om elke noodzakelijke controle door te voeren²⁸².

De regelgever houdt rekening met ‘uitzonderlijke en onvoorziene kosten’. Deze moeten het voorwerp uitmaken van “een addendum aan het bemiddelingscontract tussen de adoptant en de adoptiedienst” (men bedoelt kandidaat-adoptant)²⁸³. Het is maar de vraag of een dergelijk ‘addendum’ in de praktijk spoort met het consensualisme dat aan overeenkomsten ten grondslag hoort te liggen.

Het bemiddelingscontract kan door beide partijen worden opgezegd. De adoptiedienst wordt enkel vergoed voor de al gemaakte administratieve kosten en de geleverde prestaties²⁸⁴. De adoptiedienst moet, desgevallend, het bemiddelingscontract met een aangetekend schrijven opzeggen. De Vlaamse Centrale Autoriteit moet hiervan een ‘gemotiveerde melding’ ontvangen. De adoptiedienst kan de overeenkomst pas opzeggen als de situatie van de adoptant in belangrijke mate afwijkt van de oorspronkelijke gezinssituatie of als de kandidaat-adoptant het contract niet naleeft²⁸⁵;

6. voor elke opdracht moet de adoptiedienst een uitvoerig schriftelijk en gemotiveerd verslag opstellen dat door de dienst moet worden bewaard in een persoonlijk dossier. Verder is bepaald dat de dienst “de regels van het beroepsgeheim [moet] respecteren”. De Vlaamse Regering wordt gemachtigd om “nadere regels [te] bepalen inzake het opmaken, de bewaring, de bescherming, de toegang tot en de controle op wachtlijsten en dossiers”²⁸⁶.

²⁸⁰ Artikel 23 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁸¹ Artikel 21, §1, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁸² Artikel 21, §2, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁸³ Artikel 21, §2, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁸⁴ Artikel 21, §4, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁸⁵ Artikel 21, §4, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁸⁶ Artikel 3, §1, 6, Decr.VI. 3 mei 1989.

Het komt ons voor dat de controle op 'wachtlijsten' het voorwerp had moeten uitmaken van een eigenstandige bepaling. In uitvoeringsbesluit lezen we dat de datum van het bemiddelingscontract "bepalend [is] voor de opname van de kandidaat-adoptant op de wachtlijst". Tegelijk wordt gesteld dat "[b]ij toewijzing van een kind [...] rekening [moet worden] gehouden met het principe dat voor het kind de meest geschikte adoptant gezocht moet worden". Een afwijking van de wachtlijst moet worden gemotiveerd²⁸⁷.

In het uitvoeringsbesluit luidt het dat de dossiers en wachtlijsten met maximale discretie behandeld en bewaard moeten worden. Ze zijn enkel toegankelijk via de coördinator (artikel 27, §1, besluit Vlaamse Regering 19 april 2002). Het is niet duidelijk op welke personen de hier bedoelde toegang tot dossiers en wachtlijsten slaat. Artikel 28 van het uitvoeringsbesluit schrijft wel voor dat de adoptiedienst 'de betrokkenen' toegang tot hun dossier moet garanderen overeenkomstig de bepalingen van de Privacywet.

Het medisch dossier moet afzonderlijk worden bewaard onder toezicht en verantwoordelijkheid van de arts²⁸⁸. We gaan ervan uit dat dit de arts is die deel moet uitmaken van het interdisciplinair team (cf. supra).

Het dossier of gegevens van het dossier kunnen niet worden overgedragen naar een andere adoptiedienst of hulpverlenende instantie, zonder de toestemming van 'de betrokkene'. Ook voor de mededeling van elementen uit het dossier is de toestemming van 'de betrokkene' nodig²⁸⁹. We stellen vast dat in het uitvoeringsbesluit zonder enige precisering gewag wordt gemaakt van 'gebruikers' en van 'betrokkenen'.

Als de adoptiedienst wordt opgeheven of als zijn erkenning wordt ingetrokken moeten de dossiers en wachtlijsten die nog in behandeling zijn, worden 'overgenomen' door een andere erkende adoptiedienst. De adoptiedienst moet beschikken over een 'schriftelijke regeling' van die overname. De afgehandelde dossiers moeten 'op dat moment' worden overgedragen aan de Vlaamse Centrale Autoriteit²⁹⁰.

De adoptiediensten moeten aan de Vlaamse Centrale Autoriteit hun huishoudelijk reglement meedelen²⁹¹. Op werkdagen moet een adoptiedienst telefonische bereikbaarheid garanderen. De dienst moet ook bereikbaar zijn 's avonds en tijdens het weekend in een noodsituatie²⁹².

Een adoptiedienst moet maatregelen treffen "die respect voor de basisrechten en gebruikersrechten waarborgen en die conform de internationale, federale en gemeenschapsreglementeringen zijn"²⁹³. Een dienst moet beschikken over "een klachtenprocedure voor alle deelaspecten van de werking die aan de gebruiker kenbaar wordt gemaakt". Ze moet 'een antwoord' garanderen binnen een redelijke termijn²⁹⁴.

Bij het begin van elk nieuw kalenderjaar moet de adoptiedienst aan de Vlaamse Centrale Autoriteit haar jaarverslag voorleggen. Het jaarverslag moet een boekhoudkundig deel en een deel over de inhoudelijke werking bevatten. De Vlaamse Centrale Autoriteit moet bepalen welke punten minstens in het jaarverslag moeten

²⁸⁷ Artikel 21, §3, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁸⁸ Artikel 27, §2, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁸⁹ Artikel 29 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁹⁰ Artikel 30 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁹¹ Artikel 32, §4, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁹² Artikel 10 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁹³ Artikel 14 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁹⁴ Artikel 25 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

worden opgenomen²⁹⁵. De Vlaamse Centrale Autoriteit kan "nadere richtlijnen uitvaardigen over de wijze waarop de adoptiedienst zijn boekhouding voert"²⁹⁶.

Een adoptiedienst moet op een systematische wijze tekorten, behoeften, knelpunten en ontwikkelingen in de hulp- en dienstverlening signaleren en voorstellen formuleren voor de verbetering ervan aan de Vlaamse Centrale Autoriteit²⁹⁷.

D. Toezicht

De Vlaamse Regering moet "de opdrachten van Kind en Gezin bepalen inzake de uitvoering van en het toezicht op de naleving van de bepalingen van dit decreet en zijn uitvoeringsbesluiten"²⁹⁸. In het uitvoeringsbesluit luidt het dat de Vlaamse Centrale Autoriteit toezicht uitoefent op de naleving van de regelgeving door de adoptiediensten. Het toezicht moet op stukken of ter plaatse worden uitgeoefend²⁹⁹. Het toezicht ter plaatse gebeurt door de personeelsleden van het intern verzelfstandigd agentschap Zorginspectie, opgericht bij het besluit van de Vlaamse Regering van 26 maart 2004. Zij krijgen daartoe de vrije toegang tot de lokalen van de adoptiedienst. Zij hebben het recht alle administratieve stukken te raadplegen. De coördinator moet hen op verzoek toegang geven tot de dossiers en de wachtlijsten³⁰⁰.

6. De vigerende Vlaamse wetgeving inzake interlandelijke adoptie

A. Algemeen

Bij een herziening van de Vlaamse wetgeving inzake binnenlandse adoptie lijkt het logisch dat de decreetgever zich onder meer spiegelt aan de meer recente, geactualiseerde Vlaamse wetgeving inzake interlandelijke adoptie.

Het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen³⁰¹ werd uitgevoerd met het besluit van de Vlaamse Regering van 12 oktober 2012 betreffende voorbereiding en de nazorg bij interlandelijke adoptie³⁰² en het besluit van de Vlaamse Regering van 22 maart 2013 betreffende het inzagerecht en de bemiddeling bij interlandelijke adoptie³⁰³.

De kandidaat-adoptant is de persoon die of het koppel dat de wens heeft een kind te adopteren³⁰⁴. Een ouder die voor zichzelf heeft uitgemaakt een kind af te staan wordt hier de afstandsouder genoemd³⁰⁵.

De regelgeving definieert 'intrafamiliale adoptie' als "de adoptie van een kind dat tot in de vierde graad verwant is met de adoptant, met zijn echtgenoot of met de persoon met wie hij samenwoont, zelfs als die persoon overleden is, of van een kind dat biologisch verwant is met een adoptiekind van de adoptant of van de adoptanten, of van een kind dat het dagelijkse leven op duurzame wijze gedeeld

²⁹⁵ Artikel 32, §1, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁹⁶ Artikel 32, §2, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁹⁷ Artikel 26 Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

²⁹⁸ Artikel 4 Decr.VI. 3 mei 1989.

²⁹⁹ Artikel 32, §3, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

³⁰⁰ Artikel 32, §3, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering 19 april 2002.

³⁰¹ Decr.VI. 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie, Belgisch Staatsblad van 2 maart 2012.

³⁰² Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012 betreffende de voorbereiding en de nazorg bij interlandelijke adoptie, Belgisch Staatsblad van 22 november 2012.

³⁰³ Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013 betreffende het inzagerecht en de bemiddeling bij interlandelijke adoptie, Belgisch Staatsblad van 6 mei 2013.

³⁰⁴ Artikel 1, 3°, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013 en artikel 1, 4°, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁰⁵ Artikel 3, 3°, Decr.VI. 20 januari 2012.

heeft met de adoptant of de adoptanten met een relatie, zoals geldt voor ouders, voor de adoptant of de adoptanten stappen met het oog op de adoptie hebben ondernomen³⁰⁶.

De adoptiebemiddeling is elke activiteit van een tussenpersoon die ertoe strekt een adoptie van een kind te realiseren³⁰⁷. Zelfstandige adoptie daarentegen is de adoptie waarbij de adoptant geen beroep doet op een adoptiedienst en de adoptie zelfstandig tot stand brengt³⁰⁸. De adoptiebemiddeling wordt gedaan door een adoptiedienst, dit is een door de Vlaamse Regering erkende instelling. Naast de bemiddeling verstrekt deze ook de eerste nazorg³⁰⁹.

Degenen die wensen te adopteren hebben de vrije keuze tussen adoptiebemiddeling en zelfstandige adoptie. De kandidaat-adoptant die ervoor kiest om de adoptie zelfstandig tot stand te brengen, moet het Vlaams Centrum voor Adoptie alle nuttige informatie verschaffen over het buitenlands kanaal via hetwelk hij de adoptie wil realiseren. Daarvoor moet hij aan het Vlaams Centrum voor Adoptie het aangifteformulier voor een zelfstandig adoptiekanaal bezorgen, dat door het Vlaams Centrum voor Adoptie wordt opgesteld. Daarna volgt er een kanaalonderzoek. Hierbij wordt nagegaan of er voldoende garanties zijn dat de betrokken instanties en contactpersonen in het herkomstland de toepasselijke wetgeving respecteren en handelen in het belang van het kind. Ook wordt onderzocht of het principe van de subsidiariteit wordt geëerbiedigd en of de juridische en sociaalpedagogische adopteerbaarheid van het kind gegarandeerd kan worden. Ook moet er financiële transparantie zijn³¹⁰.

De keuze voor hetzij adoptiebemiddeling, hetzij zelfstandige adoptie moet worden uitgedrukt na het bekomen geschiktheidsvonnis.

B. Enkele betrokken instanties bij een interlandelijke adoptie

In vergelijking met binnenlandse adoptie worden de taken bij interlandelijke adoptie verdeeld over meerdere instanties: Het Vlaams Centrum voor Adoptie en de Vlaamse adoptieambtenaar, het Steunpunt Adoptie, de diensten voor maatschappelijk onderzoek, de adoptiediensten en de trefgroepen.

1. Het Vlaams Centrum voor Adoptie en de Vlaamse adoptieambtenaar

Het Vlaams Centrum voor Adoptie is de afdeling aangewezen binnen Kind en Gezin, die optreedt als centrale autoriteit inzake interlandelijke adoptie en die belast is met de naleving van de door het Haags Adoptieverdrag opgelegde verplichtingen en opdrachten, vermeld in het decreet van 20 januari 2012³¹¹.

De Vlaamse adoptieambtenaar is de ambtenaar, benoemd binnen het Vlaams Centrum voor Adoptie³¹², die de taken vervult die hem door dit decreet toegevoerd worden³¹³. De Vlaamse adoptieambtenaar is belast met het bewaren van adoptiedossiers, het verlenen van inzage in de adoptiedossiers en het verlenen van bijstand aan geadopteerden die op zoek zijn naar gegevens over hun adoptiedossier en eventueel ter zake zelf actie ondernemen³¹⁴.

³⁰⁶ Artikel 1, 3°, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁰⁷ Artikel 3, 4°, Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁰⁸ Artikel 3, 7°, Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁰⁹ Artikel 3, 5°, Decr.VI. 20 januari 2012.

³¹⁰ Artikel 14 Decr.VI. 20 januari 2012 jo. artikelen 23-26 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³¹¹ Artikel 3, 8°, Decr.VI. 20 januari 2012.

³¹² Artikel 21, §1, Decr.VI. 20 januari 2012.

³¹³ Artikel 3, 9°, Decr.VI. 20 januari 2012.

³¹⁴ Artikel 21, §2, Decr.VI. 20 januari 2012.

2. Het Steunpunt Adoptie

Het Steunpunt Adoptie staat in voor:

- informatie verstrekken aan de adoptanten (er staat niet 'kandidaat-adoptanten') over alle aspecten van adoptie (cf. supra);
- optreden als informatiepunt inzake nazorg en expertise rond adoptie bevorderen bij het bestaande hulpverleningsaanbod;
- fungeren als aanspreek- en oriëntatiepunt voor geadopteerden, adoptanten en afstandsouders;
- fungeren als vormings- en expertisecentrum;
- een documentatie- en informatiecentrum uitbouwen;
- het organiseren van de voorbereiding (cf. supra)³¹⁵.

Het besluit van de Vlaamse Regering van 12 oktober 2012 bepaalt verder dat het Steunpunt Adoptie een duidelijk afgebakend dienstverleningsaanbod moet hebben dat bestaat uit het kwaliteitsvol organiseren van de informatiesessie (cf. supra), de voorbereiding van kandidaat-adoptanten (cf. supra) en een kwaliteitsvol aanbod van nazorg, informatie, expertise en vorming aan alle adoptiebetrokkenen³¹⁶.

Het lijkt ons verdedigbaar het Steunpunt Adoptie deze taken ook opneemt voor binnenlandse adopties (cf. infra).

Het Steunpunt Adoptie wordt door de Vlaamse Regering erkend voor een duur van minimaal twee en maximaal vijf jaar³¹⁷. Om de erkenning te bekomen moet het Steunpunt Adoptie aan volgende voorwaarden voldoen:

- uitsluitend doelstellingen zonder winstoogmerk nastreven;
- beschikken over een team met voldoende en voldoende opgeleid personeel om de taken kwaliteitsvol te kunnen uitoefenen³¹⁸;
- zich engageren om regelmatig in het overleg tussen de verschillende actoren interlandelijke adoptie te participeren;
- voorzien in bijscholing voor de hulpverleners;
- de persoonlijke levenssfeer van de adoptant eerbiedigen en zonder enige vorm van discriminatie, zijn ideologische, godsdienstige en filosofische overtuiging respecteren³¹⁹.

Het Steunpunt Adoptie kan erkend blijven of een verlenging van de erkenning bekomen indien het:

- de discretie en het beroepsgeheim in acht neemt met betrekking tot de informatie die over de adoptanten wordt verkregen;
- elke adoptant die door het Vlaams Centrum voor Adoptie wordt doorverwezen voor het volgen van een voorbereidingsprogramma aanvaardt en registreert;
- een jaarverslag opmaakt en het in de loop van het eerste trimester dat volgt op het einde van elk boekjaar bezorgt aan het Vlaams Centrum voor Adoptie³²⁰.

Het erkende Steunpunt Adoptie ontvangt jaarlijks, binnen de marge van de begrotingskredieten, een subsidie van 500.000 euro voor personeels- en werkingskosten³²¹.

³¹⁵ Artikel 7, §2, Decr.VI. 20 januari 2012.

³¹⁶ Artikel 17, 2°, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³¹⁷ Artikel 7, §1, eerste lid, Decr.VI. 20 januari 2012 jo. artikel 16 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³¹⁸ Artikel 17, 1°, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³¹⁹ Artikel 7, §3, Decr.VI. 20 januari 2012.

³²⁰ Artikel 7, §4, Decr.VI. 20 januari 2012.

³²¹ Artikel 9 Decr.VI. 20 januari 2012 jo. artikel 25 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

3. Diensten voor maatschappelijk onderzoek

Een dienst voor maatschappelijk onderzoek inzake interlandelijke adoptie is een dienst die erkend is door Kind en Gezin om het maatschappelijk onderzoek (cf. supra) uit te voeren³²².

Een dienst voor maatschappelijk onderzoek kan een erkenning door de Vlaamse Regering bekomen voor minstens twee en maximaal vijf jaar³²³. Er fungeren drie werkingsgebieden, zijnde de provincies West- en Oost-Vlaanderen, de provincies Antwerpen en Limburg en de provincie Vlaams-Brabant en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest³²⁴.

Om erkend te worden:

- beschikken over een team dat is samengesteld uit een coördinator en een multidisciplinair team dat minstens bestaat uit twee psychologen en twee maatschappelijk assistenten of uit personen met een gelijkgesteld diploma³²⁵;
- de persoonlijke levenssfeer van de adoptant eerbiedigen en, zonder enige vorm van discriminatie, zijn ideologische, godsdienstige en filosofische overtuiging respecteren;
- de vraagstelling beperken tot de informatie die relevant is voor het bekomen van een 'beginseltoelating' tot interlandelijke adoptie;
- naleven van wetenschappelijk onderbouwde criteria;
- zich engageren om regelmatig in het overleg tussen de verschillende actoren interlandelijke adoptie te participeren³²⁶.

Een erkende dienst voor maatschappelijk onderzoek kan erkend blijven of een verlenging van de erkenning bekomen indien volgende verplichtingen worden nageleefd:

- de discretie en het beroepsgeheim in acht nemen met betrekking tot de informatie die over de adoptanten wordt verkregen;
- iedereen die zich voor het maatschappelijk onderzoek aanbiedt, registreren;
- de vraagstelling beperken tot de informatie die relevant is voor het bekomen van een geschiktheidsvonnis tot interlandelijke adoptie;
- de werking continu bijsturen in functie van wetenschappelijk onderbouwde criteria, conform de richtlijnen van het Vlaams Centrum voor Adoptie;
- een jaarverslag opmaken en het in de loop van het eerste trimester dat volgt op het einde van elk boekjaar toesturen aan het Vlaams Centrum voor Adoptie. De inhoud van het jaarverslag wordt door de Vlaamse Regering bepaald;
- de taken kwaliteitsvol uitvoeren³²⁷.

De dienst voor maatschappelijk onderzoek gaat een verbintenis aan waarin de voorziening verklaart dat ze binnen een termijn van één jaar aan de erkenningsvoorschriften van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 oktober 2012 zal voldoen. Indien de erkende dienst de situatie niet regulariseert, neemt Kind en Gezin een beslissing met mogelijkheid tot bezwaar.

De erkende diensten voor maatschappelijk onderzoek ontvangen een jaarlijkse subsidie voor personeels- en werkingskosten³²⁸. De basissubsidie bedraagt 286.000 euro³²⁹. Een bijkomende jaarlijkse subsidie wordt toegekend op basis van het aantal gerealiseerde onderzoeken en bedraagt 3250 euro per bijkomend

³²² Artikel 1, 2°, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³²³ Artikel 11, §1, Decr.VI. 20 januari 2012 jo. artikel 32 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³²⁴ Artikel 32 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³²⁵ Artikel 33 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³²⁶ Artikel 11, §2, Decr.VI. 20 januari 2012.

³²⁷ Artikel 11, §3, Decr.VI. 20 januari 2012.

³²⁸ Artikel 13 Decr.VI. 20 januari 2012.

³²⁹ Artikel 36, §1, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

dossier³³⁰. Ten minste 70% van de subsidie-enveloppe moet worden besteed aan personeelskosten³³¹.

4. Adoptiediensten

De adoptiediensten fungeren als tussenpersoon inzake adoptie met als taak te informeren, te bemiddelen en de eerste nazorg te verstrekken³³². Ze informeren de kandidaat-adoptanten, gedurende de voorbereidingssessie en in samenspraak met het Steunpunt Adoptie, over de herkomstlanden waarmee een lopende adoptiesamenwerking bestaat³³³. Ze staan ook in voor de eerste nazorg³³⁴. Deze bestaat uit (1) bijstand aan de adoptant en het geadopteerde kind na de komst van de geadopteerde in het gezin en nazorg verlenen gedurende de eerste fase van hechting en integratie en (2) informeren over de bestaande nazorg voor adopties.

De andere taken zijn:

- mede op grond van de kindstudie, de juridische en sociaal-psychologische adopteerbaarheid van het kind nagaan;
- de adoptanten voorbereiden op de komst van het kind;
- de voortgang van de individuele adoptiedossiers begeleiden;
- een adoptiesamenwerking aangaan met de buitenlandse kanalen die goedgekeurd zijn door het Vlaams Centrum voor Adoptie;
- de adoptie opvolgen zoals bepaald is in de voorschriften en de wettelijke bepalingen van de staat van herkomst;
- de aankomst van het kind in België melden bij het Vlaams Centrum voor Adoptie;
- voorzien in gestructureerde verkenningssessies voor de adoptanten in de voorbereidingsfase en op vraag van de adoptanten een schriftelijk verslag van deze sessie overmaken aan het Vlaams Centrum voor Adoptie, dat dit toevoegt aan het verslag van het maatschappelijk onderzoek dat aan de jeugdrechter wordt bevolen;
- voorstellen voor mogelijke adoptiesamenwerking aanbrengen bij het Vlaams Centrum voor Adoptie;
- de adoptiewerking periodiek evalueren en hierover rapporteren aan het Vlaams Centrum voor Adoptie³³⁵.

Een adoptiedienst moet een schriftelijke overeenkomst opstellen met elke adoptant waarvoor hij bemiddelt. In die overeenkomst moet zo exact mogelijk de procedure, de kostprijs, de duur en de gewaarborgde dienstverlening worden omschreven³³⁶. Van ieder adoptiedossier moet de adoptiedienst, binnen de vier maanden na de totstandkoming van de adoptie, een kopie bezorgen aan de Vlaamse adoptieambtenaar³³⁷.

Adoptiediensten worden erkend door de Vlaamse Regering voor een periode van minstens twee en maximaal vijf jaar³³⁸.

³³⁰ Artikel 36, §2, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³³¹ Artikel 40 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³³² Artikel 15, §1, Decr.VI. 20 januari 2012.

³³³ Artikel 15, §3, Decr.VI. 20 januari 2012.

³³⁴ Artikel 15, §4, Decr. VI. 20 januari 2012.

³³⁵ Artikel 15, §2, Decr. VI. 20 januari 2012.

³³⁶ Artikel 15, §5, Decr. VI. 20 januari 2012.

³³⁷ Artikel 15, §6, Decr. VI. 20 januari 2012.

³³⁸ Artikel 16, §3, Decr.VI. 20 januari 2012.

Om erkend te worden, moet een adoptiedienst aan de volgende voorwaarden voldoen:

- 1° optreden als een vzw of als een publiekrechtelijke rechtspersoon;
- 2° adoptiebemiddeling en het verstrekken van de eerste nazorg als voornaamste taak hebben;
- 3° beschikken over of een beroep kunnen doen op een interdisciplinair team, bestaande uit een basisteam aangevuld met een arts en een jurist³³⁹;
- 4° geleid worden door een persoon die beschikt over kwalificaties zoals bepaald door de Vlaamse Regering;
- 5° beschikken over voldoende infrastructuur om de opgelegde verplichtingen uit te voeren en de continuïteit van de dienst te verzekeren;
- 6° de persoonlijke levenssfeer van de adoptant eerbiedigen en, zonder enige vorm van discriminatie, zijn ideologische, godsdienstige en filosofische overtuiging respecteren;
- 7° voorstellen doen tot kanaalonderzoek en deze, na proactieve goedkeuring door het Vlaams Centrum voor Adoptie, binnen een redelijke termijn afronden³⁴⁰.

Een erkende adoptiedienst moet, om erkend te blijven of opnieuw erkend te worden, de volgende verplichtingen naleven:

- 1° elke aanvraag van een adoptant die aan de voorwaarden voldoet, aanvaarden;
- 2° de taken uitvoeren;
- 3° een jaarverslag opmaken en het in de loop van het eerste trimester dat volgt op het einde van elk boekjaar toesturen aan het Vlaams Centrum voor Adoptie;
- 4° regelmatig participeren in het overleg tussen de verschillende actoren in interlandelijke adoptie³⁴¹.

De erkenning kan worden ingetrokken of geschorst. Kind en Gezin dient evenwel eerst een gemotiveerde aanmaning te sturen³⁴² die aangeeft wat de tekorten zijn³⁴³. Er wordt tot onmiddellijke actie overgegaan indien essentiële belangen van de betrokkenen inzake gezondheid, veiligheid of welzijn zouden kunnen aangetast zijn.

Adoptiediensten ontvangen een jaarlijkse subsidie voor personeels- en werkingskosten van 100.000 euro³⁴⁴ en een jaarlijkse subsidie voor de dossierkosten.

5. Trefgroepen

De Vlaamse Regering kan, na advies van het Vlaams Centrum voor Adoptie, een vereniging met als leden adoptanten of geadopteerden of een combinatie van deze personen, als trefgroep erkennen. Om als trefgroep te worden erkend, moet zij voldoen aan de volgende voorwaarden:

- 1° de vorm aannemen van een vereniging zonder winstoogmerk;
- 2° in haar beheersorgaan respectievelijk adoptanten of geadopteerden de meerderheid laten uitmaken;
- 3° als doelstelling hebben respectievelijk adoptanten of geadopteerden te ondersteunen en hun belangen te onderkennen en te behartigen³⁴⁵.

De erkenningsprocedure, inclusief de intrekking en schorsing ervan is identiek aan deze van de adoptiediensten.

³³⁹ Artikel 31 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁴⁰ Artikel 16, §2, Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁴¹ Artikel 16, §3, Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁴² Artikel 59 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁴³ Artikel 60 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁴⁴ Artikel 19 Decr.VI. 20 januari 2012 jo. artikel 37, §1, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁴⁵ Artikel 22, §1, Decr.VI. 20 januari 2012.

C. De kosten die gepaard gaan met een adoptieprocedure

Kandidaat-adoptanten worden tijdens de adoptieprocedure met verschillende kosten geconfronteerd. De kosten voor de voorbereiding zijn gedeeltelijk ten laste van adoptant³⁴⁶. Voor de informatiesessie bij het Steunpunt Adoptie moet de kandidaat-adoptant 25 euro betalen aan het Vlaams Centrum voor Adoptie³⁴⁷. De adoptiedienst rekent een prestatievergoeding aan van maximum 3.000 euro³⁴⁸. De vertaal-, legalisatie- en verzendkosten zijn ten laste van de adoptanten, op voorlegging van de facturen³⁴⁹.

D. Enkele stadia in de adoptieprocedure

De voorbereiding moet worden gevolgd in het door de Vlaamse Regering erkende Steunpunt Adoptie. Na zijn aanmelding verwijst het Vlaams Centrum voor Adoptie de adoptant, rekening houdende met het principe van instroombeheer, door naar het Steunpunt Adoptie. De voorbereiding moeten worden gegeven binnen een redelijke termijn nadat de adoptant zich bij het Steunpunt Adoptie aangeboden heeft. Aan het einde van de voorbereiding geeft het Steunpunt Adoptie aan de adoptant een attest waaruit blijkt dat hij de voorbereiding heeft gevolgd³⁵⁰. De voorbereiding heeft een verantwoorde en bewuste keuze van de deelnemers zelf om al dan niet een kind te adopteren tot doel³⁵¹.

De inhoud van de voorbereiding verschilt naargelang het al dan niet gaat om een intrafamiliale adoptie. De volledige voorbereiding bestaat uit:

- 1° een informatiesessie en de verdere voorbereiding voor niet-intrafamiliale adoptie;
- 2° een individueel gesprek bij het Vlaams Centrum voor Adoptie en de verdere voorbereiding voor intrafamiliale adoptie voor de kandidaat-adoptant voor intrafamiliale adoptie³⁵².

Het Vlaams Centrum voor Adoptie moet jaarlijks voor het einde van het eerste kwartaal het aantal kandidaat-adoptanten bepalen dat doorverwezen wordt naar het Steunpunt Adoptie.

Dat aantal moet worden berekend op basis van:

- 1° het gemiddelde aantal kinderen dat de laatste twee jaar aangekomen is;
- 2° evoluties in de herkomstlanden waarmee een lopende samenwerking bestaat;
- 3° de gemiddelde uitval van de laatste twee jaar. Dat is de uitval tussen de start van de voorbereiding en het behalen van een geschiktheidsvonnis;
- 4° eventuele bijkomende correcties op basis van andere aantoonbare evoluties.

Bovenop dat aantal moeten alle kandidaat-adoptanten voor intrafamiliale adoptie na het individuele gesprek bij het Vlaams Centrum voor Adoptie worden doorverwezen naar het Steunpunt Adoptie.

Jaarlijks 'zullen' minimaal honderd kandidaat-adoptanten voor niet-intrafamiliale adoptie worden doorverwezen naar het Steunpunt Adoptie, behalve als er minder kandidaat-adoptanten zijn³⁵³.

³⁴⁶ Artikel 9 Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁴⁷ Artikel 6, §1, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁴⁸ Artikel 18, §1, Decr.VI. 20 januari 2012 jo. artikel 33 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁴⁹ Artikelen 21 en 33 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁵⁰ Artikel 5 Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁵¹ Artikel 2, §2, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁵² Artikel 2, §2, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁵³ Artikel 3 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

Tijdens de informatiesessie krijgt de kandidaat-adoptant voor een niet-intrafamiliale informatie duidelijke informatie over het verloop van een adoptieprocedure. Het Steunpunt Adoptie geeft minstens informatie over:

- 1° de voorwaarden waaraan de kandidaat-adoptant moet voldoen volgens de toepasselijke Belgische wetgeving;
- 2° de voorwaarden die gesteld worden aan de kandidaat-adoptant door de herkomstlanden waarmee de erkende adoptiediensten samenwerken;
- 3° de wachttijden;
- 4° de kindprofielen van de verschillende herkomstlanden waarmee de erkende adoptiediensten samenwerken. Het kindprofiel bevat informatie over de kenmerken en noden van kinderen die adopteerbaar zijn;
- 5° de zelfstandige adoptie.

De informatiesessie duurt minstens vier uur en wordt in een groep van minstens dertig kandidaat-adoptanten gegeven. Het Vlaams Centrum voor Adoptie kan het Steunpunt Adoptie toestaan om een informatiesessie met minder dan dertig kandidaat-adoptanten te houden³⁵⁴.

Binnen zestig kalenderdagen nadat hij de informatiesessie heeft gevolgd, moet de kandidaat-adoptant schriftelijk aan het Vlaams Centrum voor Adoptie bevestigen dat hij wil doorgaan met de voorbereiding³⁵⁵. Het Vlaams Centrum voor Adoptie verwijst de kandidaat-adoptant door naar het Steunpunt Adoptie om de verdere voorbereiding voor niet-intrafamiliale adoptie te volgen, na zijn bevestiging en na de ontvangst van de betaling. Kandidaat-adoptanten worden chronologisch doorverwezen op basis van de datum van hun aanmelding en binnen de perken van het aantal kandidaten dat jaarlijks wordt toegelaten. Binnen een redelijke termijn na de doorverwijzing door het Vlaams Centrum voor Adoptie biedt het Steunpunt Adoptie aan de kandidaat-adoptant de verdere voorbereiding aan³⁵⁶. Tijdens deze verdere voorbereiding moeten minstens de volgende onderwerpen aan bod komen:

- 1° de onderwerpen, vermeld in artikel 346-2 B.W. (cf. supra);
- 2° verlieservaring en rouwproces;
- 3° gehechtheid;
- 4° voorgeschiedenis van adoptiekinderen;
- 5° ontwikkeling van opgroeiende adoptiekinderen;
- 6° risico's die verbonden zijn aan adoptie;
- 7° omgaan met diversiteit en discriminatie;
- 8° adoptiekinderen die bijzondere zorgen nodig hebben, 'special needs' genoemd³⁵⁷.

Deze verdere voorbereiding duurt minstens vierentwintig uur en wordt in een groep van minstens acht kandidaat-adoptanten gegeven. Het Vlaams Centrum voor Adoptie kan het Steunpunt Adoptie toelaten om een verdere voorbereiding met minder dan acht kandidaat-adoptanten te houden om te voorkomen dat kandidaat-adoptanten nodeloos moeten wachten³⁵⁸.

Aan de verdere voorbereiding voor intrafamiliale adoptie gaat een individueel gesprek bij het Vlaams Centrum voor Adoptie vooraf. Na dit gesprek moet de kandidaat-adoptant voor intrafamiliale adoptie schriftelijk aan het Vlaams Centrum voor Adoptie bevestigen dat hij wil voortgaan met de voorbereiding³⁵⁹. Nadat het de betaling heeft ontvangen, verwijst het Vlaams Centrum voor Adoptie de kandidaat-adoptant door naar het Steunpunt Adoptie om de verdere voorbereiding voor intrafamiliale adoptie te volgen. Binnen een redelijke termijn na de doorverwijzing door het Vlaams Centrum voor Adoptie moet het Steunpunt Adoptie aan de

³⁵⁴ Artikel 7 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁵⁵ Artikel 12 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁵⁶ Artikel 13 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁵⁷ Artikel 14 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁵⁸ Artikel 15 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁵⁹ Artikel 8 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

kandidaat-adoptant de verdere voorbereiding aanbieden³⁶⁰. Deze verdere voorbereiding duurt minstens zes uur en wordt georganiseerd op verzoek van het Vlaams Centrum voor Adoptie. Tijdens de verdere voorbereiding voor intrafamiliale adoptie komen minstens de volgende onderwerpen aan bod:

- 1° de onderwerpen, vermeld in artikel 346-2 B.W. (cf. supra);
- 2° verlieservaring en rouwproces;
- 3° gehechtheid;
- 4° ontwikkeling van opgroeiende adoptiekinderen.

Aan het einde van de voorbereiding geeft het Steunpunt Adoptie zoals gesteld aan de adoptant een attest waaruit blijkt dat hij de voorbereiding heeft gevolgd.

In opdracht van de jeugdrechtbank en na doorverwijzing door het Vlaams Centrum voor Adoptie wordt een maatschappelijk onderzoek gedaan³⁶¹.

Na een intakegesprek maken de adoptiediensten de kandidaat-adoptanten die beschikken over een geldig geschiktheidsvonnis een adoptieovereenkomst op³⁶². De overeenkomst wordt opgemaakt volgens het sjabloon van het Vlaams Centrum voor Adoptie. De datum van de overeenkomst is bepalend voor de opname op de wachtlijst³⁶³. Er wordt een adoptiedossier opgemaakt³⁶⁴ dat met maximale discretie moet worden behandeld³⁶⁵ en moet worden bewaard conform de toepasselijke regelgeving³⁶⁶. De medische gegevens worden bewaard onder toezicht en verantwoordelijkheid van een arts.

Het kind wordt toegewezen op gemotiveerde beslissing door het multidisciplinair team van de adoptiedienst³⁶⁷. De kandidaat-adoptanten kunnen het advies van deskundigen inwinnen vooraleer te beslissen om het toegewezen kind te aanvaarden. Zij worden voorbereid op de komst door informatie omtrent de cultuur en gewoontes van het herkomstland, de nog te doorlopen procedure in het herkomstland, de afreis van de kandidaat-adoptant naar het herkomstland en het aangaan van de eerste contacten met het adoptiekind³⁶⁸.

Het Steunpunt Adoptie voorziet een laagdrempelig ondersteuningsprogramma dat bestaat uit adviesverlening, gerichte doorverwijzing naar adoptiealerte hulpverlening en ondersteuning³⁶⁹. De adoptiedienst doet een welkomstbezoek en twee huisbezoeken binnen 15 maanden na aankomst van het kind in België³⁷⁰. De adoptiedienst is na aankomst beschikbaar voor gezin en voor vragen van geadopteerden over hun roots³⁷¹.

E. De inzage in het adoptiedossier

De geadopteerde kan van elke erkende trefgroep informatie, vraagverheldering en toeleiding inzake het inzagerecht verkrijgen³⁷².

³⁶⁰ Artikel 9 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012.

³⁶¹ Artikel 10 Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁶² Artikel 33 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁶³ Artikel 33 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁶⁴ Artikel 16 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁶⁵ Artikel 15 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁶⁶ Artikel 15 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁶⁷ Artikel 17 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁶⁸ Artikel 18 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁶⁹ Artikel 19 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁷⁰ Artikel 20 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁷¹ Artikel 22 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁷² Artikel 25, §2, Decr.VI. 20 januari 2012.

Vanaf de leeftijd van twaalf jaar heeft de geadopteerde recht op inzage van zijn adoptiedossier. Over het verzoek tot inzage van een geadopteerde die de leeftijd van twaalf jaar nog niet heeft bereikt, moet door de Vlaamse adoptieambtenaar worden beslist, rekening houdend met de maturiteit van de verzoeker. Elke verzoeker kan zich bij de inzage laten bijstaan door een vertrouwenspersoon³⁷³. De minderjarige heeft recht op toegang tot de gegevens die hem betreffen. De minderjarige heeft recht op toelichting bij de gegevens waartoe hij toegang heeft³⁷⁴.

Het inzagerecht heeft betrekking op de gegevens van de geadopteerde. Hieronder wordt begrepen:

- 1° de afkomst van de geadopteerde;
- 2° de gegevens van de identiteit van de biologische ouders van de geadopteerde;
- 3° de medische gegevens van de geadopteerde;
- 4° de medische gegevens van de biologische ouders van de geadopteerde;
- 5° de situatie van de geadopteerde op het ogenblik van de afstand;
- 6° de aanleiding van de afstand;
- 7° de situatie van de biologische ouders op het ogenblik van de afstand;
- 8° de officiële documenten over de geadopteerde van zowel het herkomstland als van België met betrekking tot de adoptieprocedure;
- 9° de nazorgrapporten over de geadopteerde³⁷⁵.

Er is geen inzagerecht met betrekking tot gegevens van de adoptanten of gegevens uit het maatschappelijk onderzoek. Gegevens in de nazorgrapporten die geen betrekking hebben op de geadopteerde vallen niet onder het inzagerecht. In deze gegevens kan enkel inzage worden verleend met instemming van degene over wie de gegevens handelen. Daarvoor richt de Vlaamse adoptieambtenaar een aangetekend schrijven aan de betrokkenen. Als de betrokkenen niet antwoorden binnen drie maanden na verzending van dit aangetekend schrijven, wordt een weigering van toestemming vermoed. Het aangetekend schrijven vermeldt duidelijk dat niet antwoorden gelijk staat met een weigering³⁷⁶.

De adoptiedienst moet de betrokkenen toegang garanderen tot hun dossier overeenkomstig de bepalingen van de Privacywet³⁷⁷. De adoptiedienst die een verzoek tot inzage van een geadopteerde krijgt, moet dit melden aan de Vlaamse adoptieambtenaar. De adoptiedienst meldt aan de geadopteerde dat de vraag tot inzage schriftelijk gemeld moet worden aan de Vlaamse adoptieambtenaar³⁷⁸.

Indien de geadopteerde de identiteit van zijn biologische ouders wil achterhalen, verwijst de Vlaamse adoptieambtenaar naar de akten van de burgerlijke stand³⁷⁹.

Indien de identiteitsgegevens van een biologische ouder in het dossier vermeld zijn en uit het dossier blijkt dat er anonimiteit werd gegarandeerd op het ogenblik van de afstand, dan zal de Vlaamse adoptieambtenaar:

- 1° indien mogelijk, contact opnemen met de biologische ouders met een vraag tot opheffing van de anonimiteit;
- 2° contact opnemen met de bevoegde adoptieautoriteit van het herkomstland over de mogelijkheid en wenselijkheid van contactname met de biologische ouders om de opheffing van de anonimiteit te vragen³⁸⁰.

³⁷³ Artikel 25, §3, Decr. VI. 20 januari 2012.

³⁷⁴ Artikel 25, §4, Decr. VI. 20 januari 2012.

³⁷⁵ Artikel 69, §1, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁷⁶ Artikel 69 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁷⁷ Artikel 70, eerste lid Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁷⁸ Artikel 70, tweede lid Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁷⁹ Artikel 71, §1, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁸⁰ Artikel 71, §2, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

Indien de Vlaamse adoptieambtenaar punt 1° of 2° in een bepaald geval niet kan uitvoeren, moet hij de adoptant hiervan op de hoogte brengen en zijn beslissing motiveren³⁸¹.

Indien de identiteitsgegevens van een biologische ouder in het dossier vermeld zijn en uit het dossier niet blijkt dat er anonimiteit werd gegarandeerd op het ogenblik van de afstand, dan zal de Vlaamse adoptieambtenaar:

- 1° indien mogelijk, contact opnemen met de biologische ouders met de vraag of de gegevens anoniem zijn;
- 2° contact opnemen met de bevoegde adoptieautoriteit van het herkomstland met de vraag of er een verbod bestaat op het vrijgeven van de identiteitsgegevens van de biologische ouders en in voorkomend geval of er een mogelijke opheffing van dat verbod kan zijn³⁸².

Indien de Vlaamse adoptieambtenaar punt 1° of 2° in een bepaald geval niet kan uitvoeren, dan moet hij de adoptant hiervan op de hoogte brengen en zijn beslissing motiveren³⁸³.

De geadopteerde heeft recht op een afschrift van het adoptiedossier waarvoor een inzage werd gegeven door de Vlaamse adoptieambtenaar³⁸⁴. De Vlaamse adoptieambtenaar moet aan elke geadopteerde informatie geven over de mogelijke nazorg. Hij moet hierbij minstens de contactgegevens geven van het Steunpunt Adoptie³⁸⁵.

F. Toezicht en sancties

Het Vlaams Centrum voor Adoptie moet toezien op de naleving van het decreet³⁸⁶. Het Steunpunt Adoptie, de diensten voor maatschappelijk onderzoek, de adoptiediensten en de trefgroepen moeten hun medewerking verlenen aan de uitoefening van het toezicht³⁸⁷.

Kind en Gezin ziet toe op de naleving van de besluiten en besteding van de subsidies³⁸⁸, ook hier moeten de betrokken diensten hun medewerking verlenen³⁸⁹. De controle ter plaatse gebeurt door IVA zorginspectie³⁹⁰, de controle op de stukken door Kind en Gezin³⁹¹.

Elke persoon die bij adoptie bemiddelt in de zin van het decreet van 20 januari 2012, zonder in het bezit te zijn van de vereiste erkenning, kan worden bestraft met een gevangenisstraf van een tot vijf jaar én met een geldboete van 12,50 tot 620 euro (x6)³⁹². Een ongeoorloofd materieel voordeel bekomen door adoptie wordt gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en/of met een geldboete van 2,5 euro tot 25 euro (x6)³⁹³. Degene die bij zelfstandige adoptie niet binnen vier maanden na de totstandkoming van de adoptie een kopie van de

³⁸¹ Artikel 71, §2, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁸² Artikel 71, §3, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁸³ Artikel 71, §3, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁸⁴ Artikel 72, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁸⁵ Artikel 72, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁸⁶ Artikel 26, §1, eerste lid, Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁸⁷ Artikel 26, §1, tweede lid, Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁸⁸ Artikel 43, eerste lid, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012 jo. artikel 48, eerste lid, 1, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁸⁹ Artikel 43, lid 2, Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012 jo. artikel 48, tweede lid, Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁹⁰ Artikel 26 Decr. VI. 20 januari 2012; artikel 44 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012; artikel 49 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁹¹ Artikel 45 Besluit Vlaamse Regering 12 oktober 2012; artikel 50 Besluit Vlaamse Regering 22 maart 2013.

³⁹² Artikel 27, §1, Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁹³ Artikel 27, §2, Decr.VI. 20 januari 2012.

gegevens over de afkomst van het kind, namelijk gegevens over de identiteit van de ouders en gegevens over het medische verleden van het kind en zijn familie, aan de Vlaamse adoptieambtenaar bezorgt kan worden gestraft met een gevangenisstraf van een maand of met een geldboete van 2,5 tot 25 euro (x6)³⁹⁴. Op het niet overmaken van het adoptiedossier aan het Vlaams Centrum voor Adoptie is strafbaar met een gevangenisstraf van één maand of met een geldboete van 2,5 tot 25 euro³⁹⁵.

Het lijkt ons wenselijk dat de verschillende sanctiebepalingen inzake bemiddeling zonder erkenning worden afgestemd.

III. Bestanddelen van een nieuwe wetgeving

1. Algemeen

Naar aanleiding van de hervorming van de federale adoptiewetgeving in 2003 werd het decreet van 3 mei 1989 slechts minimaal aangepast. Met deze concept-nota voor nieuwe regelgeving zoekt de CD&V-fractie in het Vlaams Parlement voor binnenlandse adoptie, waar mogelijk en opportuun, maximaal aansluiting bij de Vlaamse wetgeving inzake interlandelijke adoptie.

Wij pinnen ons alsnog niet vast op de legistische vormgeving van deze betrachting. Zo kan het bestaande decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen worden 'opengebrouwen' naar binnenlandse adopties. Hiermee zouden we de oorspronkelijke logica van het decreet van 3 mei 1989 volgen, een decreet dat initieel betrekking had op zowel de interlandelijke als de binnenlandse adoptie. Een eigenstandig decreet, al dan niet met een expliciete verwijzing naar de bepalingen en instanties van het decreet van 20 januari 2012 is evenzeer een optie. Wel is duidelijk dat de nieuwe regelgeving expliciete verwijzingen zal bevatten naar het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek.

Een omstandige decretale regeling is nodig voor onder meer de informatieverstrekking, de voorbereiding, het maatschappelijk onderzoek, de bemiddeling en de nazorg. Ook het adoptiedossier en de toegang tot afstammingsinformatie moeten decretaal worden uitgewerkt.

Ook aangaande de financiering van een aantal opdrachten moet duidelijkheid worden verschaft. Deze duidelijkheid moet gelden ten aanzien van de betrokken diensten en de kandidaat-adoptanten.

De procedures voor kandidaat-adoptanten van hetzij een binnenlandse, hetzij een interlandelijke adoptie zijn niet gelijklopend, niet in het minst wat het moment van de uitspraak over de geschiktheid betreft. Uit een schriftelijke vraag van Vlaams volksvertegenwoordiger Vera Jans van 10 november 2011 bleek dat toen al "[r]eeds geruime tijd gesprekken [liepen] met de gemeenschappen om de federale wetgeving inzake binnenlandse adoptie aan te passen"³⁹⁶. Afhankelijk van de stand van zaken federaal kan hiermee al dan niet rekening worden gehouden in de beoogde regelgeving.

In de publieke informatieverstrekking over binnenlandse adoptie wordt een onderscheid gemaakt tussen 'gekende' en 'niet-gekende kinderen'. Deze begrippen komen noch in de federale, noch in de Vlaamse wetgeving voor. Wel bepaalt het Burgerlijk Wetboek dat een maatschappelijk onderzoek niet verplicht is wanneer

³⁹⁴ Artikel 27, §3, Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁹⁵ Artikel 27, §4, Decr.VI. 20 januari 2012.

³⁹⁶ Schriftelijke vraag nr. 85 van 10 november 2011 van Vera Jans aan de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

de adoptant (bedoeld wordt: de kandidaat-adoptant) een kind wenst te adopteren "dat met hem, met zijn echtgenoot of met de persoon met wie hij samenwoont, zelfs overleden, verwant is tot in de derde graad [...] of [...] met wie hij reeds het dagelijkse leven deelt of met wie hij reeds een sociale en affectieve band heeft"³⁹⁷. De Vlaamse Gemeenschap moet zich in haar wetgeving aliëneren op de categorieën die het Burgerlijk Wetboek hanteert. In de Vlaamse wetgeving inzake interlandelijke adoptie wordt gewag gemaakt van intrafamiliale adoptie, een begrip waarvan de definitie grotendeels spooft met de bepaling uit het Burgerlijk Wetboek.

Bij een adoptie moet het belang van het kind de voornaamste overweging zijn om al dan niet tot een adoptie over te gaan. Dit sluit uiteraard niet uit dat in een hulpverlenende context aandacht uitgaat naar de afstandservaring van de geboorteouder(s) en de verlieservaring van het adoptiekind, zelfs wanneer de adoptie in zijn belang is. Deze effecten spelen bij de totstandkoming van de adoptie, maar ook in het kader van de nazorg. Waar mogelijk zal de nieuwe wetgeving aandacht hebben voor de interacties in de adoptiedriehoek tussen de adoptanten, de geadopteerde en de geboorteouders.

In de analyse van de vigerende Vlaamse wetgeving inzake binnenlandse adoptie (cf. supra) vindt men kritische kanttekeningen. Hieraan moet worden gemedieerd in de beoogde nieuwe wetgeving.

De indieners van deze conceptnota voor nieuwe regelgeving vragen aandacht voor het territoriaal toepassingsgebied van de beoogde regelgeving. In het bijzonder wordt waakzaamheid gevraagd voor eventuele toepassingsproblemen in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad³⁹⁸.

In de conceptnota voor nieuwe regelgeving van Vlaams volksvertegenwoordiger Katrien Schryvers e.a. over pleegzorg in Vlaanderen werd niet verwezen naar adoptie³⁹⁹. Ook het daaropvolgende en goedgekeurde voorstel van decreet van Katrien Schryvers e.a. legde geen verbanden met adoptie⁴⁰⁰. Dit was een weloverwogen keuze. Hiermee wilden wij vermijden dat pleegzorg zou worden beschouwd als het juridisch voorportaal van adoptie. Wij brengen in dat verband de motieven voor de afschaffing van de verlatenverklaring in 1999 in herinnering (cf. supra).

Het zou echter niet correct zijn om te stellen dat er vandaag geen enkel feitelijk of juridisch verband is tussen pleegzorg en binnenlandse adoptie. Uit een schriftelijke vraag van Katrien Schryvers blijkt immers dat over een periode van vijf jaar (2009-2013) 141 kinderen werden opgevangen in een pleeggezin en dit voorafgaand aan hun adoptie. 97 daarvan werden eerst opgevangen door een pleeggezin vreemd aan het kandidaat-adoptiegezin, 44 werden onmiddellijk bij het kandidaat-adoptiegezin geplaatst, voordat de geboorteouder(s) de officiële toestemming had(den) gegeven⁴⁰¹.

³⁹⁷ Artikel 346-2, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek.

³⁹⁸ Maatregelen op het vlak van de bijstand aan personen die rechtstreeks natuurlijke personen betreffen die in Brussel-Hoofdstad wonen, gaan de bevoegdheid van de gemeenschappen te buiten. Voor dergelijke maatregelen is in principe de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie bevoegd. Decreten inzake persoonsgebonden aangelegenheden in Brussel-Hoofdstad kunnen enkel kracht van wet hebben "ten aanzien van de instellingen gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad die, wegens hun organisatie, moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de ene of de andere gemeenschap": artikel 128, §2, Grondwet; Advies van de Raad van State bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/4, 13.

³⁹⁹ Conceptnota voor nieuwe regelgeving van Katrien Schryvers, Tom Dehaene en Vera Jans over pleegzorg in Vlaanderen, *Parl.St.* VI.Parl. 2010-11, nr. 1192/1.

⁴⁰⁰ Voorstel van decreet van Katrien Schryvers, Else De Wachter, Helga Stevens, Vera Jans, Daniëlle Godderis-T'Jonck, Mia De Vits en Tom Dehaene houdende de organisatie van pleegzorg, *Parl.St.* VI.Parl. 2011-12, nr. 1597/1.

⁴⁰¹ Schriftelijke vraag nr. 110 van 27 oktober 2014 van Katrien Schryvers aan de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Ook kan er van uitgegaan worden dat adoptabele kinderen in de pleegzorg, niet in het minst in de perspectiefbiedende pleegzorg in de zin van het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg⁴⁰², beschouwd kunnen worden als 'gekende kinderen' in de zin van artikel 346-2, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek. Bevestiging hiervan vinden we bij de vzw E.V.A.Vorming⁴⁰³.

Zoals gesteld heeft een adoptie gevolgen vanaf de neerlegging van het verzoekschrift tot adoptie. Dit leidt ertoe dat de Vlaamse pleegzorgvergoeding niet meer wordt toegekend vanaf het moment dat pleegzorgers als kandidaat-adoptanten van hun pleegkind het verzoekschrift tot adoptie neerleggen, zoals bleek uit een schriftelijke vraag van Katrien Schryvers van 7 oktober 2011⁴⁰⁴.

Overwogen zou kunnen worden om Kind en Gezin (Vlaams Centrum voor Adoptie) decretaal te verplichten om kandidaat-adoptanten te wijzen op de mogelijkheden van pleegzorg. In dat verband is het ook uitkijken naar de realisatie van het voorstellen van de Federale Regering in het federale regeerakkoord om voor pleegouders "een volwaardig wettelijk statuut [uit te werken]"⁴⁰⁵.

2. De informatieverstrekking en begeleiding bij een ongewenste zwangerschap

Als in de titel van deze conceptnota voor nieuwe regelgeving niet wordt verwezen naar ongewenste zwangerschap, dan is het om niet de verkeerde indruk te wekken dat een voldragen, ongewenste zwangerschap per definitie moet leiden tot een afstand van het kind voor adoptie.

Dit doet geen afbreuk aan de vaststelling dat een gestroomlijnde informatieverstrekking voor en begeleiding van ongewenst zwangere vrouwen en hun partners vandaag ontbreekt. Uit een schriftelijke vraag van Vlaams volksvertegenwoordiger Katrien Schryvers van 3 december 2014 blijkt dat de eerste opvang en begeleiding van ongewenst zwangere vrouwen en hun partners in Vlaanderen gebeurt door verschillende diensten. Deze vrouwen kunnen terecht komen bij onder meer de abortusklinieken⁴⁰⁶, de sociale diensten van ziekenhuizen, de centra voor algemeen

⁴⁰² Artikel 2, 6° en 10°, Decr.VI. 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg, Belgisch Staatsblad van 16 augustus 2012. Perspectiefbiedende pleegzorg is pleegzorg met een langdurig en continu karakter.

⁴⁰³ Zie www.evavorming.be/Gekend%20Kind.html.

⁴⁰⁴ Schriftelijke vraag nr. 28 van 7 oktober 2011 aan de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Indien de adoptieprocedure niet afgerond wordt, wordt de achterstallige pleegzorgvergoeding uitgekeerd.

⁴⁰⁵ *Federaal regeerakkoord* 9 oktober 2014, 126.

⁴⁰⁶ Een zwangerschapsafbreking moet onder medisch verantwoorde omstandigheden door een geneesheer worden verricht in een instelling voor gezondheidszorg waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden die de zwangere vrouw opvangt en haar omstandig inlicht, in het bijzonder over de rechten, de bijstand en de voordelen, bij wet en decreet gewaarborgd aan de gezinnen, aan de al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, alsook over de mogelijkheden om het kind dat geboren zal worden te laten adopteren. De voorlichtingsdienst moet, op verzoek van de geneesheer of van de vrouw, haar hulp en raad geven over de middelen waarop zij een beroep zal kunnen doen voor de oplossing van de psychologische en maatschappelijke problemen die door haar toestand zijn ontstaan. De geneesheer tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken moet de vrouw onder meer "de verschillende opvangmogelijkheden voor het kind dat geboren zal worden in herinnering brengen" en in voorkomend geval, een beroep doen op het personeel van de 'voorlichtingsdienst', om de daar bepaalde hulp en raad te geven: artikel 350, tweede lid, 1°, b), en 2°, b), van het Strafwetboek.

welzijnswerk, Fara⁴⁰⁷ (een luister- en informatiepunt inzake zwangerschapskeuzes) of de centra voor integrale gezinszorg⁴⁰⁸.

Met deze conceptnota voor nieuwe regelgeving werpt de CD&V-fractie in het Vlaams Parlement de vraag op of het opportuun is om een stroomlijning van het aanbod het voorwerp te laten uitmaken van een decreet, in het bijzonder een decreet dat betrekking heeft op (binnenlandse) adoptie. De vraag moet worden gesteld hoe een dergelijke hulp- en dienstverlening of beter, de stroomlijning en herkenbaarheid ervan, vorm moet krijgen. Het Vlaams Parlement zou bijvoorbeeld kunnen overwegen om de verschillende aanbieders ertoe te brengen dat zij actief zijn in een netwerk dat ondersteund wordt door een organisatie met expertise rond ongewenste en/of ongeplande zwangerschappen en knowhow omtrent de mogelijkheden voor deze ouders.

Deze organisatie zou ook kunnen instaan voor de aanmaak en het beheer van een centrale website, al dan niet met een functie van onlinehulpverlening.

Essentieel is dat ongewenst zwangere vrouwen en hun partners, die op zoek zijn naar informatie over de verschillende keuzemogelijkheden en de gevolgen die hieraan verbonden zijn, snel toegang vinden en krijgen tot neutrale, juiste en volledige informatie, ongeacht tot wie zij zich richten. Het lijkt ons evident dat de toegang tot, of de inhoud van de aangeboden informatie in geen geval afhankelijk mag zijn van de persoon, functie of organisatie tot wie zij zich richten.

De begeleiding van ongewenst zwangere vrouwen en hun partners, en in het bijzonder van ouders die overwegen om hun kind af te staan met het oog op binnenlandse adoptie, is een bijzonder delicaat gegeven. Hiervoor is een doorgedreven kennis en expertise niet de enige vereiste. Minstens even belangrijk is het om te allen tijde, en aan alle betrokkenen te kunnen garanderen dat de keuze voor adoptie in alle vrijheid werd gemaakt, en dit zowel feitelijk en juridisch, als in de perceptie en beleving.

Deze conceptnota voor nieuwe regelgeving spreekt zich niet definitief uit of de dienst voor binnenlandse adoptie (cf. infra) nog aan informatieverstrekking en begeleiding van ongewenst zwangere vrouwen moet doen. Het Vlaams Parlement kan immers evengoed bepalen dat deze informatieverstrekking en begeleiding door andere, bestaande actoren moet worden overgenomen. Hiermee zou in elk geval een zweem van rolvermenging in hoofde van de dienst voor binnenlandse adoptie worden vermeden.

Ook zou kunnen worden aangestuurd op een samenwerking van de dienst voor binnenlandse adoptie met een andere dienst die de informatieverstrekking en begeleiding zou kunnen opnemen. Hierbij houden we zoals gesteld in het achterhoofd dat kwetsbare vrouwen in een precaire leefsituatie wellicht niet gebaat zijn met doorverwijzingen allerhande. Men zou in dezelfde zin kunnen argumenteren dat de binnenlandse adoptiediensten door hun jarenlange ervaring veel expertise hebben opgebouwd in de begeleiding van ongewenst zwangere vrouwen, en dit zowel voor de geboorte, als na de afstand. In de Vlaamse Gemeenschap bestaat

⁴⁰⁷ Zie www.faranet.be: "Bij Fara kan je terecht voor begeleiding en gesprekken omtrent de prenatale diagnose. Samen met jou bekijken we hoe je het beste kan omgaan met de moeilijke keuze waar je nu voor staat. We helpen je ook de gesprekken met het begeleidende team zo goed mogelijk voor te bereiden.

Heb je gekozen voor zwangerschapsafbreking, dan kan Fara je begeleiden bij het verwerkingsproces. Als je besliste om de zwangerschap voort te zetten, zullen we bij Fara ook proberen je hierbij zo goed mogelijk te ondersteunen. We hebben hiervoor geen specifiek hulpaanbod, maar willen graag mee helpen zoeken naar organisaties waar je terecht kan."

⁴⁰⁸ Schriftelijke vraag nr. 168 van 3 december 2014 van Katrien Schryvers aan de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

er op dit moment geen enkele andere dienst, die over een vergelijkbare expertise beschikt. Rekening houdend met het feit dat het gaat om een zeer beperkte doelgroep (ongeveer een honderdtal zwangere vrouwen op jaarbasis, van wie uiteindelijk minder dan dertig kiezen voor een afstand van hun kind in het kader van een binnenlandse adoptie), lijkt het misschien niet wenselijk om de middelen en expertise verder te versnipperen.

Is het dominante inzicht dat deze opdracht ook bij de dienst voor binnenlandse adoptie moet blijven, dan is het in elk geval essentieel dat de financiering van de begeleiding van de geboortelouder die afstand overwegen, los komt te staan van de bijdragen van de kandidaat-adoptielouder⁴⁰⁹.

In de te voorziene structurele subsidiëring van de dienst voor binnenlandse adoptie wordt dan een volwaardig, en gescheiden gedeelte voorzien voor de informatieverstrekking en begeleiding van ongewenst zwangere vrouwen en hun partner die overwegen om afstand te doen van hun ongebooren (of eventueel pas geboren) kind. De scheiding zal zich niet enkel moeten uiten in de financiering, maar ook in het organisatiemodel, om het beeld van belangenvermenging zoveel als mogelijk uit te sluiten. De beoogde regelgeving kan dan bijvoorbeeld voorzien in een erkenningsnorm waarbij twee teams moeten worden voorzien. Dit is blijkbaar reeds de werkwijze binnen de adoptiediensten.

Wij noteren ook dat, indien de begeleiding voor en na de afstand door één zelfde organisatie gebeurt, het voor de betrokken (adoptie)dienst ook makkelijker is om nadien in te gaan op vragen van de geadopteerde rond zijn afkomst en identiteit, of anderzijds wanneer de geboortemoeder aangeeft dat zij (verder) contact wil met het kind dat zij heeft afgestaan.

3. De aanmelding door kandidaat-adoptanten bij Kind en Gezin (Vlaams Centrum voor Adoptie) en het instroombeheer

In het decreet van 3 mei 1989 houdende erkenning van adoptiediensten is geen sprake van een Vlaams Centrum voor Adoptie. In het besluit van de Vlaamse Regering van 19 april 2002 betreffende adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse kinderen wordt de 'Vlaamse Centrale Autoriteit' aangehaald. In een uitvoeringsbesluit dat enkel betrekking heeft op binnenlandse adoptie, is de aanduiding 'Vlaamse Centrale Autoriteit' niet ad rem. Het werken met 'centrale autoriteiten' vloeit voort uit het Haags Adoptieverdrag van 1993 dat enkel betrekking heeft op interlandelijke adoptie. In het decreet van 20 januari 2012 houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen is voorzien dat het Vlaams Centrum voor Adoptie een 'afdeling' is binnen Kind en Gezin die moet optreden als centrale autoriteit inzake interlandelijke adoptie⁴¹⁰. De decreetgever lijkt met het decreet van 20 januari 2012 voorbijgegaan te zijn aan de bijzondere wet tot hervorming der instellingen op grond waarvan het enkel aan de Vlaamse Regering toekomt om de personeelsformatie van haar administratie te bepalen⁴¹¹.

Afstemming tussen binnenlandse en interlandelijke adoptie houdt voor ons in dat een aanmelding bij het Vlaams Centrum voor Adoptie een aanmelding voor adoptie in het algemeen is. Dit gezegd zijnde vinden wij het opportuun dat decretaal wordt voorzien dat aanmeldingen voor adoptie (te begrijpen als 'het officieel uiten van een adoptievoornemen') gebeuren bij het intern verzelfstandigd agentschap Kind en Gezin, waarbinnen zich het Vlaams Centrum voor Adoptie bevindt. Of dit inzicht

⁴⁰⁹ Schriftelijke vraag nr. 168 van 3 december 2014 van Katrien Schryvers aan de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

⁴¹⁰ Artikel 20, §1, eerste lid, Decr.VI. 20 januari 2012.

⁴¹¹ Artikel 87, §2, eerste lid, Bijzondere wet hervorming instellingen.

ook in Vlaamse wetgeving kan worden omgezet (een aanmeldingsplicht) is nog maar de vraag in het licht van de bevoegdheidsverdeling.

Op 16 januari 2015 liet het Vlaams Centrum voor Adoptie weten dat “er geen nieuwe aanmeldingen meer worden aanvaard voor binnenlandse adopties via een adoptiedienst. Er zijn momenteel genoeg kandidaat-adoptieouders. Alle aanmeldingen die ontvangen worden na 16 januari zullen niet meer worden verwerkt. Momenteel staan er 484 kandidaat-adoptieouders te wachten om te mogen starten met de voorbereiding. Zij behouden hun plaats op de wachtlijst. Daarnaast zijn er meer dan 60 kandidaat-adoptieouders aan het wachten bij een adoptiedienst op een kindvoorstel. De laatste jaren werden er telkens tussen de 20 en 30 kinderen geplaatst in een adoptiegezin door de binnenlandse adoptiediensten. De wachttijd loopt dus zeer hoog op. Om geen valse hoop te geven aan kandidaat-adoptieouders heeft het geen zin om nieuwe aanmeldingen te aanvaarden”. Het is onduidelijk welk de juridische grondslag voor deze maatregel is. De opportuniteit van een instroombeheer wordt in deze conceptnota voor nieuwe regelgeving niet in twijfel getrokken. Wel verwachten wij dat een dergelijk instroombeheer decretaal wordt verankerd.

Het zeer beperkte aantal adoptabele kinderen vraagt inderdaad om instroombeheer ten aanzien van kandidaat-adoptanten. Dit werd decretaal verankerd voor de interlandelijke adoptie en dit moet worden doorgetrokken naar de binnenlandse adoptie. Vandaag wordt de facto reeds een instroombeheer toegepast. De aanvang van de voorbereiding en de evaluaties worden reeds afhankelijk gemaakt van het aantal adoptabele kinderen. Het lijkt ons belangrijk dat niet nodeloos verwachtingen worden gecreëerd bij kandidaat-adoptanten die niet of niet ‘binnen een redelijke termijn’ ingelost kunnen worden. Scherp gesteld: het is niet de opdracht of de verantwoordelijkheid van de overheid om te zorgen dat te allen tijde de verwachtingen van kandidaat-adoptanten kunnen worden ingelost. In die zin mag uit de toelichting bij het vigerende decreet van 3 mei 1989 houdende erkenning van de adoptiediensten geciteerd worden. De indieners van het voorstel van decreet motiveerden hun initiatief, stellende dat “dit voorstel van het decreet het complexe menselijke adoptiegebeuren in de toekomst [wenst] toe te vertrouwen aan erkende adoptiediensten zodat het principe ‘Een gezin zoeken voor een kind’ niet verder meer ontaardt in een zoektocht naar een kind voor een gezin”. Het begrip ‘wachtlijst’ dat in dat verband wordt gebruikt wekt de indruk van een falen, een tekortkoming van overheidswege. Dit is niet het geval. Het is wel de verantwoordelijkheid van de overheid om, in de stappen die zij noodzakelijk acht om tot een adoptie te kunnen komen, realisme met betrekking tot de verwachtingen in te bouwen.

4. De voorbereiding van kandidaat-adoptanten (Steunpunt Adoptie)

Een kwaliteitsvolle voorbereiding moet inzicht verschaffen bij kandidaat-adoptanten omtrent hun bereidheid tot het adopteren van een kind.

De voorbereiding van kandidaat-adoptanten bij binnenlandse adoptie berust momenteel bij de vzw E.V.A.Vorming, opgericht door de erkende adoptiediensten. Deze vzw verzorgt de infosessies en de voorbereiding, zowel voor wie een gekend kind wil adopteren, als voor wie een kind wil adopteren via een erkende adoptiedienst. De meerderheid van de kandidaten waren meemoeders die het kind van hun partner wensen te adopteren.

Om een gekend kind te adopteren moet men vandaag een voorbereidingsprogramma volgen van 12 uren. Hiervoor moet men zich eerst aanmelden bij het Vlaams Centrum voor Adoptie, waarna men door de vzw E.V.A.Vorming uitgenodigd wordt voor het voorbereidingsprogramma. Deze programma’s worden afwisselend in Antwerpen, Brussel en Gent georganiseerd en zijn verspreid over twee

dagen tijdens de week. Men is verplicht tijdens de twee volle dagen aanwezig te zijn. Bij afwezigheid dient men het gemiste onderdeel tijdens een volgende reeks in te halen. Tijdens dit programma komen er psychosociale, juridische en nazorgaspecten van adoptie van een gekend kind aan bod. Na afloop ontvangt men van vzw E.V.A.Vorming het officiële attest dat nodig is voor de verdere procedure.

Om een niet-gekend kind te adopteren, moet men vandaag een voorbereidingsprogramma volgen van minstens 30 uren. Wanneer een van de adoptiediensten nieuwe kandidaat-adoptanten nodig heeft (cf. supra), worden deze voorbereidingsprogramma's door vzw E.V.A.Vorming georganiseerd. Gemiddeld is dit één à twee maal per jaar. Tijdens het voorbereidingsprogramma komen er verschillende adoptiegerelateerde thema's aan bod. Deze thema's zijn van essentieel belang om een grondige voorbereiding op het toekomstige adoptieouderschap te garanderen.

Na aanmelding bij de Vlaamse Centrale Autoriteit wordt men na verloop van tijd door vzw E.V.A.Vorming uitgenodigd voor een algemene informatieavond. Tijdens deze avond krijgen kandidaat-adoptanten een algemeen beeld geschetst over de verschillende aspecten van adoptie, waarna zij de Vlaamse Centrale Autoriteit op de hoogte moeten brengen of zij al dan niet willen verdergaan met de procedure. Bij verderzetting zal men opnieuw door vzw E.V.A.Vorming worden uitgenodigd om het eigenlijke voorbereidingsprogramma aan te vatten. De verschillende onderdelen van dit voorbereidingsprogramma worden afwisselend in Gent en Antwerpen georganiseerd. Men is verplicht om elk onderdeel te volgen. Bij afwezigheid moet het gemiste onderdeel tijdens een volgend programma worden ingehaald. Men dient hierbij rekening te houden met het feit dat er enige tijd kan tussen zitten.

Sinds 1 januari 2015 is het voor meemoeders in een lesbische relatie niet langer noodzakelijk om door middel van adoptie een afstammingsband met het kind te creëren. Verwacht wordt dat dit een aanzienlijke daling van de activiteiten voor vzw E.V.A.Vorming met zich meebrengt.

Deze conceptnota voor nieuwe regelgeving acht het dan ook aannemelijk dat de resterende opdracht wordt ondergebracht bij het Steunpunt Adoptie dat op dit vlak al actief is voor de interlandelijke adoptie (cf. supra). De subsidies die de vzw E.V.A.Vorming ontvangt, kunnen worden heringezet.

De Raad van State (afdeling Wetgeving) stelde dat "[h]et opleggen van de verplichting zelf om een vormingsprogramma te volgen, als voorwaarde om een kind te kunnen adopteren, behoort tot de bevoegdheid van de federale overheid. In zoverre de federale overheid effectief voorziet in een zodanige verplichting, kunnen de gemeenschappen daarop inspelen, en met name de inhoud van het vormingsprogramma vaststellen, instellingen met het organiseren ervan belasten, enzovoort"⁴¹². Het volgen van een informatiesessie kan enkel als verplichting gelden indien zij verondersteld wordt deel uit te maken van de federale verplichting om een voorbereiding te volgen. De decretale bepaling ter zake moet dan ook in die zin geconcipeerd zijn.

5. Het maatschappelijk onderzoek (diensten voor maatschappelijk onderzoek)

De adoptiediensten voor binnenlandse adoptie voeren een maatschappelijk onderzoek uit. Dat is niet evident gegeven het zeer beperkte aantal adopties van niet-gekende kinderen.

⁴¹² Advies van de Raad van State bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/4, 10.

Deze conceptnota voor nieuwe regelgeving gaat ervan uit dat de beoordeling van de geschiktheid van kandidaat-adoptanten voor zowel binnenlandse, als voor de interlandelijke adoptie op dezelfde wijze, en steeds voorafgaand aan de matching, moet plaatsvinden. De diensten voor maatschappelijk onderzoek zijn hiertoe best geplaatst. Zij beschikken over de nodige expertise, en sinds de invoering van het instroombeheer bij interlandelijke adoptie, in principe ook over voldoende tijd en middelen.

In zoverre het maatschappelijk onderzoek, en bij uitbreiding het geschiktheidsvonnissen betrekking zal hebben op zowel de binnenlandse als de interlandelijke adoptie, moet de werkwijze voor het maatschappelijk onderzoek worden uitgebreid met de expertise van de binnenlandse adoptiediensten.

Deze conceptnota voor nieuwe regelgeving gaat er dus van uit dat kandidaat-adoptanten slechts één enkele voorbereidende procedure hoeven te doorlopen, waarmee ze toegang krijgen tot zowel de binnenlandse, als de interlandelijke adoptie. Wanneer zij geschikt worden verklaard door de familierechtbank, is het aan hen om, rekening houdende met alle informatie die zij tijdens het voorbereidende traject ontvingen, gericht een keuze te maken voor een binnenlandse of een interlandelijke adoptie, en desgevallend een overeenkomst af te sluiten met een adoptiedienst naar keuze.

6. Eén adoptiedienst voor binnenlandse adoptie

De vraag zou kunnen worden opgeworpen of de Vlaamse Gemeenschap nog wel moet beschikken over adoptiediensten voor binnenlandse adoptie. Die vraag kan niet ingegeven zijn door budgettaire motieven, temeer de Vlaamse Gemeenschap vandaag geen structurele subsidiëring voorziet voor deze diensten.

Een zogenaamde 'zelfstandige adoptie', te onderscheiden van een 'vrije adoptie' (cf. supra) is mogelijk bij interlandelijke adoptie. Dit is een adoptie waarbij de adoptant géén beroep doet op een adoptiedienst en de adoptie zelfstandig tot stand brengt. Uit de federale wetgeving vloeit vandaag géén verplichting voort voor kandidaat-adoptanten om een beroep te doen op een adoptiedienst. De veronderstelling dat kandidaat-adoptanten voor binnenlandse adoptie van zogenaamde 'niet-gekende' kinderen een beroep moeten doen op een adoptiedienst vindt vandaag geen juridische basis in de federale wetgeving. Ter vergelijking, in de informatiebrochure van Kind en Gezin lezen we: "De adoptie van een niet-gekend kind verloopt altijd met bemiddeling door een erkende adoptiedienst". Men zou kunnen voorstellen dat een adoptie ook zonder 'bemiddeling' of 'tussenpersoon' denkbaar is, ook bij zogenaamde 'niet-gekende kinderen'. Het komt de decreetgever niet toe om te bepalen dat een adoptie voorafgegaan moet worden door een bemiddeling. De Raad van State (afdeling Wetgeving) stelde in dat verband in zijn advies bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie: "Het staat aan de federale overheid om te bepalen of een adoptie al dan niet door bemiddeling van een adoptiedienst tot stand moet worden gebracht. In zoverre de federale overheid effectief in een keuzemogelijkheid voor de kandidaat-adoptanten voorziet, kunnen de gemeenschappen daarop inspelen, en met name de bemiddeling inhoudelijk regelen. Te dezen bevatten de federale ontwerpen geen uitdrukkelijke bepalingen in verband met de eventuele bemiddeling door adoptiediensten. Bij stilzwijgen van die ontwerpen, kan aangenomen worden dat de kandidaat-adoptant een beroep kan doen op een adoptiedienst, maar dat hij daartoe geenzins verplicht is. [...] Het zou echter wenselijk zijn om uit de tekst van artikel 4, §2, duidelijker te laten blijken dat het niet de decreetgever is die aan de kandidaat-adoptant de vrije keuze laat tussen een adoptie-met-bemiddeling of een zelfstandige adoptie, maar dat de decreetgever, door het regelen van de bemiddeling, gebruikmaakt van de mogelijkheid die impliciet uit de federale regeling inzake de adoptie voortvloeit. Daartoe volstaat het te bepalen dat de kandidaat-adoptanten die geschikt zijn

bevonden om te adopteren, 'een beroep kunnen doen' op een adoptiedienst voor bemiddeling; over de zelfstandige adoptie hoeft dan in artikel 4, §2, niet gesproken te worden⁴¹³. Wil men adoptiebemiddeling verplichten bij binnenlandse adoptie, dan moet dit opgenomen worden door de federale wetgever.

De vaststelling dat het aantal binnenlandse adopties van 'niet-gekende kinderen' van jaar tot jaar zeer laag blijft, maakt dat de vraag naar de opportuniteit van diensten voor binnenlandse adoptie al veel legitiemer is. Het aantal adoptiediensten voor binnenlandse adoptie staat niet in verhouding tot het aantal adopties. Dit impliceert dat een reorganisatie decretaal vertaald moet worden.

Men zou zich kunnen voorstellen dat de afdeling 'Vlaams Centrum voor Adoptie' van het intern verzelfstandigd agentschap Kind en Gezin geheel of gedeeltelijk de rol van de vier resterende adoptiediensten voor binnenlandse adoptie, overneemt.

Het is ook niet helemaal ondenkbaar dat de adoptiebemiddeling bij binnenlandse adoptie wordt samengebracht met de dienstverlening door adoptiediensten die actief zijn op het vlak van interlandelijke adoptie. Dit veronderstelt een gemeenschappelijke en eenduidige definiëring van adoptiebemiddeling. De beoogde afstemming tussen binnenlandse en interlandelijke adoptie zou dan ook op die manier kracht worden bijgezet.

Men kan zich ook voorstellen dat de adoptiebemiddeling bij binnenlandse adoptie voortaan wordt opgenomen door één dienst. Dit draagt voorlopig de voorkeur weg van de CD&V-fractie in het Vlaams Parlement, te meer de bestaande adoptiediensten zélf in de richting van een organisatorische schaalvergroting, een fusie werken. Uit een schriftelijke vraag van Vlaams volksvertegenwoordiger Vera Jans bleek dat er in 2011 al een draaiboek was "waarin afspraken over een deel van de praktische werking van de binnenlandse adoptiediensten zijn vastgelegd"⁴¹⁴. Behalve de formele fusiebeweging, moet ook de inhoudelijke werking van de diensten op elkaar worden afgestemd. Zo werd ook reeds werk gemaakt van de omvorming van de verschillende nazorgwerkingen tot één nazorgaanbod (cf. infra).

Kortom, de beoogde wetgeving zal onder meer steunen op één adoptiedienst voor binnenlandse adoptie. Het kunnen delen van middelen en het winnen aan expertise moeten als voornaamste schaalvoordelen worden opgegeven.

We willen in dat verband ook opmerken dat het Zoekregister vandaag is ondergebracht bij één van de vier resterende diensten voor binnenlandse adoptie. Dit Zoekregister helpt mensen die in het kader van een adoptie naar iemand op zoek zijn, die persoon terug te vinden. Zowel geboorteouders die een kind afstonden voor adoptie als geadopteerden, maar ook adoptieouders kunnen bij het Zoekregister terecht⁴¹⁵. Wanneer het aantal adoptiediensten voor adoptiediensten voor binnenlandse adoptie tot één wordt herleid, moet ook worden uitgemaakt wat de bestemming van het Zoekregister is. Dit is in de eerste plaats een opportuniteitsbeoordeling, niet in het minst omdat een dergelijke opdracht, die een zekere onafhankelijkheid veronderstelt, niet door iedereen verenigbaar wordt geacht met de basisopdracht van een adoptiedienst.

Met deze conceptnota laten we voorlopig in het midden of de rechtsverhouding tussen de adoptiedienst en Kind en Gezin vorm moet krijgen door middel van een convenant en/of via klassieke erkenningsnormen. De opportuniteit van een convenant die afgesloten wordt na een oproep kan evenwel sterk worden betwijfeld.

⁴¹³ Advies van de Raad van State bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/4, 11.

⁴¹⁴ Schriftelijke vraag nr. 85 van 10 november 2011 van Vera Jans aan de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

⁴¹⁵ www.zoekregister.be

Desgevallend zullen wij ons bij het uitwerken van de erkenningsnormen maximaal spiegelen aan de normen die vandaag gelden voor de adoptiediensten voor interlandelijke adoptie.

In de beoogde regelgeving willen wij de basis leggen voor een stabiele subsidiëring van de adoptiedienst voor binnenlandse adoptie waardoor het financieringsmodel van deze dienst niet in hoofdzaak steunt op de bijdragen van kandidaat-adoptanten.

Voor de volledigheid geven we nog mee dat de Vlaamse en federale sanctiebepalingen (strafmaat) inzake bemiddeling zonder erkenning op elkaar moeten worden afgestemd. Hierbij wordt ook de vraag opgeworpen of een verwijzing naar artikel 391quinquies van het Strafwetboek volstaat (cf. supra).

7. Een goed uitgewerkte nazorg en regeling rond de omgang met het adoptiedossier en de afstammingsinformatie

Met deze conceptnota voor nieuwe regelgeving beoogt de CD&V-fractie in het Vlaams Parlement eveneens een uitgebreidere nazorg. Een degelijke nazorg is onder meer in staat om professioneel om te gaan met verlieservaringen van afstandsouders, identiteitsvragen van geadopteerden en hechtingsproblemen die adoptanten en geadopteerden kunnen ervaren⁴¹⁶.

Zoals reeds gesteld, een nieuwe decretale regeling voor binnenlandse adoptie kan niet voorbijgaan aan het lot van de hangende en 'afgesloten' dossiers. De decreetgever hoeft in dat verband niet gewezen te worden op elementaire principes van de rechtsstaat, zoals de niet-retroactiviteit van strafbepalingen.

Meer dan ooit moeten waarborgen worden voorzien rond de omgang met het adoptiedossier en de afstammingsinformatie. Dit veronderstelt in de eerste plaats dat voorwaarden worden gesteld aan de opmaak en het bijhouden van het adoptiedossier. Zo moet worden bepaald of en hoe adoptiedossiers moeten worden gecentraliseerd bij het intern verzelfstandigd agentschap Kind en Gezin (Vlaams Centrum voor Adoptie). Wat de toegang tot het adoptiedossier betreft, moet ook hier de binnenlandse adoptie worden gespiegeld aan de bepalingen ter zake voor de interlandelijke adoptie. Waar mogelijk zullen bijkomende rechtswaarborgen worden geformuleerd. Zo moet uitdrukkelijk worden voorzien in een beroepsmogelijkheid wanneer een betrokkene de toegang wordt geweigerd tot het adoptiedossier.

Katrien SCHRYVERS
Vera JANS
Cindy FRANSEN
Griet COPPE
Dirk DE KORT
Sonja CLAES

⁴¹⁶ De heer Vereyck van de vzw Wat nu?, een vereniging van zo'n 650 gezinnen met minstens één zwaar hechtingsgestoord kind stelde in dat verband: *"Er zijn nog steeds mensen die bestrijden dat hechtingsproblemen bestaan. Zij minimaliseren het probleem, in weerwil van onze verwoede pogingen om nieuwe adoptiegezinnen te behoeden voor de vaak onherstelbare schade die het veroorzaakt. Overigens komt het even vaak voor bij binnenlandse adoptie. Voorbereiding en nazorg zijn in beide gevallen cruciaal. Voor een hechtingsgestoord kind is het gezin bedreigend en verstikkend"*: Verslag van de hoorzittingen bij het voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie, *Parl.St.* VI.Parl. 2001-02, nr. 956/3, 39.